

อธิปัทนการ

รหัสโครงการ SUT 2-205-44-12-08

รายงานการวิจัย

ศักยภาพและแนวโน้มการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Potentials and Trends of Border Trading in Northeastern Thailand)

หัวหน้าโครงการวิจัย

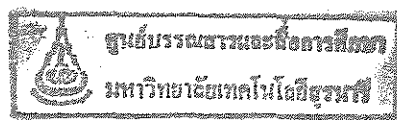
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2544

ผลงานวิจัยเป็นความรับผิดชอบของหัวหน้าโครงการวิจัยแต่เพียงผู้เดียว

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องศักยภาพและแนวโน้มการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Potentials and Trends of Border Trading in Northeastern Thailand) สามารถดำเนินการเสร็จสมบูรณ์และบรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้น เพราะได้รับเงินสนับสนุนด้านงบประมาณจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จึงใคร่ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

งานวิจัยเล่มนี้จะไม่สามารถดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์ หากขาดข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์จากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดและสำนักงานด่านศุลกากร ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดเลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี และสุรินทร์ จึงขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ดังกล่าว

สุดท้ายขอขอบคุณคณะผู้ช่วยวิจัยที่ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามในพื้นที่ศึกษา และผู้บริหารสำนักวิชานวัตกรรมเทคโนโลยีสังคมทุกท่านที่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้

ขวัญกมล กิ่งศรีสุข

มกราคม 2545

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

บทคัดย่อ

การศึกษาถึงศักยภาพและแนวโน้มการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อประมวลภาพรวมของสถานการณ์ในปัจจุบันของการค้าชายแดน ปัญหาและอุปสรรค การบริหารและการจัดการปัญหาการค้าชายแดน แนวโน้มการค้าชายแดนและแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยศึกษาในพื้นที่จังหวัดเลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี และสุรินทร์ ซึ่งเป็นจังหวัดชายแดนซึ่งติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และกัมพูชาประชาธิปไตย การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษานั้นใช้ข้อมูลทุติยภูมิ และปฐมภูมิ โดยข้อมูลที่สำคัญคือข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการออกสำรวจพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 6 จังหวัด ถึงสภาพทางการค้าชายแดน ตลอดจนใช้วิธีการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องจากส่วนราชการและเอกชน ได้แก่ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานด่านศุลกากร นักธุรกิจ พ่อค้า และประชาชนทั่วไป และข้อมูลทุติยภูมิมาจากเอกสารจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาในรูปแบบตารางและสัดส่วนร้อยละ

ผลการศึกษาที่สำคัญมี 4 ประเด็น คือ (1) บทบาทการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อประเทศไทย ชุมชนการค้าชายแดน และด้านความสัมพันธ์กับประเทศคู่ค้า พบว่าการค้าชายแดนเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2543 มีมูลค่าการส่งออก 16,960.6 ล้านบาท ซึ่งการค้าเหล่านี้ทำให้เกิดการจ้างงานในชุมชนการค้าชายแดน ตลอดจนทำให้ประชาชนในประเทศข้างเคียงมีสินค้าสำหรับอุปโภคบริโภค (2) ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในการดำเนินธุรกิจของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีไม่เพียงพอ รัฐบาลลาวไม่มั่นใจถึงความจริงจังจากไทยในการทำการค้าร่วมกัน ความผันผวนของค่าเงินกีบทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับของนักธุรกิจไทย ทำให้ภาพพจน์ของไทยไม่ดีในสายตาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นอกจากนี้ยังมีปัญหาการค้าชายแดนนอกระบบ และนักธุรกิจไทยขาดเงินทุนหมุนเวียน ตลอดจนยังคงมีปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย (3) การบริหารและการจัดการปัญหาอุปสรรคการค้าชายแดน ซึ่งต้องให้ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนสถาบันการเงินเพื่อให้ปัญหาและอุปสรรคหมดไป หรือทำให้มีปัญหาน้อยลง นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญต่อการค้าชายแดนมากยิ่งขึ้น และ (4) แนวโน้มและแนวทางการพัฒนาของการค้าชายแดนพบว่าขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วงปี พ.ศ. 2540-2543 มีอัตราการเพิ่มของมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 15.9 และแนวทางการพัฒนาจึงควรเน้น 3 รูปแบบคือ การพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาค การพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืน และเร่งรัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

The four objectives of the present study which investigated the potentials and trends of border trading in Northeastern Thailand are : (1) to study the present situation of Thai border trading ; (2) to identify the problems of border trading in Thailand; (3) to find ways to solve those problems; and (4) to suggest directions for developing border trading in Northeast Region. Primary and secondary data were collected. The primary data came from a field survey (i.e, people working in private and government agencies in six provinces, Loei, Nongkhai, Nakhonphanom, Mukdahan, Ubon Ratchathani and Surin) The secondary data were collected from governmental documents. Descriptive analysis was also the major analytical tool.

The results of the study show four main findings. The first finding is the border trading significantly benefits Thai national economy. In the year 2000, the total value of Thai exports was 16,960.6 million baht. In addition, international border trading created jobs for Thai people who live near the border trading areas and the people who live in Laos and Cambodia can buy some goods and services which are produced in Thailand. The second finding is that there are some serious problems concerning border trading which are as follows; the Laotian infrastructure are not ready for international business, the Laotian government does not feel confident in trading with Thai people. The fluctuation of the Laotian currency is not encouraging for Thai business and there is a serious shortage of capital and illegal international border trading. The third finding is that both government and private agencies should help in the management and administration to solve the problems of border trading, especially the financial institution. Besides these agencies should recognize the importance of border trading. The fourth finding is that from 1997 to 2000 trends of border trading increased because the average growth rate of exports increased by 15.9 percent.

The findings of the study suggest that both government and private agencies, especially private financial institutions, should intensively cooperate to solve these problems by (1) promoting joint ventures between the countries in the sub-region; (2) promoting sustainable economic development; and finally (3) speeding up sustainable economic development.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 ประโยชน์ของการศึกษา	2
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	3
1.5 วิธีการศึกษา	3
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
บทที่ 2 การศึกษาและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
บทที่ 3 สภาพทั่วไปของพื้นที่การค้าชายแดนของไทย และ ประเทศคู่ค้า	20
3.1 สภาพทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	20
3.2 สภาพทั่วไปของจังหวัดเลยและบทบาทการค้าชายแดน	22
3.3 สภาพทั่วไปของจังหวัดหนองคายและบทบาทการค้าชายแดน	28
3.4 สภาพทั่วไปของจังหวัดนครพนมและบทบาทการค้าชายแดน	31
3.5 สภาพทั่วไปของจังหวัดมุกดาหารและบทบาทการค้าชายแดน	34
3.6 สภาพทั่วไปของจังหวัดอุบลราชธานีและบทบาทการค้าชายแดน	37
3.7 สภาพทั่วไปของจังหวัดสุรินทร์และบทบาทการค้าชายแดน	41
3.8 สภาพทั่วไปของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	44
3.9 ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย	48
3.10 ประเทศเวียดนาม	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา	53
4.1 บทบาทการค้าชายแดนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	53
4.1.1 บทบาทต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทย	53
4.1.2 บทบาทต่อชุมชนการค้าชายแดน	55
4.1.3 บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคู่ค้า	56
4.2 ปัญหาและอุปสรรคของการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	57
4.2.1 ปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดนไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	57
4.2.2 ปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดนไทยและประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย	58
4.3 การบริหารและการจัดการปัญหาการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	59
4.3.1 การบริหารและการจัดการจากภาครัฐ	59
4.3.2 การบริหารและการจัดการจากสถาบันการเงิน	61
4.3.3 การบริหารและการจัดการจากภาคเอกชน	61
4.4 แนวโน้มการค้าชายแดน และแนวทางการพัฒนา	61
4.4.1 แนวโน้มการค้าชายแดน	61
4.4.2 แนวทางการพัฒนา	64
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	67
5.1 สรุป	67
5.2 ข้อเสนอแนะ	70
บรรณานุกรม	71
ภาคผนวก	74
ประวัตินักวิจัย	82

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 จุดผ่านแดนในจังหวัดเลย และพื้นที่ตรงข้ามของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	24
ตารางที่ 3.2 แสดงมูลค่าการค้าชายแดนของจังหวัดเลย ปี พ.ศ. 2540-2542 แยกตามรายเดือน	26
ตารางที่ 3.3 แสดงมูลค่าการค้าชายแดนของจังหวัดเลยเดือนมกราคม – กรกฎาคม พ.ศ. 2543 เรียงตามลำดับของมูลค่าสินค้า	27
ตารางที่ 3.4 แสดงจุดผ่านแดนของไทยไปสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวของจังหวัดหนองคาย	30
ตารางที่ 3.5 แสดงจุดผ่านแดนของไทยไปสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวของจังหวัดนครพนม	33
ตารางที่ 3.6 สถิติมูลค่าการค้าชายแดนจังหวัดนครพนม ระหว่างปี 2538-2542	34
ตารางที่ 3.7 แสดงจุดผ่านแดนในจังหวัดอุบลราชธานีและพื้นที่ตรงข้ามกับประเทศข้างเคียง	40
ตารางที่ 4.1 แสดงสถิติมูลค่าสินค้าส่งออก-นำเข้าของด่านศุลกากรในสังกัดสำนักงานศุลกากรภาคที่ 2 ปีงบประมาณ 2540-2543	54
ตารางที่ 4.2 แสดงการค้าระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	63

สารบัญภาพ

	หน้า
1. รูปภาพแสดงสภาพการค้าชายแดนตามบริเวณจุดผ่านแดนถาวรซึ่งเปิดทุกวัน	75
2. รูปภาพแสดงสภาพการค้าชายแดนตามบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้า ซึ่งเปิดอย่างเป็นทางการ 1-2 วันต่อสัปดาห์	76
3. รูปภาพแสดงการคมนาคมการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	77
4. รูปภาพแสดงการคมนาคมทางเรือโดยสารข้ามแม่น้ำโขง และแม่น้ำโขง	78
5. รูปภาพแสดงการคมนาคมในช่วงฤดูแล้งด้วยการเดินเท้า	79
6. รูปภาพแสดงการคมนาคมในช่วงฤดูแล้งด้วยการนำรถยิงข้ามแม่น้ำโขง อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย	80
7. รูปภาพแสดงการใช้แพขนานยนต์สำหรับทำธุรกิจการค้าชายแดน	81

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ประเทศไทยเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ จึงสามารถทำการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกับ 4 ประเทศคือ พม่า ลาว กัมพูชา และมาเลเซีย ซึ่งอยู่ติดกับชายแดนของประเทศไทย จำนวน 28 จังหวัด รวม 68 แห่ง โดยมีการค้าชายแดนในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว จุดผ่อนปรน ซึ่งทำการค้าในรูปแบบการค้าในระบบถูกกฎหมายโดยผ่านด่านศุลกากร และการค้านอกระบบ นอกจากนี้ยังสามารถทำการค้าผ่านแดนไปยังประเทศใกล้เคียง ได้แก่ ประเทศจีนทางตอนใต้ (ยูนนาน) อินเดีย บังคลาเทศ เวียดนาม และสิงคโปร์

กระทรวงพาณิชย์มีนโยบายเศรษฐกิจที่จะส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นประตูการค้าเชื่อมโยงกับประเทศต่าง ๆ โดยเชื่อมโยงเส้นทางการคมนาคมทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ

สำหรับความร่วมมือทางเศรษฐกิจของประเทศในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (Greater Mekong Sub-regional Economic Cooperation) หรือรู้จักกันโดยทั่วไปว่า “หกเหลี่ยมเศรษฐกิจ” ซึ่งเกี่ยวข้องกับพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ต่อไปในอนาคตจะมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจมากขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านการค้าและการลงทุน ซึ่งประเทศในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงมีศักยภาพในการผลิตสูง และมีตลาดภายในขนาดใหญ่ โดยมีประชากรรวมกันประมาณ 240 ล้านคน

ประเทศไทยมีทำเลที่ตั้งเป็นศูนย์กลางของตลาดใหม่ ในกลุ่มประเทศอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงซึ่งเป็นตลาดที่ทวีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ โดยที่ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบหลายประการ เช่น ระยะเวลา ต้นทุนการขนส่ง และระดับเทคโนโลยีที่สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ยังมีความพร้อมทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า เช่น สถาบันการเงิน ระบบการจัดเก็บภาษี กฎระเบียบที่ยืดหยุ่นและสิ่งจูงใจอื่น ๆ สำหรับนักลงทุนในการตัดสินใจเข้ามาลงทุน

ทั้งนี้โดยที่หลักการสำคัญในการพัฒนาการค้าในพื้นที่ชายแดนคือ การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานกับการลดหย่อนผ่อนปรนกฎ ระเบียบ พิธีการเคลื่อนย้ายสินค้า เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์และมูลค่าเพิ่มในทางการค้าและการลงทุนเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ตามแนวทางการค้าเสรี โดยที่ปัจจัยส่งเสริมในทางการค้า และการลงทุนของแต่ละประเทศที่เป็นประเทศ

คู่ค้ากันคือ ตลาดการค้าจะต้องไม่ถูกจำกัดโดยสภาพพื้นที่เขตชายแดนของแต่ละประเทศ นอกจากนี้แต่ละประเทศจะต้องมุ่งเน้นเป้าหมายต้นทุนการผลิตที่ต่ำลง เพิ่มขีดความสามารถให้สูงขึ้น เพื่อที่จะสามารถขยายตลาดออกไปทั้งภายในและภายนอกประเทศ

สำหรับการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้ดำเนินการมาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยการค้าในอดีตมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างท้องถิ่นเพื่อการยังชีพของประชาชนทั้งสองประเทศมากกว่าที่จะค้าขายอย่างเป็นทางการ แต่เมื่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านปฏิรูปไปสู่การเปิดเสรีทางการค้ามากขึ้น ทำให้โอกาสทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ที่ตั้งของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยยังได้เปรียบในทางภูมิศาสตร์เป็นอย่างมาก เพราะตั้งอยู่ในจุดศูนย์กลางของประเทศเพื่อนบ้าน และสามารถเชื่อมออกสู่ทะเลในภาคกลาง ซึ่งจะส่งผลทำให้การค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นในขณะที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่กับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจจึงทำให้มีปัญหาคณะหน้าที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไขอยู่หลายประการ อาทิเช่น ปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน การปรับโครงสร้างของสถาบันการเงิน และการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น การพัฒนาเพื่อต้องการที่จะเชื่อมโยงเศรษฐกิจการค้าและการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้านจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง และควรจะใช้วิธีการกระตุ้นและส่งเสริมการค้าชายแดนเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้เพื่อจะช่วยเหลือเร่งรัดในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งยังเป็นแนวทางการขยายการส่งออกเพื่อนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยได้อีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อประมวลภาพรวมของสถานการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มเกี่ยวกับการค้าชายแดนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานทางด้านการบริหารและการจัดการ ปัญหาการค้าชายแดน
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงศักยภาพ ปัญหา และอุปสรรค ของการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.3 ประโยชน์ของการศึกษา

1. ได้ภาพรวมของสภาพการณ์การค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. ได้ทราบถึงการดำเนินงานทางด้านบริหารและการจัดการ ปัญหาการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. ได้ทราบถึงผลการวิเคราะห์ศักยภาพ ปัญหา และอุปสรรค ของการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. ได้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาถึงศักยภาพและแนวโน้มการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครอบคลุมสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. สภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยภาพรวมของจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย
2. มูลค่าการนำเข้าและส่งออก ณ ด้านศุลกากรของจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย
3. การดำเนินงานด้านการบริหารและการจัดการปัญหาการค้าชายแดน ตลอดจนศักยภาพในการแก้ไขปัญหา

1.5 วิธีการศึกษา

1. ข้อมูลที่ต้องการ

- 1) ลักษณะและสภาพทั่วไปของพื้นที่ที่ศึกษา
- 2) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน
- 3) ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการดำเนินงานด้านบริหารและการจัดการในการค้าชายแดน
- 4) ข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาถึงศักยภาพและแนวโน้มการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งแบบทุติยภูมิ (Secondary data) และแบบปฐมภูมิ (Primary data) ดังนี้

- 1) ข้อมูลทุติยภูมิ จะเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานของภาคเอกชนและส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานศุลกากรภาค 2 และหอการค้าจังหวัด เป็นต้น

2) ข้อมูลปฐมภูมิจะเก็บรวบรวมโดยการสำรวจสภาพพื้นที่และภาวะเศรษฐกิจการค้าชายแดน ณ ด้านศุลกากร 12 ด้าน ใน 6 จังหวัด ตลอดจนสอบถามและสัมภาษณ์การดำเนินการบริหารและการจัดการ ปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดน พื้นที่ศึกษาดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

2.1 จังหวัดเลย 2 ด้าน คือ

- ด้านศุลกากรท่าลี่ อำเภอท่าลี่
- ด้านศุลกากรเชียงคาน อำเภอเชียงคาน

2.2 จังหวัดหนองคาย 3 ด้านคือ

- ด้านศุลกากรหนองคาย อำเภอเมือง
- ด้านศุลกากรศรีเชียงใหม่ อำเภอศรีเชียงใหม่
- ด้านศุลกากรบึงกาฬ อำเภอบึงกาฬ

2.3 จังหวัดนครพนม 1 ด้านคือ

- ด้านศุลกากรนครพนม อำเภอเมือง

2.4 จังหวัดมุกดาหาร 1 ด้านคือ

- ด้านศุลกากรมุกดาหาร อำเภอเมือง

2.5 จังหวัดอุบลราชธานี 2 ด้าน คือ

- ด้านศุลกากรพิบูลมังสาหาร อำเภอพิบูลมังสาหาร
- ด้านศุลกากรเขมราฐ อำเภอเขมราฐ

2.6 จังหวัดสุรินทร์ 1 ด้าน คือ

- ด้านศุลกากรช่องจอม อำเภอกาบเชิง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาถึงศักยภาพและแนวโน้มการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Method) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดน การบริหารจัดการการค้าชายแดน ตลอดจนปัญหาทางด้านการค้าชายแดนที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการให้ข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

การค้าชายแดน (Border Trade) หมายถึง การค้าที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ ของประชาชน หรือผู้ประกอบการค้าที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัด อำเภอ หมู่บ้านที่มีเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้ทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างประชาชนที่อยู่อาศัยตามบริเวณชายแดนทั้งสองฝ่าย

ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าเกษตรบางชนิด และสินค้าที่หาได้จากธรรมชาติ เช่น ของป่า ซากสัตว์ เป็นต้น เป็นการค้าที่มีกรรมวิธีไม่ยุ่งยากและรวดเร็ว การค้าชายแดนจะมีทั้ง ถูกกฎหมาย และลักลอบ ได้แก่ การค้าชายแดนไทย-พม่า การค้าชายแดนไทย-ลาว การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา และการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย

จุดผ่อนปรนการค้า (Check Point for Border Trade) หมายถึง จุดที่เปิดให้มีการค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันบริเวณชายแดนเพื่อเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในระดับท้องถิ่น โดยผู้ว่าราชการจังหวัดชายแดนจะเป็นผู้ออกประกาศซึ่งได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงมหาดไทย ในประกาศจะระบุสถานที่ วัน เวลาไว้ด้วย และจากประกาศดังกล่าวจะต้องกำหนดชนิด และปริมาณสินค้าไว้ด้วย ตลอดจนนโยบายและแนวทางปฏิบัติ ซึ่งสินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่จำเป็นต่อการอุปโภคบริโภค

จุดผ่านแดนชั่วคราว (Temporary Crossing Point) หมายถึง จุดผ่านแดนที่ทางราชการไทย เปิดให้มีการสัญจรไป-มาของบุคคล และ/หรือยานพาหนะในช่วงเวลาที่แน่นอน โดยมีวัตถุประสงค์เป็นการเฉพาะและสิ้นสุดลงตามห้วงเวลา การเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว เป็นอำนาจของกระทรวงมหาดไทยที่จะประกาศเปิด โดยปกติจะเสนอให้คณะอนุกรรมการพิจารณาการเปิดจุดผ่านแดนของสำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติเห็นชอบก่อน โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

จุดผ่านแดนถาวร (Permanent Crossing Point) หมายถึงจุดที่รัฐบาลไทยและรัฐบาลของประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกัน ประกาศเปิดให้มีการสัญจรไป-มาทั้งบุคคลและสิ่งของ โดยทั่วไปแล้วจุดผ่านแดนถาวรจะมีการดำเนินงานเรื่องการตรวจคนเข้าเมือง และพิธีการศุลกากรตามกฎหมายของทั้งสองประเทศ เป็นจุดที่มีการสัญจรสินค้าเข้า-ออกเป็นการทั่วไป การประกาศจุดผ่านแดนถาวรจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ประกาศเปิดจุดผ่านแดนถาวร

บทที่ 2

การศึกษาและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาถึงศักยภาพและแนวโน้มการค้าชายแดนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น ได้มีการนำข้อมูลการศึกษามาวิเคราะห์เป็นจำนวนมาก ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

กรณีการณ์ มานะกิจ และอารีย์ กัลปา (2539) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมธุรกิจระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงโอกาสและข้อจำกัดในการทำธุรกิจระหว่างประเทศ ตลอดจนศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาของการทำธุรกิจระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ประการแรก โอกาสและข้อจำกัดในการทำธุรกิจระหว่างประเทศของประเทศทั้งสองนั้น การปล่อยสินเชื่อกายในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีความคล่องตัวอยู่ในระดับปานกลาง แนวโน้มเศรษฐกิจภายในประเทศมีการเจริญเติบโตต่ำ ประชากรส่วนใหญ่ในประเทศมีการศึกษาน้อย แต่อัตราเพิ่มของประชากรอยู่ในระดับต่ำ ขนบธรรมเนียมประเพณีมีความคล้ายคลึงกับประเทศไทย สำหรับภาวะการเมืองภายในประเทศไทยมีผลกระทบต่อการส่งเสริมธุรกิจ ในขณะที่ สปป. ลาวไม่มีผลกระทบต่อการส่งเสริมธุรกิจ ส่วนทางด้านกำลังซื้อของประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนประเทศ สปป. ลาวอยู่ในระดับต่ำ ตลอดจนกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของประเทศ สปป. ลาวมีอยู่เป็นจำนวนมาก จนเป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศ

ประการที่สอง ปัญหาและอุปสรรคระหว่างประเทศทั้งสองยังคงเกี่ยวกับทางด้านบุคคล ด้านการผลิต ด้านการเงินและบัญชี ด้านสาธารณสุขโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทางด้านการตลาดนั้น ประเทศ สปป. ลาวมีกำลังการซื้อต่ำ แต่ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสูง

ประการสุดท้าย ผลการศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1) ด้านการจัดการ ควรให้มีการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างและเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์แก่พนักงาน และควรมีความยุติธรรมในการจ่ายผลตอบแทนสำหรับพนักงาน ตลอดจนควรมีการควบคุมสินค้าให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน

2) ด้านการค้า รัฐบาลทั้งสองประเทศควรมีการทบทวนเรื่องอัตราภาษีศุลกากร รวมถึงการเผยแพร่กฎหมายด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ และจัดให้มีสำนักงานตัวแทนการค้าเพื่อทำหน้าที่ในการประสานงานและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประกอบการค้า

3) ด้านการเงิน ควรขยายการให้บริการที่เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศของธนาคารพาณิชย์ เพื่อให้ผู้ประกอบการมีช่องทางในการชำระเงินผ่านระบบธนาคารได้สะดวกมากยิ่งขึ้น

4) ด้านอื่น ๆ การเข้าออกต่างประเทศควรมีความคล่องตัว โดยเสียดำค่าใช้จ่ายต่ำสุด ปรับปรุงเส้นทางการคมนาคม เปิดโอกาสให้นักลงทุนจากประเทศไทยทำธุรกิจแพชชานานยนต์เพื่อรับส่งสินค้า เพื่อทำให้เกิดการแข่งขัน ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการค้าระหว่างประเทศลง

พชร สีนสวัสดิ์ (2542) ได้ศึกษาถึงการพัฒนาการค้าชายแดนระหว่างไทยกับพม่าทางอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก สรุปได้ว่า ในปี พ.ศ. 2541 ประเทศไทยส่งสินค้าออกไปพม่าประมาณ 8,400 ล้านบาท และคาดว่าปริมาณจะเพิ่มสูงขึ้นถึง 9,000-10,000 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2542 เฉพาะการส่งออกทางด้านศุลกากร แม่สอด-ด่านเมียวดี ปี พ.ศ. 2541 มีมูลค่า 1,715 ล้านบาท คาดว่าจะเพิ่มสูงขึ้นถึง 2,500 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2542 ส่วนการนำเข้าสินค้าจากพม่าในปี พ.ศ. 2541 มีมูลค่า 1,059 ล้านบาท เฉพาะด้านศุลกากรแม่สอด-เมียวดีปี พ.ศ. 2541 มีมูลค่า 85 ล้านบาท คาดว่าจะนำเข้าเพิ่มสูงขึ้นถึง 900 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2542 ส่วนแบ่งการตลาดของประเทศไทยในพม่าสูงเป็นอันดับ 4 รองจาก ญี่ปุ่น สิงคโปร์ และจีน นอกจากนี้การค้าชายแดนไทย-พม่า จะขยายตัวมากยิ่งขึ้น และประเทศไทยจะสามารถเพิ่มปริมาณการส่งออกสินค้าได้อย่างมั่นคงนั้น ควรมีการส่งเสริมในด้านต่อไปนี้

1) ไทยต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับพม่า เร่งเจรจาให้พม่าลดอากรขาเข้าสินค้า ให้เป็นไปตามข้อตกลงอาเซียนโดยเร็ว รวมทั้งให้พม่าลดมาตรการกีดกันทางการค้า เสริมสร้างความเสมอภาคและการค้าเสรีเพิ่มมากขึ้น

2) ไทยต้องเสนอให้ความช่วยเหลือพม่าในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา วิชาการ ศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว การพัฒนาเส้นทางการขนส่ง การศุลกากร ธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ และการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่จำเป็น

3) เจ้าหน้าที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศหรือการค้าชายแดน จะต้องปรับวิสัยทัศน์ให้ทันโลกธุรกิจยุคใหม่และก้าวทันต่อเหตุการณ์ เพื่อปรับปรุงพัฒนาระบบงานส่งเสริมการส่งออกและเงื่อนไขการให้บริการให้ “รวดเร็วทันสมัยก้าวไกลสู่สากล” อย่างมีประสิทธิภาพ

4) ภาครัฐต้องสนับสนุน ส่งเสริม ให้รางวัล ยกย่องผู้ส่งออกที่มีคุณภาพ ประกอบธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ยอมรับเชื่อถือของต่างชาติ

5) ไทยต้องให้ความสำคัญการค้าผ่านแดนกลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ คือ พม่า จีน ลาว กัมพูชา เวียดนาม และไทย และการเจรจาเปิดเส้นทางสินค้าผ่านแดน ไทย-พม่า-อินเดียและบังคลาเทศ ไทย-ลาว-จีน, ไทย-ลาว-เวียดนาม และ ไทย-กัมพูชา-เวียดนาม เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการค้าในภูมิภาคนี้

6) ต้องประชาสัมพันธ์เงื่อนไข มาตรการส่งเสริมการส่งออกหรือการค้าชายแดน หรือมาตรการบริการของกรมศุลกากรหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และกว้างขวาง

พีสิทธิ์ คำวนศัลป์ และคณะ (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจากการเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว โดยมีวัตถุประสงค์คือ ประการแรกเพื่อต้องการประเมินผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น จากการเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว มีผลกระทบอย่างไรต่อจังหวัดหนองคาย อุดรธานี ขอนแก่น และนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่บนถนนมิตรภาพ ประการที่สองเพื่อต้องการประเมินผลกระทบทางด้านสังคม โดยประเมินจากความคิดเห็นทัศนคติ และความสัมพันธ์ที่มีต่อกันระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศ

ในการศึกษานี้ คณะผู้วิจัยได้วางกรอบแนวการศึกษาออกเป็น 2 ระดับคือ ระดับมหภาคและจุลภาค การศึกษาระดับมหภาคเป็นการศึกษาโดยรวบรวมข้อมูลสถิติหรือข้อมูลทุติยภูมิ จากหน่วยงานต่าง ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ โดยหาแนวโน้มจากข้อมูลอนุกรมเวลา รวมทั้งใช้วิธีการคาดคะเนด้วยวิธีเคลื่อนที่ถ่วงน้ำหนัก ส่วนการศึกษาในระดับจุลภาคได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบปฐมภูมิ โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์บุคคลอย่างไม่เป็นทางการจากประชาชนทั้งคนไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) ตามกลุ่มอาชีพต่าง ๆ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย และร้อยละ

ผลการศึกษาพบว่า การก่อสร้างสะพานฯ ก่อให้เกิดการตื่นตัวด้านการลงทุนในโครงการใหม่ ๆ แต่จำนวนเงินลงทุนก็ไม่ได้เพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัด ในส่วนการว่าจ้างแรงงานนั้น มีการเพิ่มขึ้นของแรงงานบ้าง แต่เป็นการเพิ่มขึ้นในภาคบริการมากกว่าเพิ่มในโรงงานอุตสาหกรรม

ด้านการค้าขายพบว่า การก่อสร้างสะพานฯ มีส่วนช่วยให้ไทย และ สปป. ลาว มีการค้าขายสะดวกขึ้น ขณะเดียวกันก็ส่งผลทำให้ลาวเสียเปรียบดุลการค้าไทยมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สปป. ลาว ก็สามารถค้าขายกับประเทศที่สามได้มากขึ้นเช่นกัน

ด้านการก่อสร้างพบว่า สะพานฯ มิได้ช่วยให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์มากนัก แต่กลับทำให้เกิดการเก็งกำไรของที่ดินและสิ่งก่อสร้างในตัวจังหวัดหนองคาย มีผลทำให้นักลงทุนเลือกไปลงทุนในจังหวัดอื่น ๆ เช่น อุดรธานี และขอนแก่น เป็นต้น

อย่างไรก็ดีการก่อสร้างสะพานฯ มิได้มีผลในการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคาย แต่มีผลทำให้การเดินทางเข้า-ออก ระหว่างประเทศไทย และ สปป. ลาวมากขึ้น

ส่วนผลกระทบทางด้านสังคมพบว่า การก่อสร้างสะพานฯ มีผลกระทบด้านบวกเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้ประชาชนทั้งสองประเทศมีทัศนคติและความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นไปมาหาสู่สะดวกขึ้น และเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมได้ง่ายขึ้น

ไพฑูรย์ วิบุลชุตติกุล และคณะ (2541) ได้ศึกษา โครงการศึกษาการให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่กลุ่มประเทศอินโดจีน (ลาว เวียดนาม กัมพูชา) และพม่า ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้ การค้าระหว่างประเทศไทยกับทั้งสี่ประเทศในปัจจุบัน อยู่ในระดับต่ำมาก ในปี พ.ศ. 2538 การส่งออกมี

มูลค่าเพียงร้อยละ 2-3 ของมูลค่าการส่งออกของไทย และมีการนำเข้ามูลค่าน้อยกว่าร้อยละ 1 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมดของประเทศไทยในปีเดียวกัน การดำเนินกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ โดยให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่กลุ่มประเทศอินโดจีนและพม่า นอกจากจะมีส่วนส่งเสริมความเป็นผู้นำของไทยในภูมิภาคแล้ว ยังจะช่วยให้ประเทศทั้งสี่มีรายได้จากการส่งออกและกำลังซื้อมากขึ้น จะช่วยให้ประเทศไทยมีวัตถุดิบราคาถูกใช้ ซึ่งในท้ายที่สุดแล้วจะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในเวทีโลก ด้วยความสำคัญของการให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่กลุ่มประเทศอินโดจีนและพม่านี้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจถึงศักยภาพและความเป็นไปได้ของประเทศไทย ในการให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่ประเทศทั้งสี่ดังกล่าว ซึ่งจากการศึกษาถึงผลกระทบทางด้านต่าง ๆ ดังกล่าวสรุปได้ดังนี้

1) การศึกษาในเชิงกฎหมายพบว่ามีความเป็นไปได้ที่ประเทศไทยจะให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่กลุ่มประเทศอินโดจีนและพม่า ซึ่งทำได้หลายรูปแบบ เช่นการไม่เก็บภาษี การลดภาษี การกำหนดเขตแดนภาษี การให้โควตา การให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ เป็นต้น ซึ่งการให้สิทธิพิเศษทางการค้าก็ไม่ควรมีลักษณะการเลือกปฏิบัติ ดังนั้นจึงจำเป็นจะต้องกำหนดเงื่อนไขการให้สิทธิพิเศษให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของประเทศไทย

2) ผลกระทบในระดับมหภาคพบว่า การให้สิทธิพิเศษทางการค้า นอกจากจะช่วยให้เศรษฐกิจในประเทศเพื่อนบ้านของไทยขยายตัวเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้มาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศทั้งสี่ดีขึ้นแล้ว การให้สิทธิพิเศษทางการค้ายังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอินโดจีนและพม่า และเป็นการสนับสนุนบทบาทความเป็นผู้นำของไทยในภูมิภาค

3) ผลกระทบในระดับจุลภาค จากการที่มีการลดอัตราภาษีนำเข้าสูงสุด 2 รายการแรกของแต่ละประเทศ พบว่าผลได้ของการให้สิทธิพิเศษทางการค้ามีมากกว่าผลเสียในทุก ๆ รายการสินค้า นอกจากนี้ในเชิงผลกระทบโดยรวมพบว่า การใช้นโยบายนี้ช่วยให้เกิดการขยายตัวทางการค้าได้มากถึง 463 ล้านบาท แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นในประเทศไทยทางด้านผู้ผลิตสินค้าชนิดเดียวกันภายในประเทศนั้นมีไม่มากนัก

โดยภาพรวมแล้วการตัดสินใจดำเนินนโยบายใด ๆ ก็ตาม ย่อมไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเปรียบเทียบระหว่างข้อดีข้อเสียของนโยบายดังกล่าวได้ ซึ่งต้องเปรียบเทียบผลในระยะสั้นและในระยะยาว ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การให้สิทธิพิเศษทางการค้าของไทยแก่ประเทศอินโดจีนและพม่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ภายใต้ข้อตกลงระหว่างประเทศไทยที่มีภาวะผูกพันอยู่ มีเพียงการเตรียมการทางด้านรูปแบบและหลักเกณฑ์ที่ไทยจะต้องดูแลให้ชัดเจน ในขณะที่ผลกระทบท่ามกลางประเทศอินโดจีนและพม่าจะได้รับค่อนข้างจะเป็นไปในทางบวกและแน่นอนว่าประเทศเหล่านี้ยินดีที่จะให้สิทธิพิเศษทางการค้า อย่างไรก็ตามรัฐบาลไทยคงต้องยอมรับว่าการให้สิทธิพิเศษทางการค้าจะก่อให้เกิด

เกิดผลเสียต่อประเทศไทยทางด้าน ได้แก่ การลดลงของรายรับจากภาษี และการลดลงของผลผลิตสินค้าชนิดเดียวกันกับสินค้าที่ได้รับสิทธิพิเศษ

สมศักดิ์ ศรีวรรณนะ (2533) ได้ทำการศึกษานโยบายการเปลี่ยนสนาามรบเป็นสนาามการค้า บทวิเคราะห์ด้านสังคมจิตวิทยา ศึกษาเฉพาะกรณีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ (1) เพื่อทราบถึงนโยบายการเปลี่ยนสนาามรบเป็นสนาามการค้าของรัฐบาลปัจจุบัน (2) เพื่อทราบถึงผลกระทบของการเปลี่ยนสนาามรบเป็นสนาามการค้า ทั้งต่อประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยเฉพาะทางด้านความมั่นคงของประเทศ (3) เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาข้อจำกัดต่าง ๆ ทางด้านสังคมจิตวิทยาที่เป็นอุปสรรคสำคัญของการดำเนินนโยบาย และ (4) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ ตลอดจนแนวทางแก้ไขเพื่อให้นโยบายสัมฤทธิ์ผล โดยข้อมูลที่น่าสนใจศึกษามาจากเอกสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ บทวิจารณ์ บทความทางวิชาการ รายงานการวิจัย บทสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการค้า ซึ่งผลการศึกษาพบว่า แนวทางที่จะทำให้นโยบายการเปลี่ยนสนาามรบเป็นสนาามการค้าประสบความสำเร็จคือ

- 1) ต้องเร่งแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่ของทั้งสองประเทศ โดยการร่วมมือกันแก้ปัญหา
 - 2) แก้ไขระบบการค้าทั้งการค้าระหว่างประเทศและการค้าชายแดน โดยเปิดจุดซื้อขายที่มีความเหมาะสมเพิ่มมากขึ้น
 - 3) รัฐบาลควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงเพื่อเร่งรัดการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนรัฐบาลควรมีบทบาทในการดำเนินการสนับสนุนให้นักธุรกิจไปประกอบกิจการตามกรอบและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์
 - 4) ปรับปรุงบทบาทของภาคเอกชนให้ยึดถือจรรยาบรรณในการค้าให้มากขึ้น มีการประสานงานกัน ลดการแข่งขันกันเอง ประสานงานกับภาครัฐให้มากขึ้น โดยต้องปรับทัศนคติและการค้าชายแดนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งยังมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ในระยะสั้นมากกว่าอนาคตอันยาวไกล
- จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า นโยบายการเปลี่ยนสนาามรบเป็นสนาามการค้าเป็นนโยบายที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ระหว่างประเทศในขณะนี้ และมีความเป็นไปได้สูงสมควรที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรจะร่วมมือในการดำเนินการต่อไป

อุทิศ เมืองแวง (2533) ได้ทำการศึกษาการค้าแนวชายแดนไทย-ลาว โดยทำการศึกษกรณีจังหวัดมุกดาหารซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ว่า วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพทั่วไปของการค้าตามแนวชายแดนไทย-ลาว และกระบวนการค้าในระบบตามแนวชายแดน ซึ่งเรื่องดังกล่าว น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาการค้าระหว่างประเทศทั้งสองให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น

สาระที่ปรากฏในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการศึกษาเอกสารประกอบการสังเกตและสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อค้าขายทั้งในระบบและนอกระบบภายในพื้นที่กิ่งอำเภอห้วยน้ำใหญ่และอำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ในช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2518 ถึงปี พ.ศ. 2532

ผลการศึกษาวិจัยพบว่า ปริมาณการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนับจากปี พ.ศ. 2518 ถึงปี พ.ศ. 2532 ได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และประเทศไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้าตลอดมา ทั้งนี้สามารถจำแนกสภาพการค้าตามแนวชายแดนไทย-ลาวออกได้เป็น 3 ลักษณะตามช่วงเวลาและปริมาณการค้า คือ

1. ในช่วงปี พ.ศ. 2518-2521 การค้าในระบบมีจำนวนน้อย อันเนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมืองและระบบการปกครองและทางฝ่ายประเทศไทยควบคุมการส่งออกสินค้าบางชนิดที่ถูกกำหนดให้เป็นสินค้ายุทธปัจจัยในช่วงนี้มีการค้านอกระบบกันมาก

2. ในช่วงปี พ.ศ. 2522-2530 จากการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการเมืองและการค้ามากขึ้น ทำให้ลดเครื่องกีดขวางทางการค้าลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องประเภทสินค้ายุทธปัจจัย จึงทำให้การค้าในระบบมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม

3. ในช่วงปี พ.ศ. 2531-2532 การค้าในระบบมีการตื่นตัวมากขึ้นเนื่องจากนโยบายเปลี่ยนสนากรมเป็นตลาดการค้าของรัฐบาลไทย ทำให้การค้ามีความคล่องตัวและเครื่องกีดขวางทางการค้าลดน้อยลง โดยเฉพาะการควบคุมสินค้ายุทธปัจจัย การค้านอกระบบได้ลดตัวลงมากจนกระทั่งบางจุดได้ปิดตัวลง

ประเภทสินค้าสำคัญที่ทำการค้าทั้งในระบบและนอกระบบคือ สินค้าที่ส่งออกไปจากประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุตสาหกรรม สินค้าที่นำเข้ามาจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะเป็นสินค้าเกษตรกรรมและเศษโลหะต่าง ๆ ส่วนสินค้าที่เป็นผลิตผลทางอุตสาหกรรมเป็นสินค้าที่ผลิตในประเทศที่สามแล้วส่งผ่านประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเข้าสู่ประเทศไทยอีกทอดหนึ่ง

การค้าทั้งในระบบและนอกระบบจะมีปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีปัจจัยที่สำคัญหลายประการด้วยกัน คือ สภาพทางการเมืองที่ไม่มั่นคง สภาพทางด้านภูมิศาสตร์อันมีความใกล้ชิดกันและมีแนวพรมแดนระหว่างประเทศติดต่อกันเป็นแนวยาว ความผูกพันทางด้านประวัติศาสตร์ สภาพทางด้านเศรษฐกิจของประชาชนที่มีรายได้ต่ำและเคยพึ่งพาอาศัยมาในอดีต ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้การติดต่อค้าขายในระบบได้ง่ายขึ้นและในขณะเดียวกันก็เป็นปัจจัยที่ทำให้การควบคุมการค้านอกระบบได้ยากตามแนวชายแดน

สุคนธ์ ไชยวิชิต (2543) ได้ให้สัมภาษณ์ต่อหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจเกี่ยวกับการค้าชายแดนช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี มีมูลค่าลดลง โดยในรอบปี 2542 มีมูลค่าการค้าชาย

รวมทั้งสิ้น 1,078 ล้านบาทเศษ ลดลงจากปีก่อน 129 ล้านบาทเศษ หรือร้อยละ 10 โดยเป็นมูลค่าสินค้าส่งออกลดลง 173 ล้านบาท ขณะที่ไทยมีการนำเข้าสินค้าเพิ่มขึ้นเป็นมูลค่า 43 หรือร้อยละ 20 แต่โดยภาพรวมไทยยังได้เปรียบดุลการค้า สปป. ลาวด้านนี้ประมาณ 557 ล้านบาท ซึ่งลดลงจากปีก่อน 200 ล้านบาท หรือร้อยละ 28 นอกจากนี้มูลค่าสินค้าผ่านแดนไปยังประเทศที่สามของ สปป. ลาวนั้น ในปี 2542 ลดลงจากปีก่อนเช่นกัน จากตัวเลขรวม 1,064 ล้านบาท ในปีนี้เทียบกับปีก่อนที่มีมูลค่ารวม 2,336 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 55 ซึ่งสาเหตุมาจากภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศ สปป. ลาวตกต่ำรวมทั้งอัตราแลกเปลี่ยนเงินกีบของ สปป. ลาวลดลง ขณะเดียวกันยังมีอุปสรรคด้านการขนส่งสินค้าจึงส่งผลให้การซื้อขายสินค้าชายแดนลดลงเป็นจำนวนมาก

สำหรับสินค้านำเข้าส่วนใหญ่จะเป็นวัตถุดิบและสินค้าทุน เช่น ไม้แปรรูป ไม้ท่อน โค กระบือ และสินค้าทุนที่นำกลับเข้าประเทศ ส่วนสินค้าส่งออกส่วนใหญ่เป็นยานพาหนะ วัสดุก่อสร้าง น้ำมันเชื้อเพลิง สินค้าอุตสาหกรรมทั่วไป อุตสาหกรรมเกษตร สำหรับสินค้าผ่านแดนจาก สปป. ลาวไปประเทศที่สามมีมูลค่ามากที่สุด ได้แก่ กาแฟที่ส่งไปฝรั่งเศส แต่มีปัญหาเรื่องการปลูกทำให้การส่งออกน้อยตามไปด้วย

พิชิต เชนีรนาท (2542) ได้ศึกษาถึงเศรษฐกิจสัมพันธ์ไทย-ลาว ซึ่งไทยกับลาวมีความผูกพันกันมานาน และดูเหมือนจะมีความใกล้ชิดมากกว่าประเทศอื่นใดในโลก ทั้งความคล้ายคลึงกันทางด้านภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี แต่ด้วยระบบการปกครองที่แตกต่างกันทำให้ลาวมีความใกล้ชิดกับเวียดนามมากกว่าไทย แต่บัดนี้โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ลาวกำลังเข้าสู่โลกของความเสรี ดังนั้นในอนาคตไทยซึ่งมีประสบการณ์การพัฒนามาก่อนก็น่าจะเป็นคู่คิดที่ดีของลาวได้ ประเทศไทย-ลาว มีเส้นทางติดต่อกันทางบกได้แก่ เส้นทางหมายเลข 9 ของลาวที่เชื่อมต่อระหว่างมุกดาหารของไทยกับเส้นทางที่จะไปท่าเรือดานังในเวียดนาม และเส้นทางหมายเลข 10 เชื่อมต่อกับสะพานมิตรภาพไทย-ลาว เมื่อปี 2537 ยิ่งทำให้ความสัมพันธ์นั้นแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาลาวมีนโยบายเปิดรับนักลงทุนจากต่างชาติมากขึ้น ปรับปรุงกฎหมาย และระบบภาษีให้เอื้ออำนวยต่อนักลงทุนต่างชาติมากขึ้น ส่งผลให้การค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวระหว่างสองประเทศขยายตัวไปสู่ประเทศใกล้เคียงในคาบสมุทรอินโดจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอนาคต ปัจจุบันไทยถือว่าเป็นประเทศคู่ค้าสำคัญที่สุดของลาว ตลอดจนลาวก็เป็นแหล่งทรัพยากรและวัตถุดิบที่สำคัญซึ่งไทยสามารถสร้างความร่วมมือโดยนำเข้าวัตถุดิบที่ขาดแคลนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอยู่ในรูปของการค้าชายแดน ซึ่งกระจายอยู่ตามจังหวัดชายแดนที่มีการเปิดจุดผ่านแดน และในบรรดาจุดผ่านแดนต่าง ๆ หนองคายนับได้ว่าเป็นจุดที่มีการค้ามากที่สุด เนื่องจากอยู่ตรงข้ามนครเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นเมืองหลวงและเขตการค้าและเศรษฐกิจที่สำคัญของลาว รองลงมาคือจังหวัดมุกดาหารตรงข้ามแขวงสะหวันนะเขต ซึ่งเป็นแขวงที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและใหญ่เป็นอันดับ

สองรองจากเวียงจันทน์ ปัจจุบันไทยถือเป็นกลุ่มผู้ลงทุนต่างชาติอันดับหนึ่งของลาวระหว่างปี 2531-2541 มีโครงการลงทุนของไทยทั้งสิ้น 247 โครงการ มีเงินลงทุนคิดเป็นร้อยละ 42 ของเงินลงทุนต่างชาติทั้งหมด สาขาที่นักธุรกิจไทยนิยมเข้าไปลงทุนจะได้แก่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าและสิ่งทอ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 75 ของจำนวนโครงการลงทุนของไทยทั้งหมด อย่างไรก็ตามแม้ไทย-ลาวจะมีสายสัมพันธ์ที่ดี แต่ก็ยังมีอุปสรรคขวางกั้นสายสัมพันธ์ดังกล่าวคือ อุปสรรคด้านพิธีการศุลกากร ซึ่งยุ่งยากและล่าช้า นักลงทุนชาวไทยบางรายไปสร้างภาพพจน์ที่ไม่ดีไว้ และพฤติกรรมของคนในชาติทั้งสองมีความแตกต่างกันค่อนข้างมากเป็นต้น

พิชิต เชนีรนาท (2540) ได้ศึกษาถึงเส้นทางสาย 9 สายสัมพันธ์ไทย-ลาว-เวียดนาม ซึ่งก่อให้เกิดการขยายการค้า การลงทุนและอื่น ๆ โดยสาย 9 นี้ นอกจากจะหมายถึงเส้นทางคมนาคมแล้วยังหมายรวมถึงการพัฒนาความร่วมมือตามแนวตะวันตก-ตะวันออก ระหว่างไทย-ลาว-เวียดนาม เริ่มจากมุกดาหาร (ไทย) ข้ามสะพานแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ผ่านแขวงสะหวันนะเขต (ลาว) ไปตามถนนหมายเลข 9 ของลาวผ่านแดนลาวลาวเข้าเมืองกวางตรี (เวียดนาม) ไปตามถนนหมายเลข 9 ของประเทศเวียดนาม ซึ่งมาบรรจบกับถนนหมายเลข 1 ที่เมืองดองฮา ลงมาทางใต้ตามถนนหมายเลข 1 ผ่านเมืองเว้ไปสู่เมืองท่าดานัง ออกสู่ทะเลตะวันออกของเวียดนาม ความยาวรวมทั้งสิ้นประมาณ 500 กิโลเมตร เส้นทางสายนี้จะเปิดโอกาสอันดีของไทยสู่อินโดจีนทั้งในด้านการค้า การลงทุน ตลอดจนความสัมพันธ์อันดีที่จะเกิดขึ้นในระหว่างประเทศเพื่อนบ้านและประเทศไทยสามารถระบายสินค้าไปยังลาว เวียดนามได้โดยสะดวก โดยเฉพาะสำหรับประเทศไทยจังหวัดมุกดาหารนั้นเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างอีสานตอนบนและอีสานตอนล่าง ตลอดจนสามารถเชื่อมต่อกับโครงการความร่วมมืออนุทวีป (ไทย อินเดีย บังกลาเทศ ศรีลังกา และพม่า) ส่วนลาวซึ่งมีแขวงสะหวันนะเขตเป็นเมืองหลัก เป็นพื้นที่ที่มีการเกษตร มีแหล่งทรัพยากรแร่ธาตุ รัฐบาลลาวมีนโยบายชัดเจนในการพัฒนาอุตสาหกรรมในแขวงนี้ ในขณะที่เวียดนามมีเมืองกวางตรี เว้ ดานัง เป็นเมืองเชื่อมโยงซึ่งอยู่ติดกับชายแดนลาว และรัฐบาลเวียดนามมีนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาอุตสาหกรรมและทำเรื่องในจังหวัดดานังอีกด้วย งบประมาณในการก่อสร้างเส้นทางนี้ได้มาจาก OECF และ JICA ให้การสนับสนุนเพราะช่วยขยายตลาดการค้าชายแดนซึ่งเส้นทางนี้ก่อให้เกิดการหมุนเวียนการค้า การเงิน และความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้เส้นทางสาย 9 ดังกล่าว เปิดโอกาสให้นักลงทุนชาวไทยเข้าไปลงทุนทั้งในลาวและเวียดนามมากพอสมควร โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรของลาวและเวียดนาม ตลอดจนก่อให้เกิดการขยายความร่วมมือด้านกาท่องเที่ยวใน 3 ประเทศซึ่งต่างก็มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

อาคม ใจแก้ว (2542) ได้ศึกษาถึงโครงสร้างการบริหารที่เหมาะสมของเทศบาลชายแดน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์สำคัญก็คือ ศึกษาความเหมาะสมของโครงสร้างการบริหาร เทศบาลบริเวณชายแดน ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างการบริหาร และสุดท้ายคือการนำเสนอ ตัวแบบโครงสร้างการบริหารการศึกษาได้กำหนดรูปแบบการสำรวจโดยอาศัยเครื่องมือการวิจัยคือ แบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเชื่อถือได้และผ่านการตรวจสอบความแม่นยำด้านเนื้อหาจากผู้ชำนาญการในเรื่องนี้ 2 ท่าน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนายกเทศมนตรี เทศมนตรี ปลัดเทศบาล รองปลัดฯ และพนักงานเทศบาล รวม 120 คน จาก 7 เทศบาล ทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออกและภาคใต้ ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

1) โครงสร้างการบริหารเทศบาลบริเวณชายแดนในปัจจุบันสัดส่วนของความเหมาะสมกับความไม่เหมาะสมมีความกำกวมกัน เมื่อจำแนกตามภูมิภาคระดับชั้นเทศบาล แต่จะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ในการจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

2) ปัจจัยที่มีสัดส่วนผลกระทบอยู่ในระดับสูงต่อการบริหารเทศบาลบริเวณชายแดน คือ งบประมาณ บุคลากร การบริหารทั่วไป ความขัดแย้งภายในเทศบาล และอำนาจหน้าที่ที่มีจำกัด

ดังนั้น โครงสร้างการบริหารของเทศบาลชายแดนของประเทศไทยในปัจจุบันจำเป็นจะต้องมีการปรับปรุง ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป นั่นก็คือประเด็นที่เกี่ยวกับหน้าที่สำคัญ 2 ประการ ที่ต้องระบุให้เป็นหน้าที่ที่ต้องการทำสำหรับเทศบาลชายแดนแต่ละแห่ง ได้แก่หน้าที่ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว และหน้าที่ด้านการค้าระหว่างประเทศหรือด้านบริเวณชายแดน เนื่องจากกิจกรรมที่กล่าวนี้เริ่มมีบทบาทมากขึ้นทุกขณะในพื้นที่ชายแดน

จากข้อค้นพบข้างต้นจึงนำข้อสรุปเกี่ยวกับตัวแบบการบริหารที่เหมาะสมสำหรับเทศบาลบริเวณชายแดนของประเทศไทย 2 ลักษณะคือ ตัวแบบแรกก็ยังคงเป็นรูปแบบการบริหารเทศบาลปัจจุบันคือ รูปแบบเทศมนตรีสภา และตัวแบบที่ 2 คือ ตัวแบบที่กำหนดให้ประชาชนเลือกนายกเทศมนตรีโดยตรงหรือรูปแบบนายกรัฐมนตรีนี่มีอำนาจมาก อย่างไรก็ตามภายใต้ตัวแบบการบริหารทั้งสองที่กล่าวมานั้น จำเป็นจะต้องลดเงื่อนไขความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกลางกับเทศบาลด้วยการกระจายอำนาจที่เน้นความเป็นอิสระของเทศบาลในการบริหารงานบุคคลและการบริหารงานคลังให้ชัดเจน โดยรัฐบาลมีหน้าที่เพียงการตรวจสอบและติดตามประเมินผลเท่านั้น หากเป็นไปได้ดังเช่นที่เสนอก็นำไปสู่การปรับโครงสร้างการบริหารเทศบาลชายแดนอย่างแท้จริงและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์อย่างแน่นอน

สุภากรณ์ สุขทรัพย์สร้าง (2542) ได้เขียนบทความอุบลราชธานีแหล่งการลงทุนที่น่าจับตามอง โดยเฉพาะภาวะการค้าชายแดน เนื่องจากจังหวัดอุบลราชธานีมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยทางด้านทิศตะวันออกติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และทิศใต้ติดต่อกับ

กัมพูชาประชาธิปไตย สำหรับการค้าชายแดนระหว่างไทยกับลาวนั้นมีการค้า 2 จุดคือ ช่องเม็ก อำเภอสิรินธร และบ้านปากแซง กิ่งอำเภอนาดอก โดยจุดช่องเม็กนั้นมีปริมาณและมูลค่าการค้าลดลงเนื่องจากอัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินกีบลดลงเมื่อเทียบกับดอลลาร์สหรัฐและเงินบาท สินค้านำเข้าที่สำคัญคือไม้แปรรูป ไม้กระป๋อง ผลิตภัณฑ์จากป่า และสินค้าทุน สินค้าส่งออกที่สำคัญของไทย ได้แก่ ปูนซีเมนต์ น้ำมันเชื้อเพลิง เหล็กเส้น สังกะสีมุงหลังคา รถยนต์ ขนม บัญเคมี และสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป ในด้านสินค้าส่งออกของประเทศลาวผ่านด่านศุลกากรไทยไปยังประเทศที่สาม ได้แก่ ไม้แปรรูป เมล็ดกาแฟดิบ และสินค้านำเข้าของประเทศลาวจากประเทศที่สาม ผ่านด่านศุลกากรของไทย ได้แก่ อุปกรณ์และวัสดุก่อสร้างและอะไหล่รถยนต์ สำหรับจุดผ่านแดนปากแซงปริมาณการค้าเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการนำแพขนานยนต์เข้ามาใช้ในการขนส่งสินค้าข้ามแม่น้ำโขงเป็นครั้งคราว ในกรณีที่สินค้ามีน้ำหนักมาก สินค้านำเข้าที่สำคัญได้แก่ ไม้ กระป๋อง และเปลือกอบง ส่วนสินค้าส่งออกที่สำคัญได้แก่ รถไถนาเดินตาม และวัสดุก่อสร้าง ส่วนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณจุดผ่านแดนช่องอานม้า ซึ่งในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2540 จังหวัดอุบลราชธานีได้ประกาศปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว เนื่องจากความไม่สงบภายในประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย และเปิดใหม่อีกครั้งในวันที่ 11 พฤษภาคม 2542 จึงทำให้ปริมาณการค้ามีไม่มากนัก

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2542) ได้ทำการศึกษาผลกระทบนโยบายการเงินมาเลย์ต่อการค้าในเขต IMT-GT จากศูนย์การศึกษาเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสามฝ่าย คือ อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT Studies center) โดยรองศาสตราจารย์ สุรเชษฐ์ ชีระมณีและคณะทำงาน ซึ่งใช้ระยะเวลาทำการศึกษา 6 เดือน (ตุลาคม 2541- มีนาคม 2542) ผลการศึกษาพบว่าหลังจากที่ประเทศมาเลเซียประกาศนโยบายการเงินในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจเรียกว่า “IMF policy without IMF” ซึ่งเป็นการคุมเข้มการปริวรรตเงินตราในประเทศเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2541 นโยบายนี้มีผลกระทบต่อธุรกิจต่าง ๆ ของ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การศึกษารายนี้ได้ทำการวิเคราะห์สถานการณ์ผลกระทบต่อภาคธุรกิจของไทย 5 ประเภท คือ การท่องเที่ยว การค้า การเงิน แรงงาน และการลงทุน สรุปได้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียลดลงร้อยละ 3.2 หรือลดลง 13,307 คน การค้าที่ผ่านพิธีการศุลกากรนั้นมีมูลค่าการส่งออกลดลงร้อยละ 9 หรือ 1,256 ล้านบาท และมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 9 หรือ 842.7 ล้านบาท อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับเงินริงกิตยังไม่มีการกำหนดอย่างเป็นทางการ แต่ในตลาดมีกำหนดราคาซื้อ 9.70 บาท ราคาขาย 9.80 บาท ส่วนยอดเงินฝากของชาวมาเลเซียในธนาคารพาณิชย์ของ 5 จังหวัดชายแดนลดลงไปบ้าง สำหรับการลงทุนของชาวมาเลเซียในประเทศไทยใน 5 จังหวัดชายแดนดังกล่าวนั้น 3 เดือนแรกลดลงร้อยละ 49 ส่วน 3 เดือนหลังเพิ่มขึ้นร้อยละ 37 ผลการศึกษาดังกล่าวได้มีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ โดยเห็นว่าควรสร้างแรงจูงใจในการลงทุนไม่เฉพาะกับชาวมาเลเซียเท่านั้น และควรติดตามสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศเพื่อนบ้าน

อื่น ๆ ด้วย ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย นอกจากนี้ การใช้นโยบายการเงินและการคลังของรัฐบาลไทย เพื่อดึงดูดนักลงทุนต่างประเทศนั้นควรศึกษาหาแนวทางเพิ่มเติมว่าควรมีมาตรการอื่นใดอีกหรือไม่ นำมาใช้ควบคู่ไปด้วย

สุรพันธ์ สนิทวงศ์ (2544) ได้บรรยายถึงสู่ทางการขยายตลาดส่งออกสู่ประเทศเพื่อนบ้าน ณ ห้องราชพฤกษ์ โรงแรมเลยพาเลซ จังหวัดเลย ซึ่งเป็นหัวข้อหนึ่งจากโครงการจัดการฝึกอบรม โอกาสของธุรกิจการค้าชายแดนของอีสานเหนือ สรุปได้ว่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเวียดนามมีประชากร 5 ล้านคน และ 80 ล้านคนตามลำดับ โดยที่เวียดนามจะขนาบข้างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) ไปตลอดแนว สัดส่วนของธุรกิจของทั้งสองประเทศจะแตกต่างกันออกไปตามจำนวนประชากร นั้นหมายถึงสัดส่วนของธุรกิจในเวียดนามนั้นมีมากกว่าใน สปป. ลาว จากภาพรวมแล้วสินค้าทั้งหมดที่ส่งจากประเทศไทยไป สปป. ลาว นั้นเพื่อตอบสนอง อุปสงค์การบริโภคของ สปป.ลาว จริง ๆ อาจจะประมาณร้อยละ 30-40 แต่อีกประมาณร้อยละ 60-70 ส่งต่อเป็นแบบทรานสิททีฟ คือสินค้าผ่านแดน สปป. ลาว เข้าไปขายในเวียดนามอีกทอดหนึ่ง สาเหตุเนื่องมาจากภูมิประเทศที่ติดต่อกัน แต่ตลาดเวียดนามใหญ่กว่า สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความได้เปรียบในเรื่องค่าขนส่ง โดยตามความเป็นจริงแล้วสินค้าสามารถจะส่งทางเรือจากท่าเรือ กรุงเทพมหานคร ไปขึ้นที่ท่าของเวียดนามได้ เช่น ตอนใต้คือ โฮจิมินห์ซิตี้ซึ่งเป็นเมืองหลัก ภาคกลางคือดานังที่ท่าเรือดานัง หรือถ้าจะส่งไปที่ภาคเหนือคือฮานอยก็ต้องส่งไปที่ท่าเรือไฮฟอง เพราะว่าเมืองฮานอย ไม่ได้อยู่ติดทะเล เมืองท่าที่ใหญ่ที่สุดก็คือไฮฟอง แต่เมื่อเทียบค่าขนส่งระหว่างทางเรือกับทาง รถบรรทุกแล้วจะพบว่า ค่าขนส่งทางรถบรรทุกจะถูกกว่า และรวดเร็วกว่า ถ้าขนส่งทางเรือจะใช้ ระยะเวลา 7-10 วัน แต่ถ้าขนส่งทางรถบรรทุกจะใช้ระยะเวลาเพียง 2 วันเท่านั้น ประเด็นสำคัญคือ ขนส่งสินค้าไปเวียดนามทางเรือจะใช้เวลานานกว่า และมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าทางรถบรรทุก ดังนั้นทำให้ ราคาสินค้าที่ไปสู่เวียดนามทางรถบรรทุกถูกกว่าทางเรือ และสามารถแข่งขันในตลาดได้ดีกว่า สำหรับเส้นทางที่ผ่าน สปป. ลาว ไปเวียดนามมี 2 เส้นทางหลัก เส้นทางแรกส่งผ่านทางด่าน มุกดาหาร ข้ามแม่น้ำโขงไป สปป. ลาว ที่เมืองสะหวันนะเขต แต่คนไทยเรียกว่าสุวรรณเขต วังไป ตามเส้นทางหมายเลข 9 ไปที่ชายแดนลาวบ่าวซึ่งเป็นชายแดนลาวติดกับเวียดนาม เส้นทางที่สอง ส่งผ่านทางด่านบึงกาฬ อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย ข้ามแม่น้ำโขงไป สปป. ลาวที่ด่านปากซัน แขวงบอริคำไซ วังตามเส้นทางหมายเลข 8 ไปที่ด่านหลักซาวหรือหลักกิโลเมตรที่ 20 ซึ่งเป็น ชายแดนของ สปป. ลาว อีกจุดหนึ่งที่ติดต่อกับเวียดนามได้ ดังนั้นการค้าชายแดนทางไทยไป สปป. ลาว และเวียดนามจึงมีโอกาสขยายตัวอีกยาวไกลมาก

คณิงภรณ์ วงเวียน (2543) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวไทย-ลาว: กรณีศึกษาสะพานมิตรภาพไทย-ลาว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการรับรู้และความเข้าใจในนโยบายต่างประเทศ นโยบายด้านการท่องเที่ยว ปัญหาด้านจิตวิทยาสังคมของไทยและลาว ตลอดจนเจตคติความคิดเห็นต่อประโยชน์ที่ได้รับจากการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาวที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์ประเด็นปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาในการใช้สะพานมิตรภาพไทย-ลาว ระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวซึ่งจะนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้ประโยชน์จากสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ให้เกิดประโยชน์สมบูรณ์เต็มที่ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งชาวไทย ชาวลาว และชาวต่างชาติ พร้อมทั้งการสังเกตการณ์และการรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสารต่าง ๆ ผลการศึกษาเกี่ยวกับการค้าชายแดนไทยและลาว โดยที่ปริมาณการค้าชายแดนมีมูลค่าไม่สูงมากเมื่อเทียบกับการค้าระหว่างประเทศตามปกติ ซึ่งดำเนินการโดยนิติบุคคลกับฝ่ายลาว โดยปี ค.ศ. 1987-1991 มีมูลค่าไม่เกิน 400 ล้านบาทต่อปี ไทยเป็นฝ่ายส่งออกมากกว่านำเข้าโดยตลอด สำหรับสินค้าบริโภคและอุปโภคต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต บางกรณีอาจมีการจัดตลาดนัดพิเศษบริเวณชายแดนโดยประชาชนลาวจะนำของป่ามาขายและซื้อสินค้าจำเป็นจากฝั่งไทย ปกติแล้วการค้าชายแดนจะอยู่ในมือของพ่อค้าท้องถิ่นและกลุ่มประชาชนทั้งสองฝั่งโขง ดังนั้นการค้าชายแดนจึงเอื้อประโยชน์แก่ประชาชนลาวและไทย เนื่องจากมีช่องทางการค้าที่ไม่ยุ่งยาก ง่าย ๆ ไร้อุปสรรค แม้ว่าพ่อค้ารายย่อยและประชาชนจะมีบทบาทสำคัญในการค้าชายแดน แต่พ่อค้ารายใหญ่ก็มีโอกาสสำคัญในการดำเนินการเกี่ยวกับการค้าชายแดน ด้วยการรับซื้อใบอนุญาตค้าชายแดนจากพ่อค้ารายย่อย และปัจจุบันนี้การค้าชายแดนไทยและลาวไม่ได้จำกัดอยู่แต่ตลาดภายในของลาวเท่านั้น เพราะสินค้าไทยส่วนหนึ่งมีการขยายตลาดไปยังประเทศข้างเคียงด้วย ได้แก่ จีนทางตอนใต้ เวียดนาม และกัมพูชา เป็นต้น สำหรับด้านการค้าผ่านแดนไทย-ลาว นั้นพบว่า ในช่วงปี ค.ศ. 1987-1991 มีมูลค่ามากกว่า 1,500 ล้านบาทต่อปี โดยลาวมีการนำเข้าจากประเทศที่สามมากกว่าการส่งออก สินค้าผ่านแดนจากประเทศที่สามเข้าไปลาวประกอบด้วยยานพาหนะ น้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่น เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องมือและเครื่องจักร อุปกรณ์การแพทย์และอุปกรณ์ก่อสร้าง เป็นต้น ส่วนสินค้าผ่านแดนไปยังประเทศที่สามจากการส่งออกของลาว คือ ไม้แปรรูป และผลิตภัณฑ์ไม้ เมล็ดกาแฟดิบ ถูกรั่ว กายาน และเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วง ค.ศ. 1987-1991 มูลค่าสินค้าผ่านแดนและมูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยและลาวมีปริมาณใกล้เคียงกัน และตั้งแต่ ค.ศ. 1989 เป็นต้นมา มูลค่าการค้าไทย-ลาว มีปริมาณมากกว่ามูลค่าการค้าผ่านแดน แสดงให้เห็นว่ามีการขยายตัวของการค้าไทยและลาวอย่างชัดเจน และมีเหตุผลมาจากลาวมีการค้าผ่านแดนด้านเวียดนามเพิ่มสูงขึ้น

ณัฐนันท์ วิจิตรอักษร (2542) ได้ศึกษาเรื่องราว : ว่าที่แหล่งพลังงานหลักของเอเชีย โดยส่วนหนึ่งได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-ลาว โดยจากภาษาและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันระหว่างไทยกับลาวจึงทำให้การติดต่อค้าขายกันระหว่างสองประเทศนี้ตามแนวชายแดนเป็นไปได้โดยสะดวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งลาวไม่มีทางออกสู่ทะเล จึงได้อาศัยไทยเป็นเส้นทางคมนาคมออกสู่ทะเล นอกจากนั้นเส้นทางในประเทศเวียดนามยังไม่ได้มีการพัฒนา จึงทำให้ลาวกับไทยมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกันอย่างมาก สินค้าอุปโภคบริโภคของลาวส่วนใหญ่เป็นสินค้าไทย และไทยได้ให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่ลาว ทำให้ไทยเป็นประเทศที่ลาวทำการค้าด้วยมากที่สุดมาเป็นเวลานานหลายปีติดต่อกัน ในปี พ.ศ. 2540 มูลค่าการค้ารวม 13,548 ล้านบาท ไทยได้เปรียบดุลการค้า 10,080 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2539 ร้อยละ 35 โดยไทยได้ส่งออกไปลาว 11,814 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 28.4 และนำเข้า 13,223 และ 1,196 ล้านบาท ตามลำดับ สินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยคือ รถจักรยานยนต์และชิ้นส่วนประกอบเครื่องใช้ไฟฟ้า ข้าว ผ้าฝ้าย ผลิตภัณฑ์เหล็ก รถยนต์ ผลิตภัณฑ์เซรามิก น้ำตาลทราย เคมีภัณฑ์และสินค้าอุปโภคบริโภค สินค้านำเข้าที่สำคัญคือไฟฟ้า ไม้ซุงและไม้แปรรูป ผลิตภัณฑ์ไม้ กาแฟ ชา ไบยาสูบ เครื่องเทศ สินแร่และโลหะ ในด้านการค้าชายแดนระหว่างไทย-ลาวนั้น ส่วนมากกระจายอยู่ตามจังหวัดชายแดนที่มีการเปิดจุดผ่านแดนซึ่งเป็นด่านถาวรทั้งหมด โดยด่านที่สำคัญมีอยู่ 2 จุด คือ ด่านทางด้านจังหวัดหนองคาย และด่านจังหวัดมุกดาหาร นอกจากนี้ลาวเป็นประเทศที่มีโอกาสและช่องทางอย่างมากในการค้าและการลงทุน เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรและการขยายตัวของอุตสาหกรรมต่าง ๆ ยังไม่มากนัก อย่างไรก็ตามยังคงมีปัญหาและอุปสรรคของธุรกิจไทยในลาว ดังนี้

1. ความไม่แน่นอนของกฎระเบียบมีความคลุมเครือ เปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง ขาดการประชาสัมพันธ์ให้นักลงทุนทราบ นอกจากนี้ระบบกฎหมายของลาวยังมีความล้าหลัง รวมทั้งระบบภาษีด้วย
2. ระบบการบริหาร กระบวนการยุติธรรม ตลอดจนการระงับข้อพิพาทด้านการลงทุนของลาวยังล่าช้าอยู่มาก
3. ปัจจัยพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นทางด้านโครงสร้างพื้นฐานหรือทรัพยากรบุคคลยังไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร
4. การประสานงานและติดต่อกับหน่วยงานของรัฐบาลเป็นไปได้อย่างล่าช้าและมากขึ้นตอนทำให้เกิดความเสียหายต่อธุรกิจและการลงทุน

มงคล สีโรรัตนรังษี (2542) ได้ให้สัมภาษณ์กับวารสารโลกค้าในเรื่องของการค้าไทย-ลาวสรุปได้ดังนี้ ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจประเทศไทยยังสามารถส่งออกไปลาวได้สบาย ๆ ลาวยังต้องการเครื่องอุปโภคบริโภคอีกมาก ทรัพยากรของลาวก็ยังมีมากเช่นกัน ทุกวันนี้เขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าก็มี

การสร้างแล้ว ถ้าพลังงานไฟฟ้าสามารถผลิตออกมาได้ ไม่ว่าจะทางเหนือหรือใต้ เมื่อลาวสามารถขายกระแสไฟฟ้าได้ อำนาจการซื้อของเขาก็จะเพิ่มขึ้นอีกมหาศาล และหลังจากกำลังซื้อสูงขึ้น ลาวจะหันไปเริ่มขึ้นตอนพื้นฐานอื่น ๆ ต่อไป โดยเฉพาะด้านการเกษตรซึ่งเขากำลังเร่งพัฒนาให้เหมือนกับเวียดนาม เครื่องมือเครื่องจักรด้านการเกษตรและโรงสีข้าวนั้นยังต้องการอีกมาก ถ้าหากลาวไม่มีรายได้เข้าประเทศแล้วจะเอาเงินที่ไหนมาซื้อสินค้าจากไทย ในอีก 5 ปีข้างหน้าธุรกิจภาคการเกษตรและการท่องเที่ยวจะขยายตัว และมีผลสะท้อนกลับมาไทย ด้านแรกก็ต้องเข้าอีสาน ปัจจุบันไทยส่งสินค้าบางส่วนผ่านลาวไปเวียดนามและจีน แต่ถึงแม้ว่าลาวจะมีประชากรเพียง 4-5 ล้านคน แต่เราก็ควรมองไม่เพียงแต่ตลาดลาวเท่านั้น ควรมองถึงตลาดในเวียดนามด้วย เป็นการเร่งตลาดในอินโดจีน

บทที่ 3

สภาพทั่วไปของพื้นที่การค้าชายแดนของไทยและประเทศคู่ค้า

3.1 สภาพทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีขนาดของพื้นที่และประชากร 1 ใน 3 ของประเทศ ประกอบด้วย 19 จังหวัด โดยมีพื้นที่จังหวัดเลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ และบุรีรัมย์ อยู่ติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และกัมพูชาประชาธิปไตย ดังนั้น โครงสร้างทางเศรษฐกิจส่วนหนึ่งจึงผูกพันกับประเทศเพื่อนบ้านข้างเคียงทั้งสองในรูปแบบของการค้าชายแดน ซึ่งมีบทบาทความสำคัญต่อการขยายตัวทางด้านการตลาดของสินค้าอุปโภคบริโภคของภูมิภาคนี้

ในปี พ.ศ. 2543 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนของรายได้เพียง 1 ใน 10 ของประเทศ หรือประมาณร้อยละ 11.2 เนื่องจากเป็นภูมิภาคที่นับว่ายากจนที่สุด เพราะประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ปัจจุบันภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้เฉลี่ยต่อคนประมาณ 27,000 บาทต่อปี (คิด ณ ราคาปัจจุบัน) และต่ำกว่ากรุงเทพมหานครประมาณ 9 เท่า ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญคือ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อยน้ำตาลหรืออ้อยโรงงาน และข้าวโพด ตามลำดับ นอกจากนี้ด้านการเกษตรยังมีการพัฒนาขึ้นค่อนข้างมาก โดยมีการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กจำนวน 182 แห่ง ปริมาณความจุ 3,670 ล้านลูกบาศก์เมตร ส่งน้ำให้พื้นที่เกษตรประมาณ 3 ล้านไร่ ส่งผลให้มีการกระจายการเพาะปลูกพืชหลายชนิดจากที่เคยปลูกพืชหลักเพียงไม่กี่ชนิด คือ ข้าว มันสำปะหลัง ปอ ข้าวโพด อ้อยน้ำตาล ในอดีต มาเป็นพืชผัก ไม้ผล ไม้ยืนต้น ยางพารา และองุ่น เป็นต้น

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการพัฒนาทางการคมนาคมและโครงข่ายบริการพื้นฐานค่อนข้างดี มีทางหลวงแผ่นดินเป็นระยะทาง 15,279 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 30 ของทั้งประเทศ มีทางรถไฟเป็นระยะทาง 1,199 กิโลเมตร มีสนามบิน 8 แห่งที่สามารถเชื่อมโยงกับจังหวัด อำเภอ และภูมิภาคอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี และสามารถเชื่อมโยงกับพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกด้านจังหวัด นครราชสีมา นอกจากนี้ยังมีโครงข่ายการคมนาคมทางบกด้วยเส้นทางถนนเชื่อมโยงกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวทางด้านจังหวัดหนองคาย และเลขข้ามไปประเทศเวียดนามได้ตามถนนสายมุกดาหาร-สะพานนะเขด-ดานัง และสายนครพนม-ท่าแขก-วินห์ ดังนั้นเป็นการส่งเสริมให้การค้าระหว่างประเทศไทยกับทั้งสองประเทศดังกล่าวมีความสะดวกยิ่งขึ้น ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงไปถึงสาธารณรัฐประชาชนจีนได้อีกด้วย

การพัฒนาเศรษฐกิจที่ขาดความสมดุลทางเศรษฐกิจระหว่างกรุงเทพมหานครและภูมิภาค และระหว่างเมืองกับชนบท ทำให้เกิดการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานไปหาโอกาสใหม่ที่ดีกว่า ร้อยละ

51 ของกำลังแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะอยู่ในภาคการเกษตร ส่วนที่เหลือจะมีการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานไปยังกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียงเพื่อทำงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการ นอกจากนี้ยังมีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างประเทศประมาณ 200,000 คน ในประเทศได้หวั่น ลิงคโปร์ และประเทศทางแถบตะวันออกกลาง โดยมีรายได้ที่อยู่ในรูปของเงินตราต่างประเทศประมาณปีละ 22,000 ล้านบาท ซึ่งเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 5 ของรายได้ภูมิภาคนี้

ในด้านความสัมพันธ์กับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งมีชายแดนติดกับประเทศไทย นับเป็นพระมหากรุณาเป็นต้นพันของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงให้ความสำคัญเป็นพิเศษ โดยได้เสด็จมาเยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวหลายครั้ง และทรงมีพระราชานุเคราะห์แก่ประชาชนลาวหลายประการ อาทิ

1. ทรงมีพระราชานุเคราะห์ในการจัดตั้งโครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรตามพระราชดำริ
2. ทรงพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวน 22 ล้านบาท สำหรับโครงการส่งเสริมกิจกรรมโรงเรียนเด็กกำพร้า ปลูกเรือนนอนให้กับโรงเรียนวัฒนธรรมเด็กกำพร้า โดยใช้ชื่อว่า “หอพักสิรินธร”
3. ทรงจัดตั้งศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรบ้านนาช่าง เมืองนาทรายทอง กำแพงนครเวียงจันทน์
4. ทรงรับประชาชนลาวไว้ในพระราชานุเคราะห์ให้ฝึกอบรมด้านการพัฒนาการเกษตรและฝึกอาชีพที่ศูนย์ภูพาน จังหวัดสกลนคร
5. ทรงพระราชทานอุปกรณ์การเรียนการสอนให้โรงเรียนสร้างครู บ้านเก็ดภูศรี แขวงไชยบุรี และโรงเรียนชนเผ่าของลาวอื่น ๆ อีกมาก

พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ดังที่ได้ยกตัวอย่างข้างต้นนี้ได้ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว ในทุก ๆ ด้าน ให้มีความแน่นแฟ้นและดำเนินไปอย่างราบรื่นมาโดยตลอด โดยเฉพาะในส่วนของธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งได้มีโครงการให้ความร่วมมือทางด้านเทคนิคและวิชาการ การฝึกอบรมบุคลากรแก่ธนาคารแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวมถึงการร่วมมือสำรวจการค้าชายแดนไทย-ลาว ในรูปแบบทวิภาคี ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ปี 2535 ค่อนเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ได้มีโครงการอบรมพิเศษสำหรับผู้บริหารระดับสูงร่วมกันภายใต้โครงการ Mimi-MBA ร่วมกับสถาบันบริหารธุรกิจสตินท์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมีโครงการศึกษาปริญญาโท MBA ไทย-ลาว ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ซึ่ง

¹ ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2543, ภาคอีสานกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (ออนไลน์),

<http://www.bot.or.th/BOTHomepage/Library/print2.asp>, หน้า 3.

สำเร็จการศึกษาต้นปี 2541 ด้วยพระบารมีของสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ช่วยสร้างสายสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างผู้บริหารของธนาคารกลางทั้งสองประเทศ และระหว่างประชาชนไทย-ลาว อย่างดีเยี่ยม ซึ่งนำไปสู่ความร่วมมือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมกับกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขงต่อไปในอนาคต

โดยสรุปแล้วภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นยังคงมีปัญหาและข้อจำกัดในการพัฒนาอยู่บ้าง แต่ก็ยังมีโอกาสและศักยภาพในการพัฒนาด้านการเกษตร อุตสาหกรรม การค้า การบริการ และการท่องเที่ยวอยู่มาก เนื่องจากเป็นภาคที่มีขนาดใหญ่ มีประชากรมาก และสามารถเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคุ่มน้ำโขงได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้หากปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในปัจจุบันดำเนินการไปได้ตามปกติ คาดว่าเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีการเติบโตในปี 2540-2550 ในอัตราร้อยละ 6.0 ต่อปี มีรายได้เฉลี่ยต่อคนประมาณ 44,000 บาท ต่อปี ในปี 2550 และจะมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่กว่าเศรษฐกิจของภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศ

3.2 สภาพทั่วไปของจังหวัดเลยและบทบาทการค้าชายแดน

3.2.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดเลย

ขนาดและที่ตั้ง จังหวัดเลยมีพื้นที่ประมาณ 11,424 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,140,000 ไร่ อยู่ด้านเหนือสุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางกรุงเทพฯ-ชัยภูมิ-เลย ประมาณ 520 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 12 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 89 ตำบล 822 หมู่บ้าน มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงและแม่น้ำเหืองเป็นแนวพรมแดน
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น กิ่งอำเภอน้ำหนาว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอสังขุม จังหวัดหนองคาย อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี และอำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอชาติตระการ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

ลักษณะภูมิประเทศ จังหวัดเลยมีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นภูเขาสูง พื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้นและลอนลึก รวมกันประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่จังหวัดทั้งหมด ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 20 เป็นพื้นที่ราบ ลักษณะภูมิประเทศแบ่งเป็น 3 เขต ได้แก่ เขตภูเขาสูง อยู่บริเวณด้าน

ทิศตะวันตก เขตที่ราบเชิงเขาอยู่บริเวณด้านทิศใต้และทิศตะวันออก ส่วนเขตที่สามเป็นเขตที่ราบลุ่ม อยู่บริเวณแม่น้ำเลย แม่น้ำเหืองและลุ่มแม่น้ำโขง

โครงสร้างประชากร จังหวัดเลยมีจำนวนประชากรประมาณ 6 แสนกว่าคน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุดได้แก่ อำเภอวังสะพุง รองลงมาได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอเชียงคาน และอำเภอภูกระดึง ตามลำดับ เนื่องจากในพื้นที่อำเภอเหล่านี้เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูกและอยู่อาศัย การคมนาคมสะดวก และเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเลยด้วย สำหรับอำเภอนาแห้วมีจำนวนประชากรน้อยที่สุดเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง การคมนาคมไม่สะดวก รวมถึงพื้นที่อำเภอด่านซ้ายและอำเภอภูหลวงด้วย

โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจ จังหวัดเลยมีรายได้เฉลี่ยต่อคนประมาณ 28,000 บาท ต่อปี สูงเป็นอันดับที่สี่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้รวมในปัจจุบันประมาณ 17,000 ล้านบาท (ณ ราคาปัจจุบัน) โครงสร้างทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรม โดยมีพื้นที่การเกษตรร้อยละ 36 ของพื้นที่จังหวัด พืชที่สำคัญได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง และอ้อยโรงงาน ตามลำดับ มีโรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนถูกต้องจำนวน 780 โรงงาน นอกจากนี้โครงสร้างทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับด้านพาณิชยกรรม การบริการและการท่องเที่ยว เนื่องจากการประกอบธุรกิจการค้าในจังหวัดเลยมีการขยายตัวตามการขยายตัวทางการบริการและการท่องเที่ยว โดยที่จังหวัดเลยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอยู่มากมาย เช่น อุทยานแห่งชาติภูเรือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน และอุทยานแห่งชาติภูกระดึง เป็นต้น ปัจจุบันได้รับการพัฒนาและยกฐานะให้เป็นจังหวัดท่องเที่ยวที่สำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจนได้รับสมญาว่า “มรกตแห่งอีสาน”

3.2.2 บทบาทการค้าชายแดน

เนื่องจากพื้นที่ของจังหวัดเลยติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำเหืองและแม่น้ำโขงเป็นแนวพรมแดนยาว 194 กิโลเมตร อำเภอที่ตั้งอยู่ตามแนวชายแดนแม่น้ำเหืองคืออำเภอท่าลี่ อำเภอด่านซ้าย และอำเภอนาแห้ว ส่วนอำเภอที่ตั้งอยู่ตามแนวชายแดนแม่น้ำโขงคือ อำเภอปากชม และอำเภอเชียงคาน ปัจจุบันมีด่านศุลกากร 2 แห่ง ได้แก่

1. ด่านศุลกากรท่าลี่ อำเภอท่าลี่ มีด่านพรมแดน 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่จุดผ่านแดนถาวรบ้านปากห้วย ตำบลหนองผือ อำเภอท่าลี่ นอกจากนี้ยังกำกับดูแลจุดผ่อนปรน 4 แห่ง

- จุดผ่อนปรนบ้านเหมืองแร่ ตำบลนาแห้ว อำเภอนาแห้ว ทำการเปิดทุกวันพฤหัสบดี
- จุดผ่อนปรนบ้านนาข่า ตำบลปากหมัน อำเภอด่านซ้าย
- จุดผ่อนปรนบ้านนากระเซิง ตำบลอาฮี อำเภอท่าลี่ ทำการเปิดทุกวัน
- จุดผ่อนปรนบ้านหนองผือ ตำบลหนองผือ อำเภอท่าลี่ ทำการเปิดทุกวันพระ

2. ด้านศุลกากรเชียงคาน อำเภอเชียงคาน มีด่านพรมแดน 2 แห่ง อยู่ที่จุดผ่านแดนถาวรบ้านเชียงคาน ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน และอยู่ที่จุดผ่านแดนถาวรบ้านคอกไผ่ ตำบลปากชม อำเภอปากชม

สำหรับจุดผ่านแดนในจังหวัดเลยมีพื้นที่ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 จุดผ่านแดนในจังหวัดเลย และพื้นที่ตรงข้ามของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ด้านศุลกากร	ช่องทางเข้า-ออก สปป.ลาว		ตรงข้ามกับ สปป.ลาว	
	จุดถาวร	จุดผ่อนปรน	เมือง	แขวง
ท่าลี่	ปากห้วย	หนองผือ	พอนผึ้ง	ไซบุรี
		นาแห้ว	แก่นท้าว	ไซบุรี
เชียงคาน	เชียงคาน ปากชม	นาข่า	เหมืองแพร่	ไซบุรี
		นาคาเซ็ง	นาข่า	ไซบุรี
			เมืองหมอ	ไซบุรี
			सानะคาม	เวียงจันทน์
		บ้านวัง	เวียงจันทน์	

ที่มา : สำนักงานศุลกากรภาคที่ 2 จังหวัดหนองคาย

หมายเหตุ : แขวงเวียงจันทน์มีขนาดเล็กกว่าแขวงไซบุรี และแขวงเวียงจันทน์ไม่ใช่กำแพงเวียงจันทน์ เมืองหลวงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

สภาพการค้าไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวด้านจังหวัดเลยจะมี 2 ลักษณะ ได้แก่ การค้าชายแดนและการค้าระหว่างประเทศ โดยที่การค้าชายแดนเป็นการซื้อขายและแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างประชาชนมิได้กระทำในนามนิติบุคคล ในวันหนึ่ง ๆ จะมีประชาชนลาวเข้ามาซื้อขายกับประชาชนไทยประมาณ 50-100 คน โดยเฉพาะตามจุดผ่อนปรนหนองผือ นาแห้ว นาข่า และนาคาเซ็ง เพราะถึงแม้ว่าจะเปิดเป็นบางวัน ได้แก่ ทุกวันพระ หรือ ทุกวันพฤหัสบดีก็ตาม แต่ตามปกติประชาชนลาวก็จะเข้ามาซื้อของหรือสินค้าตลอดเวลา เนื่องจากชุมชนชายแดนของ สปป.ลาว ต้องพึ่งพาสินค้าจากไทย ที่สำคัญคือสินค้าอุปโภคบริโภค ในการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งสะดวกกว่าการเดินทางไปซื้อในแขวงไซบุรี หรือเวียงจันทน์ ซึ่งมีระยะห่างไกลมาก การเดินทางไม่สะดวก

เท่ากับซื้อจากฝั่งชายแดนไทย โดยหน้าแล้งสามารถเดินข้ามแม่น้ำเหืองได้ ส่วนหน้าฝนก็ข้ามมาซื้อ โดยนั่งเรือยนต์ (เรือหางยาว) ซึ่งเสียค่าข้ามเรือ 5 บาท ต่อคนต่อการข้าม 1 ครั้ง ณ จุดผ่อนปรนหนองผือ นาค่า และนากาซึ่ง ส่วนนาเหี้ยวเสียค่าข้ามโดยใช้แพไม้คนละ 1 บาท สำหรับจุดผ่านแดนถาวร ณ ปากห้วย เชียงคาน และปากชม ประชาชนลาวจะเสียค่าข้ามมาซื้อสินค้าโดยเรือประมาณคนละ 10-15 บาท ต่อการข้าม 1 ครั้ง ตลอดทั้งปี ยกเว้น ณ ด่านปากห้วยในหน้าแล้ง สามารถเดินข้ามไป-มาได้ มูลค่าซื้อขายประมาณวันละ 30,000 – 50,000 บาท สินค้าที่มีการนำเข้ามาได้แก่ ของป่าหรือผลิตภัณฑ์จากป่า ถ่านไม้ สัตว์ป่า และพืชไร่ต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนสินค้าที่นำออกไป ได้แก่ เครื่องอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค เป็นต้น ส่วนภาพรวมจะเป็นการค้าขายของเด็ก ๆ น้อย ๆ

สำหรับการค้าระหว่างประเทศเป็นการค้าที่กระทำในนามนิติบุคคล ซึ่งผู้ที่จะทำการค้าจะต้องจดทะเบียนเป็นผู้ประกอบการค้ากับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งสินค้าที่ส่งออกและนำเข้าจะผ่านพิธีการศุลกากร ณ ด่านศุลกากรเชียงคานและด่านศุลกากรท่าลี่ ส่วนหนึ่งจะผ่านพิธีการศุลกากรมาจากกรุงเทพมหานคร และด่านศุลกากรในพื้นที่อื่น ๆ แต่มาปล่อยสินค้าที่ด่านศุลกากรในจังหวัดเลย สินค้าส่งออกที่สำคัญเรียงตามลำดับคือ สินค้าเบ็ดเตล็ด (อุปโภคบริโภค) สังกะสี รถยนต์ ปูนซีเมนต์ ผงชูรส เครื่องปรับอากาศ รถจักรยานยนต์ น้ำมันดีเซล/เบนซิน รถไถเดินตาม น้ำมันหล่อลื่น และอื่น ๆ โดยเดือนมกราคม-กรกฎาคม พ.ศ. 2543 มีมูลค่าส่งออกรวม 161,500,242 บาท ส่วนสินค้านำเข้าจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตามลำดับได้แก่ ไม้แปรรูป ไม้ท่อนซุง แร่แบไรต์ ถูเคื่อย ปอกระสา ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หวายเส้น เปลือกบง ชัน ถูควา และอื่น ๆ โดยในช่วงเดือนมกราคม-กรกฎาคม 2543 มีมูลค่าการนำเข้ารวม 47,387,000 บาท ข้อมูลสถิติการนำเข้าและการส่งออกช่วง 7 เดือนแรกในปี พ.ศ. 2543 (มกราคม-กรกฎาคม) มีมูลค่ามากกว่าร้อยละ 50 ของสถิติการนำเข้าส่งออกทั้งปีในปี พ.ศ. 2542 โดยในปี 2542 มีมูลค่าการส่งออกและมูลค่าการนำเข้า จำนวน 174,337,984.48 บาท ตามลำดับ ตัวเลขมูลค่าสินค้าส่งออกและนำเข้าดังกล่าวไม่ได้นับรวมการค้าชายแดนตามจุดผ่อนปรนต่างๆ ในจังหวัดเลย (จากตารางที่ 3.2 และ 3.3)

ลักษณะการขนส่งสินค้าตามแนวชายแดนของจังหวัดเลยนั้นจะมีลักษณะดังนี้คือ จุดผ่อนปรนทั้ง 4 แห่ง (ดังตารางที่ 3.1) นั้น ในช่วงหน้าแล้งนั้นสามารถเดินข้ามแม่น้ำเหืองได้โดยสะดวก แต่ในหน้าฝนจะต้องข้ามโดยใช้เรือยนต์ เช่นเดียวกับจุดผ่านแดนถาวรบ้านปากห้วย แต่หน้าแล้ง นอกจากประชาชนจะข้ามไปมาตามแนวแม่น้ำเหืองแล้ว รถบรรทุกสินค้ายังสามารถข้ามไปมาได้โดยสะดวกอีกด้วย สำหรับการขนส่งสินค้าที่จุดผ่านแดนถาวรบ้านเชียงคาน อำเภอเชียงคาน และบ้านคกไฟ อำเภอปากชมนั้น ต้องข้ามแม่น้ำโขง ซึ่งต้องใช้เรือยนต์รับจ้าง และแพขนานยนต์ ตามลำดับ

ตารางที่ 3.2 แสดงมูลค่าการค้าชายแดนของจังหวัดเลย ปี พ.ศ. 2540-2542 แยกตามรายเดือน

หน่วย : บาท

เดือน	นำเข้า			ส่งออก		
	2540	2541	2542	2540	2541	2542
มกราคม	6,614,658.93	3,400,665.45	2,240,016.22	3,512,759.44	3,741,018.29	10,102,676.03
กุมภาพันธ์	7,410,842.15	4,451,608.89	7,246,418.66	2,817,126	5,818,377.53	10,028,392.84
มีนาคม	5,746,535.44	4,218,323.40	8,410,230.97	3,059,196.47	5,179,816.29	19,859,281.92
เมษายน	9,015,922.71	2,117,258.63	2,364,488.20	2,943,520.92	5,352,911.15	23,074,347.83
พฤษภาคม	4,727,643.45	5,695,425.55	7,460,095.80	5,839,836.74	4,017,457.14	17,735,489.17
มิถุนายน	9,969,234.44	10,852,402.49	2,790,712.90	2,503,739.99	4,486,614	6,869,987.00
กรกฎาคม	2,693,950.14	1,155,895.02	11,047,269.39	1,602,797.50	5,894,541.86	14,850,707.37
สิงหาคม	5,805,033.25	2,099,391.22	14,209,752.79	3,697,216.28	5,066,319.74	11,908,795.00
กันยายน	4,815,399.90	8,522,815.70	5,040,657.52	3,017,838.76	6,171,916	15,987,316.50
ตุลาคม	641,933.07	3,144,322.87	2,175,392.26	2,135,092.88	7,746,072	10,316,794.46
พฤศจิกายน	5,785,388.24	2,338,363.63	2,402,118.12	1,858,870.25	6,111,063	17,781,118.08
ธันวาคม	4,522,581.02	3,935,284.31	10,661,965.35	2,486,903.79	9,257,324	15,832,078.28
รวม	67,749,122.74	52,031,760.16	76,049,118.18	35,474,899.02	68,843,431	174,337,984.48

ที่มา : การค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว จังหวัดเลย รวบรวมโดยสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเลย

ตารางที่ 3.3 แสดงมูลค่าการค้าขายแดนของจังหวัดเลย เดือนมกราคม-กรกฎาคม พ.ศ. 2543
เรียงตามลำดับมูลค่าสินค้า

หน่วย : บาท

ลำดับที่	นำเข้า		ลำดับที่	ส่งออก	
	รายการสินค้า	มูลค่า		รายการสินค้า	มูลค่า
1	ไม้แปรรูป	14,031,807	1	เครื่องอุปโภคบริโภค	39,247,398
2	ไม้ท่อนซุง	7,415,599	2	สังกะสี	34,521,311
3	แร่แบไรท์	6,211,474	3	รถยนต์	16,033,674
4	ลูกเดือย	2,867,544	4	ปูนซีเมนต์	12,567,795
5	ปอกระสา	1,725,573	5	ผงชูรส	8,642,901
6	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	1,200,000	6	เครื่องปรับอากาศ	7,375,300
7	หวายเส้น	1,000,500	7	รถจักรยานยนต์	5,303,877
8	เปลือกบง	735,000	8	น้ำมันดีเซล/เบนซิน	4,246,080
9	ชัน	612,440	9	รถไถนาเดินตาม	2,110,660
10	ลูกดาว	360,410	10	น้ำมันหล่อลื่น	2,049,743
	อื่น ๆ	11,226,653		อื่น ๆ	29,401,503
	รวม	47,387,000		รวม	161,500,242

ที่มา : ข้อมูลการตลาดจังหวัดเลย สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเลย หน้าที่ 33

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

3.3 สภาพทั่วไปของจังหวัดหนองคายและบทบาทการค้าชายแดน

3.3.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดหนองคาย

ขนาดและที่ตั้ง จังหวัดหนองคายมีพื้นที่ประมาณ 7,332.280 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4.5 ล้านไร่ เป็นจังหวัดชายแดนเหนือสุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินสาย 2 (ถนนมิตรภาพ) ประมาณ 615 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ 4 กิ่งอำเภอ 115 ตำบล 1,253 หมู่บ้าน มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นแนวกันพรมแดน
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร อำเภอบ้านดุง อำเภอเพ็ญ และอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอปากชม และอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ลักษณะภูมิประเทศ จังหวัดหนองคายมีลักษณะภูมิประเทศทั่วไปเป็นที่ราบสูงป่าทึบ และมีภูเขาสูงอยู่ทางด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอสังคม และบางส่วนของอำเภอบึงกาฬ ที่สำคัญได้แก่เทือกเขาภูพาน ภูสิงห์ ภูวัว ภูทอก และ ภูถังกานอกจากนี้ยังมีพื้นที่ในหลายอำเภอซึ่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง เช่น อำเภอสังคม อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอท่าบ่อ อำเภอเมือง อำเภอโพนพิสัย กิ่งอำเภอรัตนวาปี อำเภอปากคาด อำเภอบึงกาฬ อำเภอบึงโขงหลง และอำเภอบุ่งคล้า เป็นต้น

โครงสร้างประชากร จังหวัดหนองคายมีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้นประมาณ 9 แสนคน ซึ่งอยู่กระจายทั่วไปในพื้นที่ของจังหวัด ชุมชนหนาแน่นจะอยู่บริเวณเส้นทางคมนาคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งตามแนวเส้นทางถนนเลียบแม่น้ำโขงทางด้านชายแดน อำเภอเมืองเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่จำนวนสูงที่สุด

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ ประชากรในจังหวัดหนองคายมีรายได้เฉลี่ยต่อคนประมาณ 24,000 บาทต่อปี มีผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด ณ ราคาปัจจุบันประมาณ 22,000 ล้านบาทต่อปี โครงสร้างทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรม รองลงมาขึ้นอยู่กับการค้าส่งและการค้าปลีก หรือด้านพาณิชยกรรมนั่นเอง ดังนั้น อาชีพหลักของประชากรจังหวัดหนองคายคือ การเกษตรกรรม อาชีพรองได้แก่ การรับจ้าง ค้าขาย พืชเศรษฐกิจสำคัญได้แก่ ข้าว สับปะรด มะเขือเทศโรงงาน และมันสำปะหลัง มีโรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนอย่างถูกต้องประมาณ 1,000 กว่าโรงงาน นอกจากนี้ โครงสร้างทางเศรษฐกิจยังขึ้นอยู่กับการท่องเที่ยวอีกด้วย โดยการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคายมีความ

สัมพันธ์เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดส่วนใหญ่ต้องการเดินทางเข้าสู่เวียงจันทน์ และหลวงพระบาง เพราะว่าเป็นเส้นทางที่สะดวกที่สุดหลังจากมีการเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ทั้งยังทำให้หนองคายเป็นประตูเศรษฐกิจสู่อินโดจีนและทำให้มีบทบาทเป็นศูนย์กลางสนับสนุนการท่องเที่ยวบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขงอีกด้วย

3.3.2 บทบาทการค้าชายแดน

เนื่องจากพื้นที่ของจังหวัดหนองคายติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยมีแม่น้ำโขงเป็นแนวกั้นพรมแดนยาว 320 กิโลเมตร และยังถือว่าหนองคายเป็นจังหวัดหรือเมืองหน้าด่านสู่ประตูอินโดจีน ธุรกิจการค้าต่อการค้าชายแดนเปลี่ยนสินค้า ตลอดจนการไปมาหาสู่กันระหว่างประชาชนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงนั้นเพิ่มความสำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัดอย่างยิ่ง และการขยายตัวของเศรษฐกิจยิ่งเพิ่มสูงขึ้นหลังจากได้มีการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-ลาว เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2537 พื้นที่อำเภอส่วนใหญ่อยู่ตามแนวชายแดนแม่น้ำโขง ปัจจุบันจังหวัดหนองคายมีสำนักงานศุลกากร 3 แห่ง ดังนี้

1. สำนักงานด่านศุลกากรหนองคาย กำกับดูแลช่องทางเข้าออก สปป. ลาว ที่เป็นจุดถาวร 2 แห่ง ได้แก่ สะพานมิตรภาพไทย-ลาว และท่าเสด็จ ภายในเขตอำเภอเมือง และจุดผ่อนปรนบ้านเป่งจาน กิ่งอำเภอรัตนวาปี
2. สำนักงานด่านศุลกากรศรีเชียงใหม่ อำเภอศรีเชียงใหม่ ซึ่งปัจจุบันตัวด่านถูกปิดหมายถึง ไม่มีการทำพิธีการศุลกากร เน้นเฉพาะงานปราบปรามเท่านั้น
3. สำนักงานด่านศุลกากรบึงกาฬ อำเภอบึงกาฬ กำกับดูแลจุดผ่านแดนถาวรอำเภอบึงกาฬ และจุดผ่อนปรนบึงคล้า โดยเปิดสัปดาห์ละ 2 วัน คือวันอังคาร และวันศุกร์

รายละเอียดของจุดผ่านแดนถาวร และจุดผ่อนปรนของจังหวัดหนองคายที่ทำให้เกิดธุรกิจการค้าชายแดนนั้นมีอาณาเขตติดต่อกับเมือง และแขวงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 แสดงจุดผ่านแดนของไทยไปสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ของจังหวัดหนองคาย

ด่านศุลกากร	ช่องทางเข้า-ออก สปป.ลาว		ตรงข้าม สปป.ลาว	
	จุดถาวร	จุดผ่อนปรน	เมือง	แขวง
หนองคาย	สะพานมิตรภาพ ไทย-ลาว ท่าเสด็จ	บ้านเป่งจาน กิ่งอำเภอรัตนวาปี	ท่านาแล้ง ท่าเคือ บ้านทวยเมืองท่า- พระบาท บริคำไซ	กำแพงนครเวียงจันทน์ กำแพงนครเวียงจันทน์
ศรีเชียงใหม่			บ้านศรีฐาน	กำแพงนครเวียงจันทน์
บึงกาฬ		บ้านบุ่งคล้า อำเภอบุ่งคล้า	ปากซัน บ้านป่ากระดิ่ง เมืองป่ากระดิ่ง	บริคำไซ บริคำไซ

ที่มา : สำนักงานศุลกากรภาคที่ 2 จังหวัดหนองคาย

สภาพการค้าไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ด้านจังหวัดหนองคายนั้น มีลักษณะเช่นเดียวกับจังหวัดเลย ได้แก่การค้าชายแดนและการค้าระหว่างประเทศ โดยที่การค้าชายแดนมิได้ดำเนินการในรูปแบบบุคคล โดยเฉพาะจุดผ่อนปรนบ้านเป่งจาน ตำบลโพนแพง กิ่งอำเภอรัตนวาปี และจุดผ่อนปรนบ้านบุ่งคล้า อำเภอบุ่งคล้า ซึ่งจะเปิดเป็นบางวัน เช่นที่จุดผ่อนปรนบ้านบุ่งคล้าจะเปิด 2 วันต่อสัปดาห์ คือวันอังคารและวันศุกร์ โดยที่จุดผ่อนปรนดังกล่าวตั้งแต่เดือนตุลาคม 2542 – กันยายน 2543 มีมูลค่าการนำเข้า 22,378 บาท และมูลค่าการส่งออก 22,304,259 บาท สินค้าที่ซื้อขายตามจุดผ่อนปรนทั้งสองส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคซึ่งมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตต่อประชาชนชาวสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่อาศัยอยู่บ้านทวย เมืองท่าพระบาท แขวงบริคำไซ ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับฝั่งประเทศไทย ณ บ้านเป่งจาน กิ่งอำเภอรัตนวาปี และบ้านป่ากระดิ่ง เมืองป่ากระดิ่ง แขวงบริคำไซ ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับฝั่งประเทศไทย ณ บ้านบุ่งคล้า อำเภอบุ่งคล้า

สำหรับในด้านการค้าระหว่างประเทศซึ่งผ่านพิธีการศุลกากรทั้งกรุงเทพมหานคร และในพื้นที่ของด่านศุลกากรในจังหวัดหนองคาย โดยจุดปล่อยสินค้าอยู่ ณ ด่านศุลกากรหนองคายและ

บึงกาฬ ในปีงบประมาณ 2543 ด้านศุลกากรหนองคายและด้านศุลกากรบึงกาฬ มีมูลค่าการส่งออก 3,765.344 ล้านบาท และ 1,043.412 ล้านบาท ตามลำดับ โดยมีมูลค่าการนำเข้า 429.079 ล้านบาท และ 137.703 ล้านบาท ตามลำดับเช่นกัน สินค้าส่งออกที่สำคัญเรียงตามลำดับ 10 รายการได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง ผ้าฝ้าย หม้อหุงข้าวไฟฟ้า รถยนต์ เหล็กและผลิตภัณฑ์ปูนซีเมนต์ โทรทัศน์ เครื่องดื่มชูกำลัง อะไหล่และอุปกรณ์รถจักรยานยนต์ และกระเบื้องมุงหลังคา ในด้านสินค้านำเข้านั้น ทางด้านจังหวัดหนองคายมีการนำเข้าสินค้าที่สำคัญ 5 อันดับแรกได้แก่ ไม้แปรรูป ไม้ซุงและไม้ท่อน ไม้ปาร์เก้ เศษโลหะ รถบรรทุกและรถแทรกเตอร์ เป็นต้น

3.4 สภาพทั่วไปของจังหวัดนครพนม และบทบาทการค้าชายแดน

3.4.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดนครพนม

ขนาดและที่ตั้ง จังหวัดนครพนมมีพื้นที่ประมาณ 5,512 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,445,000 ไร่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีระยะห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ประมาณ 735 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 97 ตำบล 1,040 หมู่บ้าน มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดหนองคาย
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดมุกดาหาร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดสกลนคร

ลักษณะภูมิประเทศ จังหวัดนครพนมมีสภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีสภาพเป็นป่าเขาที่เนินสูงและที่ราบ ความสูงของพื้นที่โดยเฉลี่ยสูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 140 เมตร สภาพภูมิประเทศแบ่งออกได้เป็น 2 เขต ได้แก่ เขตตอนเหนือสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเนินสูงและที่ดอน มีป่าไม้สลับกับพื้นที่ราบที่ใช้ทำนา ทางตอนกลางและตะวันตกของพื้นที่จะเป็นที่ราบลุ่ม ส่วนมากมีลักษณะเป็นทุ่งกว้าง ทางเหนือสุดของจังหวัดในเขตอำเภอบ้านแพงมีเทือกเขาภูสิงห์ทอดผ่าน นอกจากนี้ยังมีแม่น้ำสำคัญไหลผ่าน คือแม่น้ำสงคราม และแม่น้ำอูน อีกด้วย สำหรับเขตทางตอนใต้ของจังหวัดนครพนมโดยพื้นที่ตอนใต้ที่มีพื้นที่บริเวณใกล้แม่น้ำโขงเป็นที่ราบลุ่ม ส่วนทางทิศตะวันตกซึ่งอยู่ห่างจากแม่น้ำโขงออกไปมีพื้นที่เป็นลูกคลื่นและที่ดอน มีสภาพเป็นป่าเต็งรัง พื้นดินส่วนมากเป็นดินลูกรัง บางแห่งมีลักษณะเป็นเนินและที่ราบ สลับกับมีแม่น้ำก่ำไหลผ่านพื้นที่ในเขตนี้ ทางใต้สุดของจังหวัดในเขตอำเภอนาแกมีเทือกเขาภูพานทอดยาวเป็นแนวเขตกั้นระหว่างจังหวัดนครพนมกับจังหวัดสกลนคร อำเภอที่อยู่ในเขตนี้ได้แก่ อำเภอเมือง เรณูนคร ชาติพนม ปลาปาก นาแก และกิ่งอำเภอวังยาง

โครงสร้างประชากร จังหวัดนครพนมมีจำนวนประชากรประมาณ 700,000 กว่าคน หรือ 100,000 กว่า หลังคาเรือน โดยมีความหนาแน่นของประชากร 129 คน ต่อตารางกิโลเมตร อำเภอเมืองนครพนมมีจำนวนประชากรมากที่สุด รองลงมาได้แก่อำเภอธาตุพนม อำเภอนาแก และอำเภอศรีสงคราม ตามลำดับ กึ่งอำเภอวังยางมีจำนวนประชากรน้อยที่สุด โดยภาพรวมแล้วจังหวัดนครพนมมีขนาดของประชากรต่อหนึ่งครัวเรือนเท่ากับ 4.85 คน

โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจ จังหวัดนครพนมมีรายได้เฉลี่ยต่อคนประมาณ 21,000 บาทต่อปี โดยมีมูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมหรือรายได้รวมของจังหวัดต่อปีประมาณ 14,000 ล้านบาท โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดขึ้นอยู่กับภาคเกษตรเป็นสำคัญ โดยมีพื้นที่ถือครองทางด้านเกษตรร้อยละ 51.96 ของพื้นที่จังหวัดทั้งหมด และยังมีพื้นที่ทำนาคิดเป็นร้อยละ 76 ของพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ที่เหลือเป็นพื้นที่พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผักและอื่น ๆ ได้แก่ ยาสูบ กล้วยประดก มันสำปะหลังและมะเขือเทศ เป็นต้น ส่วนพาณิชย์กรรมและการบริการ มีความสำคัญรองจากภาคการเกษตร เพราะจังหวัดนครพนมมีผู้ประกอบการที่จดทะเบียนอย่างถูกต้องมากกว่า 6,000 ราย ตลอดจนมีสถานบริการได้แก่ โรงแรมและสินค้าพื้นเมืองสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองนครพนมมากกว่า 20 แห่ง ร้านอาหารมากกว่า 20 แห่ง ในเขตเทศบาลเมืองนครพนมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับชาติคือ พระธาตุพนม ซึ่งตั้งอยู่อำเภอธาตุพนม สำหรับทางด้านอุตสาหกรรมก็มีบทบาทความสำคัญต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัด ถึงแม้ว่าจะไม่โดดเด่นเท่ากับภาคการเกษตรกรรม พาณิชยกรรมและการบริการก็ตาม โดยมีโรงงานมากกว่า 350 แห่ง เงินทุนรวมมากกว่า 1,100 ล้านบาท และสามารถจ้างงานได้มากกว่า 3,000 คน ส่วนสาขาการผลิตอื่น ๆ ได้แก่ การก่อสร้าง การเงินการธนาคาร การสื่อสาร และโทรคมนาคม ก็มีมีส่วนส่งเสริมการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของจังหวัดนครพนม

3.4.2 บทบาทการค้าชายแดน

จังหวัดนครพนมอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นแนวเขตกั้นพรมแดนของไทยและประเทศดังกล่าว โดยอำเภอเมืองนครพนมของประเทศไทยอยู่ตรงข้ามกับแขวงคำม่วนของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งมีความยาวของแม่น้ำโขงชั้นกลางเป็นระยะทางประมาณ 153 กิโลเมตร นอกจากนี้จังหวัดนครพนมยังสามารถติดต่อทางด้านเศรษฐกิจการค้ากับประเทศเวียดนามได้โดยใช้เส้นทางหมายเลข 12 ไปยังเมืองวินห์ ซึ่งส่งเสริมให้เศรษฐกิจการค้าชายแดนของจังหวัดนครพนมมีบทบาทความสำคัญเพิ่มขึ้น ปัจจุบันจังหวัดนครพนมมีจุดผ่านแดนถาวร 1 จุด และจุดผ่อนปรน 3 จุดดังนี้

1. จุดผ่านแดนถาวร ได้แก่ อำเภอเมืองนครพนม อยู่ตรงข้ามกับเมืองท่าแขก แขวงคำม่วน

2. จุดผ่อนปรน ได้แก่

จุดผ่อนปรนบ้านคอนแพง อำเภอบ้านแพง อยู่ตรงข้ามกับบ้านบุงกวน เมืองปากกระดิง แขวงบริคำไซ เปิดสัปดาห์ละ 2 วัน คือ วันจันทร์และวันพฤหัสบดี

จุดผ่อนปรนอำเภอท่าอุเทน อยู่ตรงข้ามกับเมืองหินบูน แขวงคำม่วน ซึ่งปัจจุบัน ได้ถูกปิดไปแล้วเนื่องจากไม่สามารถควบคุมปัญหาเสพติดได้

จุดผ่อนปรนธาตุพนมอยู่ตรงข้ามกับบ้านปากเซเมืองหนองบก แขวงคำม่วน เปิดสัปดาห์ละ 2 วัน คือวันจันทร์ และวันพฤหัสบดี

สำหรับรายละเอียดของจุดผ่านแดนถาวรและจุดผ่อนปรนของจังหวัดนครพนม ที่ทำให้เกิดธุรกิจการค้าชายแดนนั้นมีอาณาเขตติดต่อกับเมืองและแขวงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังรายละเอียดในตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5 แสดงจุดผ่านแดนของไทยไปสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ของจังหวัดนครพนม

ด่านศุลกากร	ช่องทางเข้า-ออก สปป. ลาว		ตรงข้าม สปป. ลาว	
	จุดถาวร	จุดผ่อนปรน	เมือง	แขวง
นครพนม	อ. เมืองนครพนม	อ. บ้านแพง	ท่าแขก	คำม่วน
		อ. ท่าอุเทน	บุงกวน	บริคำไซ
		อ. ท่าอุเทน	หินบูน	คำม่วน
		อ. ธาตุพนม	บ้านด่าน	คำม่วน

ที่มา : สำนักงานศุลกากรภาคที่ 2 จังหวัดนครพนม

สภาพทางการค้าชายแดนของจังหวัดนครพนมนั้นน่าสนใจและมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และในระดับประเทศ เพราะเนื่องจากสินค้าส่งออกส่วนใหญ่ นอกจากจะไปสู่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) โดยตรงแล้ว ยังสามารถส่งออกไปประเทศเวียดนามบนเส้นทางหมายเลข 12 จากเมืองท่าแขก แขวงคำม่วน ไปยังเมืองวินห์ ประเทศเวียดนาม และถือว่าเป็นระยะทางที่ใกล้ที่สุดเมื่อเทียบกับสินค้าส่งออกโดยผ่านด่านศุลกากรบึงกาฬ ไปยังเมืองปากซัน แขวงบริคำไซ ตามเส้นทางหมายเลข 13 แล้วเข้าสู่เส้นทางหมายเลข 8 เชื่อมกับเส้นทางหมายเลข 12 ณ แขวงคำเกิดของ สปป. ลาว ไปสู่เมืองวินห์ของประเทศเวียดนามซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางเดียวกัน ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าจังหวัดนครพนมเป็นจังหวัดชายแดนที่มีระยะทางใกล้ที่สุดที่จะทำการค้าไปสู่ตลาดเวียดนามตอนล่าง และยังสามารถส่งสินค้าต่อไปยังประเทศจีนทาง

ตอนใต้ได้อีกด้วย ในปี พ.ศ. 2542 จังหวัดนครพนมมีสินค้าส่งออกทางด้านอุตสาหกรรมนมมูลค่า 813.49 ล้านบาท โดยสินค้าส่งออกส่วนใหญ่ได้แก่ ยานพาหนะและส่วนประกอบ น้ำมันเชื้อเพลิง วัสดุและอุปกรณ์ก่อสร้าง ผงชูรสและปูนซีเมนต์ ตามลำดับ ในมูลค่า 430.04, 72.40, 60.03, 40.38, และ 30.11 ล้านบาท ตามลำดับเช่นกัน เป็นที่น่าสังเกตว่าด้านอุตสาหกรรมนมนั้นเป็นด้านการค้าระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเสียเปรียบดุลการค้า เพราะเนื่องจากมีมูลค่าการนำเข้ามากกว่าการส่งออก โดยในปี พ.ศ. 2542 มีมูลค่าของสินค้านำเข้า 927.15 ล้านบาท สินค้านำเข้าที่สำคัญได้แก่ ไม้แปรรูป ไม้ซุง แร่ดีบุก ไม้อัด และเปลือกบง โดยมีมูลค่าการนำเข้า 415.06, 310.33, 105.71, 49.37 และ 23.08 ล้านบาท ตามลำดับ มูลค่าการนำเข้าและการส่งออก ตลอดจนประเภทของสินค้าของจังหวัดนครพนมแสดงในตารางที่ 3.6 ซึ่งการนำเข้าส่งออกตามสถิติดังกล่าวต้องผ่านพิธีการศุลกากร

ตารางที่ 3.6 สถิติมูลค่าการค้าชายแดนจังหวัดนครพนม ระหว่างปี 2538-2542

ปี	มูลค่าการค้า (ล้านบาท)				อัตราการขยายตัว (%)		
	การค้ารวม	ส่งออก	นำเข้า	ดุลการค้า	การค้ารวม	ส่งออก	นำเข้า
2538	1,351.43	607.084	744.343	-37.260	68.24	44.91	93.67
2539	1,296.94	753.458	543.483	209.975	-4.03	24.11	-26.98
2540	1,459.77	757.476	702.295	55.181	12.55	0.53	29.22
2541	1,217.33	665.723	551.723	113.881	-16.61	12.13	-21.44
2542	1,740.64	813.493	927.151	-113.658	43.00	22.19	68.04

ที่มา: ข้อมูลการตลาดปี 2542 สำนักงานพาณิชย์จังหวัดนครพนม หน้า 69

นอกจากสินค้าผ่านแดนในปี พ.ศ. 2542 มีมูลค่าประมาณ 324.95 ล้านบาท แยกเป็นสินค้าผ่านแดนจากประเทศที่สามไป สปป. ลาว 152.95 ล้านบาท และเป็นสินค้าจาก สปป. ลาว ไปประเทศที่สาม 172 ล้านบาท สินค้าผ่านแดนที่สำคัญจาก สปป. ลาว ไปประเทศที่สามได้แก่ ไม้ซุง ไม้ลอก เปลือก ปุ่มไม้ ไม้ท่อน เบ็ดเค็ล็ด ไม้แปรรูป ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากไม้ ไม้ปาร์เก้ เสื้อผ้าเก่าใช้แล้ว และของใช้ส่วนตัว ส่วนสินค้าผ่านแดนจากประเทศที่สามไป สปป. ลาว ได้แก่ ยานพาหนะ เบ็ดเค็ล็ด และอะไหล่ ตามลำดับ

ในด้านของการค้าตามบริเวณชายแดนนั้นจะเป็นการซื้อขายน้อย ๆ ได้แก่ เครื่องอุปโภคบริโภค ซึ่งนับว่าทำให้พ่อค้าและแม่ค้าฝั่งประเทศไทยมีรายได้เกิดขึ้นตลอดเวลา โดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรมนม ซึ่งเป็นจุดผ่านแดนถาวร นอกจากนี้ยังมีการค้าชายแดนตามจุดผ่อนปรน

ซึ่งเปิดเป็นเวลา ซึ่งได้อธิบายมาแล้ว ณ บ้านคอนแพง อำเภอบ้านแพง ท่าอุเทน อำเภอท่าอุเทน และ บ้านธาตุพนม อำเภอธาตุพนม ตามตารางที่ 3.5

3.5 สภาพทั่วไปของจังหวัดมุกดาหารและบทบาทการค้าชายแดน

3.5.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดมุกดาหาร

ขนาดและที่ตั้ง จังหวัดมุกดาหารอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สดุดเขตไทยกับ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีพื้นที่ 4,769.65 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,980,625 ไร่ มีระยะห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ประมาณ 642 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น 7 อำเภอ 52 ตำบล 493 หมู่บ้าน มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอธาตุพนมและอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอขามุนาม จังหวัดอำนาจเจริญ อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร และอำเภอหนองหาน อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นแบ่งเขตแดน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอภูผินารายณ์และอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

ลักษณะภูมิประเทศ จังหวัดมุกดาหารมีสภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปทางด้านทิศใต้เป็นที่ราบ ทิศตะวันตกมีเทือกเขาภูพาน ป่าไม้และดงดิบ ด้านทิศตะวันออกเป็นที่ราบสลับกับพื้นที่ป่าไม้และมีแม่น้ำโขงเป็นแนวกันพรมแดนระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

โครงสร้างประชากร จังหวัดมุกดาหารมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 3 แสนกว่าคน ซึ่งประกอบด้วยประชากรที่มีเชื้อสายมาจากเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ 8 เผ่าพันธุ์ ได้แก่ ภูไท ไทยข่า กระโซ่ กะเลิง แสก กุลา และไทยอีสาน การที่ประชากรมีหลายเผ่าพันธุ์ทำให้มีภาษาพูดและสำเนียงแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีประชากรเชื้อสายเวียดนามที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ตั้งแต่ พ.ศ. 2488 ซึ่งปัจจุบันมีประมาณ 2,000 กว่าคน โดยอาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมุกดาหาร แต่โดยภาพรวมแล้วจังหวัดมุกดาหารมีประชากรรวมทั้งสิ้นประมาณ 330,000 กว่าคน 70,000 กว่าครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่จะอยู่กันอย่างหนาแน่นในเขตชุมชนเมือง โดยเฉพาะเทศบาลเมืองมุกดาหาร

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ จังหวัดมุกดาหารมีรายได้เฉลี่ยต่อคนประมาณ 30,000 บาทต่อปี สูงเป็นอันดับที่ 4 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้หรือผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดประมาณ 8,000 กว่าล้านบาท (ณ ราคาปัจจุบัน) โครงสร้างทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับสาขาการบริการ

โดยมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 22 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ซึ่งได้แก่ การท่องเที่ยวชายแดน ภัตตาคาร และร้านอาหาร เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ ตลาดสินค้าอินโดจีน หอแก้ว มุกดาหาร อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร และแก่งกระเบา รองลงมาได้แก่สาขาเกษตรกรรม และมีมูลค่าสูงถึงร้อยละ 20 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด คริวเรือนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ประมาณร้อยละ 65.25 ของจำนวนคริวเรือนทั้งหมด มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตร 1,134,415 ไร่ จากจำนวนคริวเรือนเกษตรกร 46,308 คริวเรือน พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย โรงงาน ปอ ถั่วลิสง และพืชผักต่าง ๆ และทำมูลค่าผลผลิตในปีเพาะปลูก 2542/43 ได้เป็นเงิน 1,252.17 161.00 306.21 6.48 และ 159.73 ล้านบาท ตามลำดับ ส่วนสาขาพาณิชยกรรมได้แก่การค้าปลีกและการค้าส่งนั้นมีบทบาทความสำคัญรองจากการบริการและการเกษตรกรรม โดยมีมูลค่าคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 19 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ซึ่งมีจำนวนบริษัทจำกัด 141 ราย ห้างหุ้นส่วนจำกัด 383 ราย ห้างหุ้นส่วนสามัญ 4 ราย และร้านค้าเอกชนมากกว่า 2,000 แห่ง นอกจากนี้การก่อสร้างและอุตสาหกรรมก็มีบทบาทสำคัญต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ จากประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานจำนวน 171,668 คน เป็นผู้มีงานทำและก่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ 163,572 คน สำหรับในโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเมืองมุกดาหารนั้นเป็นโรงงานขนาดเล็ก มีการจ้างงานในโรงงานอุตสาหกรรมน้อย หากจะนับจำนวนของโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการก็มีจำนวนไม่ถึง 20 แห่ง มีเงินลงทุนประมาณ 39 ล้านบาท

3.5.2 บทบาทการค้าชายแดน

จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดหนึ่ง ซึ่งอยู่ติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) โดยมีแม่น้ำโขงเป็นแนวกันพรมแดน ปัจจุบันจังหวัดนี้มีบทบาททางการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านมากยิ่งขึ้น ตามสภาพทางภูมิศาสตร์แล้วจังหวัดมุกดาหารมีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางกระจายสินค้าไปสู่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เวียดนาม และทะเลจีนใต้ได้ดีที่สุด เพราะเมื่อสินค้าข้ามแม่น้ำโขงมาได้ก็เข้าสู่ สปป. ลาว ที่แขวงสะหวันนะเขต และเชื่อมต่อไปยังเมืองคานัง ตามเส้นทางหมายเลข 9 รวมเป็นระยะทางประมาณ 500 กิโลเมตร และสามารถลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งได้อย่างมาก

จากข้อมูลของสำนักงานศุลกากรภาคที่ 2 และจากการสำรวจพื้นที่ในจังหวัดมุกดาหาร พบว่ามีช่องทางเข้าออก สปป. ลาว ทางจุดผ่านแดนถาวรในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารเพียงแห่งเดียวและอยู่ในกำกับดูแลของด่านศุลกากรมุกดาหาร โดยสินค้าส่งออกและนำเข้าจะมีอยู่ 2 แห่ง กล่าวคือ ทางแรกเป็นการขนส่งสินค้าโดยใช้แพขนานยนต์ขนาดใหญ่ ส่วนอีกทางหนึ่งเป็นการขนส่งสินค้าโดยใช้เรือยนต์โดยสาร มูลค่าสินค้าส่งออกโดยผ่านพิธีการศุลกากร ณ ด่าน

ศุลกากรมูลค่าอาหารตามสถิติของสำนักงานศุลกากรภาคที่ 2 ในปีงบประมาณ 2543 เท่ากับ 2,579.186 ล้านบาท สูงเป็นอันดับที่สองรองจากด้านศุลกากรหนองคาย ส่วนมูลค่าสินค้านำเข้าเท่ากับ 1,247.872 ล้านบาทสินค้านำเข้าส่งออกที่สำคัญได้แก่ ยานพาหนะ และส่วนประกอบ สินค้าอุปโภคบริโภค เครื่องใช้ไฟฟ้า วัสดุและอุปกรณ์ก่อสร้าง น้ำมันเชื้อเพลิง สินค้าอุตสาหกรรมเกษตร สิ่งทอ เครื่องจักรและอุปกรณ์ สินค้าเกษตรกรรม ตามลำดับ สำหรับสินค้านำเข้ามาจาก สปป.ลาว นั้นที่สำคัญได้แก่ สินค้าไม้ สินค้าหุ้น ของป่าและผลิตภัณฑ์จากป่า สินค้าเกษตรกรรม ยานพาหนะ และอุปกรณ์และเส้นไหม ตามลำดับ

นอกจากสินค้านำเข้าและส่งออกแล้วยังมีสินค้าผ่านแดนจากประเทศที่สามผ่านแดนไป สปป. ลาว และสินค้าจาก สปป.ลาว ผ่านไทยไปประเทศที่สาม ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมามีมูลค่าสินค้าผ่านแดนรวม 2,452.47 ล้านบาท และ 550.80 ล้านบาท ตามลำดับ โดยเฉพาะสินค้านำเข้าเป็นสินค้าที่ประเทศที่สามผ่านแดนประเทศไทยทางจังหวัดมุกดาหารไป สปป. ลาว มากที่สุด มีมูลค่าถึง 2,043.96 ล้านบาท นอกจากรายได้จากการส่งสินค้าไปขายยัง สปป. ลาว และส่งต่อไปขายยังประเทศเวียดนาม หรือประเทศในแถบอินโดจีนแล้ว ยังมีการค้าชายเล็ก ๆ น้อย ๆ โดยไม่ผ่านพิธีการศุลกากร เพียงแต่ขออนุญาตจากหน่วยตรวจคนเข้าเมือง (ตม.) ข้ามมาซื้อของฝั่งประเทศไทย ซึ่งแต่ละวันจะมีมูลค่าสูงมาก โดยสถิติตัวเลขดังกล่าวมิได้ถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบ

จากข้อมูลสรุปภาวะการค้าชายแดนไทย-สปป. ลาว ด้านจังหวัดมุกดาหารของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดมุกดาหาร พบว่าธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) ได้ให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคแก่ประเทศไทยและ สปป. ลาว ในการดำเนินโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ซึ่งอยู่ห่างจากชุมชนเทศบาลเมืองมุกดาหารไปทางด้านเหนือประมาณ 5 กิโลเมตร โดยประเทศไทยและ สปป. ลาว จะร่วมกันรับผิดชอบประเทศละ 50 เปอร์เซ็นต์ จากงบก่อสร้างทั้งหมด 66.22 ล้านดอลลาร์ จากเงินกู้แหล่งเดียวกัน และเปิดใช้ประมาณปี พ.ศ. 2547 ดังนั้นถ้าโครงการก่อสร้างสะพานดังกล่าวเสร็จสิ้นและเปิดดำเนินการแล้ว จะยังเพิ่มศักยภาพทางด้านการค้าชายแดนและการค้าระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น

3.6 สภาพทั่วไปของจังหวัดอุบลราชธานี และบทบาทการค้าชายแดน

3.6.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดอุบลราชธานี

ขนาดและที่ตั้ง จังหวัดอุบลราชธานีมีพื้นที่ประมาณ 16,112.65 ตารางกิโลเมตร หรือ 10.07 ล้านไร่ มีพื้นที่มากเป็นอันดับ 3 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือโดยทางรถยนต์ประมาณ 670 กิโลเมตร ทางรถไฟประมาณ 574 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 20 อำเภอ 5 กิ่งอำเภอ 219 ตำบล 2,402 หมู่บ้าน มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดยโสธร และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดยโสธร

ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดอุบลราชธานีส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง มีแม่น้ำโขงเป็นแนวกั้นอาณาเขตระหว่างจังหวัดอุบลราชธานีกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) สำหรับทางด้านตะวันออกของจังหวัดมีภูเขาสูงสลับซับซ้อนเป็นแนวพรมแดนกั้นระหว่าง สปป. ลาว กับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ดังนั้นพื้นที่ของจังหวัดจึงมีลักษณะเป็นที่ราบสูงลาดเอียงลงมาจากทางด้านทิศตะวันตก ลักษณะของดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ ถึงแม้พื้นที่จังหวัดจะมีแม่น้ำชีมาบรรจบกับแม่น้ำมูลไหลผ่านจังหวัดอุบลราชธานีจากทางทิศตะวันตกมายังทิศตะวันออกแล้ว ไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่อำเภอโขงเจียมก็ตาม

โครงสร้างประชากร จังหวัดอุบลราชธานีมีจำนวนประชากรประมาณ 1,800,000 คน อำเภอเมืองเป็นพื้นที่ที่มีประชากรสูงที่สุดถึงร้อยละ 12.64 ของประชากรรวมทั้งจังหวัด รองลงมาได้แก่ อำเภอเดชอุดม และอำเภวารินชำราบ โดยมีสัดส่วนของประชากรเมื่อเทียบกับประชากรของจังหวัดโดยรวมเป็นร้อยละ 9.37 และ 8.10 ตามลำดับ ส่วนพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุดคือกิ่งอำเภอนาเขี้ยว ซึ่งมีประชากรเพียงร้อยละ 1.36 ของประชากรรวมทั้งจังหวัด อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาถึงความหนาแน่นของประชากรพบว่า ภาพรวมของจังหวัดอุบลราชธานีมีประชากรอยู่กัน 109 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอเมืองอุบลราชธานีเป็นพื้นที่ที่มีประชากรอยู่กันอย่างหนาแน่นมากที่สุดคือ 3,112 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาได้แก่ อำเภวารินชำราบมีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ 2,833 คนต่อตารางกิโลเมตร

โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจ จังหวัดอุบลราชธานีมีรายได้เฉลี่ยต่อคนประมาณ 24,000 บาทต่อปี สูงเป็นอันดับที่เจ็ดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปัจจุบันมีมูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด คิด ณ ราคาปัจจุบันประมาณ 40,000 ล้านบาท โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจโดยรวมขึ้นอยู่กับสาขาการบริการ สาขาพาณิชยกรรม และสาขาการเกษตรกรรม ตามลำดับ โดยสาขาการบริการนั้นมีมูลค่าประมาณ 8,500 ล้านบาทต่อปี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 21 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด หรือรายได้รวมของจังหวัด กิจกรรมที่ส่งผลให้สาขาการบริการมีความสำคัญต่อโครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจมากได้แก่ สถานพยาบาล โรงแรม ร้านอาหาร กวดคาร การท่องเที่ยว โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งการท่องเที่ยวตามบริเวณช่องเม็กซึ่งอยู่ชายแดนติดกับ สปป. ลาว รวมถึงสถานบันเทิงต่าง ๆ ในด้านพาณิชย์กรรมซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ธุรกิจการค้าปลีกและการค้าส่ง ปัจจุบันมีการลงทุนด้านการพาณิชย์เพิ่มขึ้น เช่น ธุรกิจเกี่ยวกับเครื่องแต่งตัว ของใช้ประจำบ้าน ผลิตภัณฑ์อาหารจากสินค้าเกษตร ดังนั้นในปัจจุบันสาขาพาณิชย์กรรมจึงมีมูลค่าประมาณ 7,800 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 20 ของมูลค่ารายได้จังหวัดโดยรวม สำหรับภาคการเกษตรกรรมนั้นมีบทบาทความสำคัญต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจรองจากสาขาการบริการ และสาขาพาณิชย์กรรม โดยมีมูลค่าประมาณ 7,400 ล้านบาท ต่อปี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 19 ของรายได้โดยรวม พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ปอแก้ว และพริกชี้ฟ้าใหญ่ เป็นต้น ส่วนสาขาอุตสาหกรรมของจังหวัดอุบลราชธานีนั้นมีเพียงขนาดเล็กและขนาดย่อมเท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมประเภทวัสดุก่อสร้าง ซ่อมบำรุงรถยนต์ ของใช้ในบ้านเรือน และหัตถกรรมในครัวเรือนเป็นสำคัญ

3.6.2 บทบาทการค้าชายแดน

การค้าชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานีนั้นมี 2 ลักษณะ กล่าวคือ การค้าชายแดน จะมีทั้งการข้ามแม่น้ำโขงซึ่งเป็นแนวเขตกันพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) และการค้าชายแดนทางบกกับ สปป. ลาว และประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ซึ่งสามารถผ่านเข้าออกได้สะดวกยิ่งขึ้น ซึ่งการค้าชายแดนทั้ง 2 ลักษณะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของด่านศุลกากรพิบูลมังสาหาร และด่านศุลกากรเขมราฐ โดยมีจุดช่องทางเข้าเป็นจุดผ่านแดนถาวร 2 จุด และจุดผ่อนปรน 5 จุดด้วยกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ด่านศุลกากรพิบูลมังสาหาร อำเภอพิบูลมังสาหาร มีด่านพรมแดน 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่จุดผ่านแดนถาวรช่องเม็ก อำเภอสิรินธร อยู่ห่างจากจังหวัดอุบลราชธานีไปทางทิศตะวันออกตามเส้นทางหมายเลข 14 เป็นระยะทาง 94 กิโลเมตร และกำกับดูแลจุดผ่อนปรนทางการค้า 3 แห่ง

- จุดผ่อนปรนบ้านด่านใหม่ ตำบลโขงเจียม อำเภอโขงเจียม ทำการเปิดทุกวันอังคาร พุธ ศุกร์ และวันเสาร์ (ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว)

- จุดผ่อนปรนช่องตาอู ตำบลโพงาม อำเภอบุณฑริก ทำการเปิดทุกวันจันทร์ พุธ และวันศุกร์ (มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว)

- จุดผ่อนปรนช่องอานม้า ตำบลโขง อำเภอน้ำยืน ทำการเปิดทุกวันพฤหัสบดี และวันเสาร์ (มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย)

2. ด่านศุลกากรเขมราฐ อำเภอเขมราฐ มีจุดผ่านแดนถาวร 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่บ้านปากแซง ตำบลพะลาน กิ่งอำเภอนาดตาล อยู่ห่างจากจังหวัดอุบลราชธานีไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือตามเส้นทางหมายเลข 22 เป็นระยะทาง 100 กิโลเมตร และกำกับดูแลจุดผ่อนปรนทางการค้า 2 แห่ง

- จุดผ่อนปรนบ้านสองคอน ตำบลสองคอน อำเภอโพธิ์ไทร ทำการเปิดทุกวันพฤหัสบดี (มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว)

- จุดผ่อนปรนหน้าที่ว่าการอำเภอเขมราฐ อำเภอเขมราฐ ซึ่งประชาชนชาว สปป.ลาว ข้ามไป-มาเพื่อซื้อสินค้าอยู่ตลอดเวลา

สำหรับจุดผ่านแดนในจังหวัดอุบลราชธานี มีพื้นที่ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) และประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.7 จุดผ่านแดนในจังหวัดอุบลราชธานี และพื้นที่ตรงข้ามกับประเทศข้างเคียง

ด่านศุลกากร	จุดผ่านแดนถาวร	จุดผ่อนปรน	เมือง	แขวง	ประเทศ
พินุลมังสาหาร	ช่องเม็ก	ช่องคาอู	ปากเซ	จำปาสัก	สปป. ลาว
		บ้านค่านใหม่	บ้านเหียง	สุขุม	กัมพูชา
		ช่องอานม้า	ชนะสมบุญ	พระวิหาร	สปป. ลาว
เขมราฐ	ปากแซง	จอมกะสาน	ละคอนเพ็ง	สาละวัน	สปป. ลาว
		บ้านสองคอน	ละคอนเพ็ง	สาละวัน	สปป. ลาว
		เขมราฐ	ละคอนเพ็ง	สาละวัน	สปป. ลาว

ที่มา : สำนักงานศุลกากรภาคที่ 2 จังหวัดหนองคาย

ภาวะการค้าตามบริเวณแนวชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานีนั้นมีเขตติดต่อกับชายแดนประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) มีความยาวเป็นระยะทาง 393 กิโลเมตร แบ่งเป็นแม่น้ำโขงกั้นพรมแดนยาว 185 กิโลเมตร และเป็นพื้นดิน 208 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยโดยมีความยาวเป็นระยะทาง 60 กิโลเมตร

ด่านศุลกากรในจังหวัดอุบลราชธานีนั้นมีสินค้าผ่านด่านตามบริเวณจุดปล่อยสินค้าตามบริเวณแนวชายแดนกับประเทศข้างเคียง ซึ่งแบ่งเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ (1) เป็นสินค้าที่นำเข้ามาใช้ภายในประเทศไทย เช่น ไม้ และวัตถุดิบทางการเกษตร (2) เป็นการส่งสินค้าออกของประเทศไทย เช่น วัสดุก่อสร้าง น้ำมันเชื้อเพลิง รถยนต์ ปุ๋ยเคมี รถไถเดินตาม และสินค้าอุปโภคบริโภค และ (3) เป็นสินค้าผ่านแดนจากประเทศที่ 3 เพราะไม่มีพื้นที่ติดต่อกับทะเล เช่น เครื่องจักร ยานพาหนะ

และอะไหล่ วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการผลิตกระแสไฟฟ้า และเคมีภัณฑ์ การค้าชายแดนของจังหวัด อุบลราชธานีจากจุดผ่านแดนถาวร และจุดผ่อนปรนการค้าได้มีการขยายตัวสูงขึ้นมาก โดยเฉพาะจุดผ่านแดนถาวรช่องเม็ก อำเภอสิรินธรนั้น นอกจากจะเกิดชุมชนการค้าชายแดนที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีกิจกรรมการค้าเกิดขึ้นมากมาย เช่น ร้านอาหารและร้านค้าต่าง ๆ แล้ว ยังกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในระดับจังหวัด และระดับประเทศอีกด้วย

ในปีงบประมาณ 2543 ตัวเลขสถิติที่สำนักงานศุลกากรภาคที่ 2 ได้รับจากด่านศุลกากร พิบูลมังสาหาร และด่านศุลกากรเขมรราชูนั้นมีมูลค่าสินค้าออกโดยผ่านพิธีศุลกากรมูลค่า 740.167 ล้านบาท และ 58.552 ล้านบาท สินค้าเข้ามูลค่า 475.213 ล้านบาท และ 4.083 ล้านบาท ตามลำดับ ซึ่งมูลค่าการส่งออกสูงเป็นอันดับที่ 4 รองจากด่านศุลกากรหนองคาย ด่านศุลกากรมุกดาหารและด่านศุลกากรบึงกาฬ (จังหวัดหนองคาย) สินค้าส่งออกที่สำคัญได้แก่ สินค้าอุตสาหกรรมประเภท อุปโภคบริโภคและสินค้าทุน เช่น ปุ๋ยเคมี รถไถนาเดินตาม ถังกะสี ตาข่าย รองเท้าแตะ ขนมอบบี้ และเครื่องใช้ไฟฟ้า สำหรับสินค้านำเข้าที่สำคัญได้แก่ กระบือมีชีวิต โคมีชีวิต น้ำมันยางดิบ และชันดิบ เป็นต้น สำหรับสินค้าผ่านแดนจากประเทศที่สามไปประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปี พ.ศ. 2542 มีมูลค่า 232.347 ล้านบาท และจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวไปประเทศที่สามมีมูลค่า 832.026 ล้านบาท ดังนั้นโดยภาพรวมแล้วศักยภาพการค้าชายแดนในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีสูงมากทีเดียว ตัวเลขสถิติดังกล่าวไม่ได้นับรวมมูลค่าการค้าชายแดนตามจุดผ่อนปรนทางการค้าอีก 5-6 จุด ด้วยกัน ซึ่งทำการเปิดเป็นบางวันในรอบของแต่ละสัปดาห์ ได้แก่ ช่องตาอุ บ้านด่านใหม่ ช่องอานม้า บ้านสองคอน และเขมรราชู เป็นต้น สินค้าที่ประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ข้างเคียงทั้งสองคือ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยเข้ามาซื้อฝั่งประเทศไทยมากที่สุด คือ เครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันทั้งสิ้น

3.7. สภาพทั่วไปของจังหวัดสุรินทร์และบทบาทการค้าชายแดน

3.7.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดสุรินทร์

ขนาดและที่ตั้ง จังหวัดสุรินทร์อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้สุด ซึ่งถือว่าเป็นจังหวัดชายแดนที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย มีพื้นที่ 8,124.056 ตารางกิโลเมตร หรือ 5,077,535 ไร่ มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ประมาณ 450 กิโลเมตร หรือโดยทางรถไฟประมาณ 420 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ 4 กิ่งอำเภอ 158 ตำบล 2,030 หมู่บ้าน มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดมหาสารคาม
ทิศใต้	ติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ
ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดบุรีรัมย์

ลักษณะภูมิประเทศ จังหวัดสุรินทร์มีลักษณะภูมิประเทศทางบริเวณที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยเป็นป่าทึบและภูเขาสูงสลับซับซ้อน ถัดจากบริเวณภูเขาจะเป็นที่ราบสูง ลุ่ม ๆ ดอน ๆ แบบลูกคลื่นลอนลาด บริเวณตอนกลางของตัวจังหวัดส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม สำหรับทางด้านทิศเหนือจะเป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำไหลผ่าน โดยที่จังหวัดสุรินทร์มีลำน้ำธรรมชาติที่สำคัญ 8 สาย ได้แก่ แม่น้ำมูล แม่น้ำชี ลำห้วยเสนง ลำห้วยพลับพลา ลำห้วยระวี ลำห้วยทับทัน ลำห้วยละหาร และลำห้วยแก้ว แหล่งน้ำตามธรรมชาติเหล่านี้ได้ทำประโยชน์ให้กับจังหวัดสุรินทร์ โดยเฉพาะแม่น้ำมูลนั้นมีปริมาณตลอดปี

โครงสร้างประชากร จังหวัดสุรินทร์มีประชากรรวมทั้งสิ้น ณ วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2543 จำนวนทั้งสิ้น 1,387,717 คน อำเภอเมืองสุรินทร์เป็นพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรสูงสุดคือ 257,756 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 66.48 ของจำนวนประชากรทั้งหมดภายในจังหวัด รองลงมาได้แก่อำเภอปราสาท ศีขรภูมิ และสังขะ โดยมีจำนวนประชากร 156,153 140,958 และ 124,269 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 11.25 10.16 และ 8.95 ของประชากรรวมทั้งจังหวัดตามลำดับ และอำเภอเมืองมีความหนาแน่นของประชากรสูงสุดถึง 3,000 กว่าคนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนอำเภอลำควนมีจำนวนประชากรน้อยที่สุดเพียง 29,740 คน

โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจุบันประชากรในจังหวัดสุรินทร์มีรายได้เฉลี่ยต่อคนประมาณ 20,000 บาทต่อปี และมีรายได้รวมทั้งจังหวัดหรือมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งจังหวัดประมาณ 27,000 ล้านบาท (คิด ณ ราคาปัจจุบัน) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 4.90 ของรายได้รวมทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดสุรินทร์ขึ้นอยู่กับสาขาเกษตรกรรมเป็นสำคัญ โดยมีพื้นที่ทำการเกษตร 3,631,421 ไร่ และส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นาถึงร้อยละ 86.10 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าว ปอแก้ว ถั่วลิสง มะม่วง มะพร้าว ละหุ่ง แดงโมและอ้อยโรงงาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาทางด้านสถาบันเกษตรกร กล่าวคือมีจำนวนกลุ่มเกษตรกร 85 กลุ่ม กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 129 กลุ่ม และกลุ่มยุวเกษตรกร 108 กลุ่ม

สำหรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อจังหวัดสุรินทร์รองจากสาขาเกษตรกรรม คือ สาขาพาณิชยกรรม และการบริการ ตามลำดับ โดยที่สาขาพาณิชยกรรมนั้นมีมูลค่าในปัจจุบันต่อปีประมาณ 6,000 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 22.22 ของรายได้รวมทั้งจังหวัด ส่วนสาขาการบริการมีมูลค่าประมาณ 5,000 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 18.52 ของรายได้รวมทั้งจังหวัด ศูนย์กลางธุรกิจซึ่งเป็นแหล่งรวมของสาขาพาณิชยกรรมและการบริการจะอยู่ในบริเวณเขตเทศบาลเมือง และในเขตชุมชนเมืองของแต่ละอำเภอของจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นบริเวณที่มี

ประชากรอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่น มีสถานประกอบการด้านธุรกิจต่าง ๆ หลายประเภท ได้แก่ สถาบันการเงิน ธนาคารพาณิชย์ ห้างสรรพสินค้า โรงแรมขนาดใหญ่ ร้านค้าขายส่ง-ขายปลีกสินค้าอุปโภคบริโภคและสินค้าอุตสาหกรรม สถานบันเทิง ภัตตาคารและร้านอาหาร นอกจากนี้ทางด้านสาขาอุตสาหกรรมนั้นก็ยังคงมีบทบาทความสำคัญต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจเช่นกัน เพราะมีจำนวนโรงงาน 3,505 แห่ง คนงาน 10,033 คน แต่มีเงินลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมถึง 2,656.23 ล้านบาท

3.7.2 บทบาทการค้าชายแดน

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างหรือตอนใต้จะแตกต่างจากตอนบน นั่นคือทางตอนบนจะมีพื้นที่ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) เพียงประเทศเดียวเท่านั้น ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างหรือตอนใต้จะมีพื้นที่ติดต่อกับ 2 ประเทศ ได้แก่ สปป. ลาว และประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย แต่สำหรับจังหวัดสุรินทร์ซึ่งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างหรือตอนใต้จะมีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยเพียงประเทศเดียว โดยไม่มีแม่น้ำโขงเป็นแนวกันพรมแดนเหมือนกับจังหวัดเลยหนองคาย นครพนม มุกดาหาร หรืออุบลราชธานี ช่องทางเข้า-ออกระหว่างประเทศไทยตรงจังหวัดสุรินทร์กับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยนั้นคือจุดผ่อนปรนการค้าช่องจอม อำเภอทาบเชิง ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของด่านศุลกากรช่องจอม และมีพื้นที่ตรงกันข้ามกับเมืองชุมชนโอเอสมีดแขวงจังหวัดอุดรธานีในประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย เดิมเคยเป็นจุดผ่านแดนถาวร แต่มีประกาศปิดพรมแดนไทย-กัมพูชาในปี 2520 เนื่องจากเกิดสถานการณ์การสู้รบในประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยขึ้นอย่างรุนแรง และเปิดเป็นจุดผ่อนปรนทางการค้าในปี 2542 โดยเปิดทุกวันเสาร์-อาทิตย์ และวันจันทร์ระหว่างเวลา 08.00-16.00 น.

สินค้านำเข้าตั้งแต่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2542 – มกราคม 2544 มีมูลค่า 9,896,055 บาท สินค้าดังกล่าวได้แก่ เครื่องจักรกลจากหวาย ผลิตภัณฑ์จากไม้ เครื่องเงิน และสินค้าเกษตรบางชนิด เป็นต้น ส่วนสินค้าส่งออก ณ ช่วงเวลาเดียวกันมีมูลค่ารวม 527,784,763 บาท โดยสินค้าส่งออกที่สำคัญได้แก่ ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม เครื่องอุปโภคบริโภค ผลิตภัณฑ์จากพลาสติก วัสดุก่อสร้าง (ยกเว้นทราย) และเบียร์ เป็นต้น นอกจากนี้ด่านศุลกากรช่องจอม จังหวัดสุรินทร์ยังกำกับดูแลจุดผ่อนปรนช่องสง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งตามประกาศกระทรวงมหาดไทยให้เป็นจุดผ่านแดนชั่วคราว ซึ่งจะต้องขออนุญาตเปิดเฉพาะจุดและเฉพาะบางช่วงเพื่อผลประโยชน์ที่ชัดเจน

ทางจังหวัดสุรินทร์ได้มีความพยายามที่จะเปลี่ยนจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องจอมเป็นจุดผ่านแดนถาวรช่องจอม-โอเอสมีด แต่เนื่องจากประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยยังไม่มีความพร้อมในการปฏิบัติให้เป็นไปตามความตกลงว่าด้วยการสัญจรข้ามแดนระหว่างไทย-กัมพูชา และความจริงที่เกิดขึ้นคือ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นปัจจุบันก็ไม่ได้มากมายตามที่คาดไว้ทั้งในเรื่องการ

เดินทางเข้าออก และปริมาณการค้า ในทางตรงกันข้ามกลับมีผลกระทบมากขึ้นในเรื่องผู้หลบหนีเข้าเมือง เนื่องจากสามารถเดินทางเข้ามาได้สะดวกขึ้น นานขึ้น และเข้ามาในพื้นที่ได้ไกลขึ้น รวมทั้งยังปรากฏข้อเท็จจริงที่ว่ามีคนไทยเดินทางออกไปเพื่อเล่นการพนันอีกด้วย

3.8 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว)

สภาพทั่วไปของ สปป. ลาว

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตั้งอยู่ในคาบสมุทรอินโดจีน มีพื้นที่ทั้งสิ้น 236,800 ตารางกิโลเมตร สภาพโดยทั่วไปของประเทศเป็นป่าไม้และภูเขา แบ่งประเทศออกเป็น 3 ส่วนคือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้

ภาคเหนือ	ได้แก่พื้นที่ภูเขาบริเวณลุ่มแม่น้ำอุบลกับแม่น้ำสาขาต่าง ๆ พื้นที่ราบสูงคาบิบันท์ และพื้นที่บริเวณหุบเขาแม่น้ำโขง
ภาคกลาง	ได้แก่พื้นที่ด้านตะวันออกของประเทศ เป็นป่าทึบ ภูเขา และที่ราบสูง ติดต่อกับเทือกเขาอินนัม และพื้นที่ด้านตะวันตกของประเทศ
ภาคใต้	เป็นพื้นที่บริเวณที่ราบลุ่มวันกับพื้นที่ในลุ่มแม่น้ำชกอง ตอนเหนือ และบริเวณที่ราบสูงโบเตเวนส์

ประชากรของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ปัจจุบันมีประมาณ 5 ล้านคน เป็นเพศชายและเพศหญิงร้อยละ 50 เท่ากัน ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 83 อาศัยอยู่ในเขตชนบท ประชากรที่อาศัยอยู่ใน สปป. ลาว มีเชื้อชาติลาวลุ่มร้อยละ 56 ลาวเทิงร้อยละ 34 ลาวสูงร้อยละ 9 ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่โยกย้ายมาทำกินใน สปป. ลาว ประชากรมากกว่าร้อยละ 90 นับถือศาสนาพุทธ ส่วนที่เหลือนับถือศาสนาอื่น ๆ เช่น คริสต์ อิสลาม เป็นต้น ภาษาประจำชาติของ สปป. ลาว คือ ภาษาลาว ส่วนภาษาที่ใช้ในการติดต่อธุรกิจคือ ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และภาษาไทย

ประเทศ สปป. ลาว มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน
ทิศใต้	ติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับประเทศเวียดนาม
ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ	ติดต่อกับประเทศสหภาพพม่า
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับประเทศไทย

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

จากการที่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้มีการปฏิรูปเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 ปี 2539-2543 โดยเปลี่ยนแนวทางในการปฏิรูปจากการวางแผนงานส่วนกลาง เป็นการดำเนินนโยบายตลาดเสรี และใช้กลไกราคาเป็นตัวกำหนด ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาสามารถสรุปดัชนีที่บ่งชี้ภาวะเศรษฐกิจที่สำคัญของ สปป. ลาว ดังนี้

อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ก่อนที่จะมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พบว่า ในปี 2538 สปป. ลาว มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจประมาณร้อยละ 7.1 ซึ่งลดลงจากปี 2537 ร้อยละ 1 ต่อมาในปี 2539 เมื่อเริ่มใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของ สปป. ลาว อยู่ที่ร้อยละ 6.8 ต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ซึ่งได้ตั้งเป้าหมายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในปี 2539-2543 ไว้เฉลี่ยร้อยละ 8-8.5

รายได้เฉลี่ยต่อคน

รายได้ประชาชาติเฉลี่ยต่อประชากรของ สปป. ลาว จากปี 2537-2539 มีอัตราเพิ่มขึ้นทุกปี คือ มีรายได้ประชาชาติเฉลี่ยต่อประชากรประมาณ 335 350 และ 384 เหรียญสหรัฐฯ ตามลำดับ และในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 สปป. ลาว ได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่าภายในปี 2543 สปป. ลาวจะมีรายได้เฉลี่ยต่อประชากร 500 เหรียญสหรัฐฯ

อัตราเงินเฟ้อ

ปัจจุบันค่าเงินกีบของลาวมีความผันผวนค่อนข้างมาก รวมทั้งรัฐบาลขาดเงินตราต่างประเทศ ทำให้เงินตราต่างประเทศมีไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ในการซื้อสินค้าเข้าประเทศ รัฐจึงมีการควบคุมการนำเข้าสินค้าที่ใช้เงินตราต่างประเทศจำนวนมาก โดยในปี 2539-2543 รัฐบาลลาวได้ตั้งเป้าหมายในการควบคุมเงินเฟ้อไม่ให้เกินร้อยละ 10 ซึ่งในช่วงที่ผ่านมา สปป. ลาว เป็นประเทศที่มีอัตราเงินเฟ้อสูงโดยตลอด ในปี 2538-2539 สปป. ลาว มีอัตราเงินเฟ้อสูงถึงร้อยละ 19.4 และ 13.9 ตามลำดับ

ดุลการค้า

ในปี 2537-2539 สปป. ลาว ขาดดุลการค้ามาโดยตลอด และขาดดุลเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2537 สปป. ลาว ขาดดุลการค้า 258.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2538-2539 ขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นเป็น 278 และ 367 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯตามลำดับ

ดุลบัญชีเดินสะพัด

ดุลบัญชีเดินสะพัดของ สปป. ลาว ในปี 2537 ขาดดุล 10.10 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2538-2538 สปป. ลาว ได้ดุลบัญชีเดินสะพัดประมาณ 15 และ 71.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

รายได้ประชาชาติ

หลังจากที่ สปป. ลาว ได้ทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 ทำให้ สปป. ลาว มีรายได้ประชาชาติเพิ่มมากขึ้น โดยในปี 2538 ลาวมีรายได้ประชาชาติ 1,525.91 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ปี 2539 มีรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นเป็น 1,813.47 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 18.85

ระบบการเงินธนาคาร

ในปัจจุบันสกุลเงินที่ใช้ใน สปป. ลาว เป็นเงินกีบ โดยในปี 2539 มีอัตราแลกเปลี่ยนประมาณ 943 กีบ ต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ

ระบบธนาคารของ สปป. ลาวในปัจจุบันแบ่งได้เป็น 5 ประเภท และมีลักษณะการดำเนินงานแตกต่างกันไปดังนี้

1. ธนาคารแห่งชาติ (State Bank of the Lao PDR)

เป็นธนาคารกลางซึ่งทำหน้าที่กำหนดนโยบายการเงิน ควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานของธนาคารต่าง ๆ ที่อยู่ภายในประเทศให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล

2. ธนาคารพาณิชย์ของรัฐ

มีหน้าที่รับผิดชอบรับฝากเงิน ให้สินเชื่อประชาชน รัฐวิสาหกิจ และบริษัท การค้าของรัฐ ซึ่งธนาคารพาณิชย์ของรัฐแต่ละแห่งจะเน้นหนักในกิจกรรมแตกต่างกัน เช่น

- ธนาคารการค้าและการต่างประเทศจะทำหน้าที่อำนวยความสะดวกทางด้านธุรกิจการค้าต่างประเทศ การออกแอล/ซี (L/C) การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเพื่อการนำเข้าและส่งออก

- ธนาคารนครหลวงเวียงจันทน์ ทำหน้าที่รับฝากและให้สินเชื่อแก่เกษตรกร

- ธนาคารเศรษฐาธิราช ทำหน้าที่รับฝากเงินจากงบประมาณของประเทศ

โดยการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ของรัฐทุกธนาคารจะอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล

3. ธนาคารพาณิชย์ร่วมทุนกับต่างประเทศ มี 2 แห่ง คือ

- ธนาคารร่วมพัฒนา (Joint Development Bank Ltd.) เป็นธนาคารที่เกิดจากการร่วมทุนระหว่างบริษัทพรหมสุวรรณ ไซโลและอบพิชจำกัดของไทยกับธนาคารแห่งรัฐของ สปป. ลาว ในอัตราส่วน 70:30 ให้บริการรับฝากเงิน ให้กู้ยืมเงิน และประกอบธุรกิจธนาคารด้านต่างประเทศ การให้กู้ยืมเงินส่วนใหญ่จะเป็นเงินบาท และดูแลรับผิดชอบโครงการอุตสาหกรรมของรัฐเป็นหลัก

- ธนาคารเวียงจันทน์ (Vientiane Commercial Bank., Ltd.) เป็นธนาคารร่วมทุนระหว่างนักธุรกิจลาวกับนักธุรกิจออสเตรเลีย ในอัตราส่วน 75 ต่อ 25

4. ธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ

ธนาคารพาณิชย์ของต่างประเทศที่ดำเนินการอยู่ใน สปป. ลาว ส่วนใหญ่เป็นธนาคารพาณิชย์ของไทย ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ธนาคารกสิกรไทย จำกัด ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด ธนาคารกรุงไทย จำกัด ธนาคารทหารไทย จำกัด และ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด และมีธนาคารพาณิชย์ของประเทศมาเลเซีย 1 แห่ง คือ Public Bank ลักษณะการดำเนินงานจะรับฝากเงิน ให้กู้ยืมเงิน บริการชำระหนี้ให้แก่ลูกค้า และบริการด้านการเงินอื่น ๆ เช่น แลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ รับซื้อขายและถือหุ้นพันธบัตร เอกสารและหลักทรัพย์ต่าง ๆ

5. สำนักงานตัวแทนธนาคารในต่างประเทศ

สำนักงานตัวแทนธนาคารในต่างประเทศจะไม่สามารถดำเนินธุรกิจธนาคารหรือธุรกิจอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงธนาคารได้ จะทำหน้าที่เฉพาะการติดต่อกับธนาคาร ธุรกิจ หรือสถาบันการเงินอื่น ๆ ที่เป็นลูกค้า หรือที่เป็นตัวแทนให้เท่านั้น ในปัจจุบันมีแห่งเดียวคือ สำนักงานตัวแทนธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา

บทบาทของสถาบันการเงินไทยต่อการพัฒนาระบบการเงินในประเทศลาวมีดังนี้ คือ

1. ช่วยอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างไทยกับลาว เนื่องจากธนาคารของ สปป. ลาว ที่สามารถทำธุรกิจด้านต่างประเทศเดิมนั้นมีเพียงแห่งเดียวคือธนาคารการค้าและการต่างประเทศ

2. ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจระหว่างประเทศ และนักธุรกิจไทยที่ไปลงทุนในลาวให้มีความสะดวกและคล่องตัวยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ด้านการลงทุนระหว่างประเทศ

3. ช่วยพัฒนาระบบธนาคารของลาว โดยการถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยี พัฒนาบุคลากร และนำเงินทุนไปปล่อยสินเชื่อใน สปป. ลาว

4. ช่วยระดมเงินออมของประชาชนลาว โดยการร่วมจัดตั้งธนาคารร่วมพัฒนา

5. ปล่อยสินเชื่อให้กับนักธุรกิจไทยรายใหญ่ ๆ ที่เข้าไปลงทุนใน สปป. ลาว

3.9 ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย

สภาพทั่วไปของกัมพูชา

ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยเป็นประเทศที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของคาบสมุทรอินโดจีน มีพรมแดนทางทิศเหนือติดต่อกับไทยและลาว ทิศใต้ติดอ่าวไทย ทิศตะวันออกติดกับเวียดนาม และทิศตะวันตกติดไทย มีขนาดพื้นที่ 181,035 ตารางกิโลเมตร แบ่งออกเป็น 20 จังหวัด 172 หมู่บ้าน ลักษณะภูมิประเทศของกัมพูชา บริเวณศูนย์กลางของประเทศเป็นที่ราบลุ่มล้อมรอบด้วยป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีทะเลสาบขนาดใหญ่ชื่อ “คนเลสาบ” (Tonle Sap) ประชากรร้อยละ 88 อาศัยอยู่ที่บริเวณราบลุ่มนี้

ปัจจุบัน กัมพูชามีจำนวนประชากรทั้งสิ้นประมาณ 10.5 ล้านคน ความหนาแน่นของประชากร 58 คนต่อตารางกิโลเมตร ร้อยละ 90 ของประชากรกัมพูชามีเชื้อชาติเขมรและส่วนที่เหลือเป็นชาวจีน เวียดนาม จาม และชาวเขา ศาสนาประจำชาติของกัมพูชาคือศาสนาพุทธ ศาสนาอื่น ๆ เช่น อิสลาม (Islam) มีประชากรนับถือ 500,000 คน ศาสนาคริสต์ 60,000 คน ภาษาราชการของกัมพูชาคือภาษาเขมร (Khmer) ส่วนภาษาที่ใช้ในการติดต่อธุรกิจคือภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

กัมพูชาเป็นประเทศที่ได้รับสิทธิพิเศษด้านภาษีศุลกากร (Generalized System of Preferences หรือ GSP) จากประเทศที่พัฒนาแล้ว 26 ประเทศ ได้รับสิทธิในฐานะประเทศที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (Most Favour Nation หรือ MFN) และในปัจจุบันกัมพูชาได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ซึ่งจะช่วยให้สภาพเศรษฐกิจกัมพูชายืดหยุ่นเพิ่มขึ้น

อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของกัมพูชาในปี 2537-2539 มีอัตราร้อยละ 8.9 7.5 และ 6 โดยในแผนพัฒนาปี 2539-2543 ตั้งเป้าหมายอัตราขยายตัวทางเศรษฐกิจร้อยละ 7.5

ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยมีอัตราเงินเฟ้อสูง ซึ่งเป็นปัญหามากต่อประเทศกัมพูชาในอดีต โดยในปี 2536 กัมพูชามีอัตราเงินเฟ้อสูงถึงร้อยละ 17.7 รัฐบาลจึงแก้ไขปัญหาอัตราเงินเฟ้อให้อยู่ในระดับต่ำลง โดยในปี 2537-2539 กัมพูชามีอัตราเงินเฟ้อลดลงอยู่ในระดับร้อยละ 8.9 7.5 และ 6 ซึ่งกัมพูชาได้ตั้งเป้าหมายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจปี 2539-2543ว่าจะลดอัตราเงินเฟ้อให้เหลือเพียงร้อยละ 5

แนวโน้มของรายได้ประชาชาติต่อประชากรกัมพูชาเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ปัจจุบันรายได้ประชาชาติต่อคนประมาณ 307 เหรียญสหรัฐฯ ต่อปี โดยเพิ่มจากปี 2537 และ 2538 ซึ่งมีรายได้ประชาชาติต่อประชากรเท่ากับ 242 และ 289 เหรียญสหรัฐฯ ต่อคนต่อปี ขณะที่เป้าหมายของรายได้ประชาชาติต่อประชากรกัมพูชาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจปี 2539-2543 ตั้งเป้าไว้ที่ 470 เหรียญสหรัฐฯ ต่อคนต่อปี

ระบบการเงินการธนาคาร

สกุลเงินที่เป็นของกัมพูชาคือ สกุลเงินเรียล (Riel) ซึ่งเพิ่งจะนำมาใช้ในระบบเงินตราของกัมพูชาเมื่อปี 2533 อัตราแลกเปลี่ยนของสกุลเงินเรียลอยู่ที่ 2,700 เรียลต่อ 1 เหรียญสหรัฐฯ ในปี 2539 ในปัจจุบันสกุลเงินที่ใช้ในการติดต่อค้าขายในกัมพูชามีหลายสกุลด้วยกันคือ

- เงินเหรียญสหรัฐฯ ใช้ชำระสินค้านำเข้า ส่งออก และสินค้าผ่านแดนประเทศสิงคโปร์
- เงินบาท ชำระค่าสินค้าที่นำเข้า-ส่งออก จากไทย
- ทองคำ เป็นที่นิยมมากที่สุด โดยเฉพาะสินค้าที่นำเข้า-ส่งออก จากประเทศสังคมนิยมและยุโรปตะวันออก
- เงินเรียล (Riel) เป็นสกุลเงินที่ประชากรกัมพูชาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

เมื่อกัมพูชาได้นำสกุลเงินเรียลมาใช้จึงได้จัดตั้งธนาคารแห่งชาติ (National Bank of Cambodia) ขึ้นมากำกับดูแลธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ ในกัมพูชา ทั้งธนาคารพาณิชย์จากต่างประเทศและธนาคารร่วมทุนกับธนาคารชาตีกัมพูชา ธนาคารที่อยู่ในประเทศกัมพูชามีดังนี้

1. ธนาคารชาตีกัมพูชา (National Bank of Cambodia) จะเป็นผู้ออกกฎระเบียบนโยบายต่าง ๆ เพื่อควบคุมธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ และยังทำหน้าที่ในการระดมทุนกับรัฐบาลและปล่อยสินเชื่อให้ภาคเอกชน
2. ธนาคารการค้าต่างประเทศ (Foreign Trade Bank of Kampuchea) ดำเนินธุรกิจด้านการค้าระหว่างประเทศ และการแลกเปลี่ยนเงินตรา
3. ธนาคารแห่งประชาชนกัมพูชา (Public Bank of Kampuchea) ดำเนินธุรกิจด้านการเงินภายในประเทศ โดยส่วนใหญ่จะปล่อยสินเชื่อทางการเกษตร
4. ธนาคารร่วมทุน (Joint Venture Bank) เป็นธนาคารพาณิชย์ต่างชาติที่ร่วมทุนกับรัฐบาลกัมพูชา เป็นธนาคารจากไทย 5 แห่ง และธนาคารจากต่างชาติ

ธนาคารพาณิชย์ของไทยในกัมพูชามีบทบาทและหน้าที่ในการเสริมสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศกัมพูชา สนับสนุนและส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชา ช่วยพัฒนาระบบการธนาคารและเข้าร่วมให้การช่วยเหลือทางการเงินแก่ประเทศกัมพูชา

3.10 ประเทศเวียดนาม

สภาพทั่วไปของเวียดนาม

เวียดนามมีพรมแดนติดต่อกับ 3 ประเทศ โดยมีทิศเหนือติดต่อกับภาคใต้และตะวันตกเฉียงใต้ของจีน ทิศตะวันตกติดต่อกับ สปป. ลาว และกัมพูชาประชาธิปไตย นอกจากนี้ทางด้านทิศตะวันออก ทิศตะวันตกเฉียงใต้ และทิศใต้ของประเทศเวียดนามมีชายฝั่งทะเลติดกับทะเลจีนใต้และอ่าวไทย ระยะทางของพื้นที่ชายฝั่งทะเล 3,200 กิโลเมตร เวียดนามมีพื้นที่ทั้งหมด 331,033 ตารางกิโลเมตร ร้อยละ 67 ของประเทศเป็นภูเขาและที่ราบสูง มีการแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ๆ คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ บริเวณภาคเหนือของเวียดนามส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นที่ราบสูง มีภูเขาแบ่งพรมแดนระหว่างเวียดนาม กับจีนและลาว ตอนกลางของประเทศเป็นทิวเขายาวเหนือลงใต้ จากชายแดนจีนลงมาตามรอยต่อเวียดนาม-ลาว จนถึงพรมแดนกัมพูชาตอนใต้ ส่วนภาคใต้เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงมีสภาพภูมิอากาศร้อนชื้นแบบเขตร้อน

แม่น้ำที่ใหญ่ผ่านเวียดนามคือแม่น้ำแดงและแม่น้ำโขง แหล่งเกษตรกรรมหลักที่อยู่บริเวณภาคเหนือเป็นพื้นที่ราบลุ่มบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดง และแหล่งเกษตรกรรมทางภาคใต้จะเป็นที่ราบลุ่มบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่ใหญ่และสำคัญที่สุดของเวียดนาม

ประชากรของเวียดนามมีทั้งหมดประมาณ 76 ล้านคน ความหนาแน่นประชากรประมาณ 223 คน ต่อตารางกิโลเมตร ในภาคใต้ของประเทศจะมีการอยู่อาศัยของประชากรหนาแน่นมาก เพราะเป็นที่ราบลุ่มและเป็นแหล่งธุรกิจที่สำคัญ ในตอนกลางของประเทศประชากรจะอาศัยอยู่ค่อนข้างน้อยเพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา การคมนาคมยังไม่สะดวก ประชากรร้อยละ 86.84 ของประชากรทั้งหมดเป็นชาวเวียดนาม (Viet) ส่วนที่เหลือจะประกอบด้วยชนกลุ่มน้อยเชื้อชาติอื่น ๆ เช่น เท (Tay) ไทย (Thai) และม้ง (Muong) เป็นต้น ศาสนาที่นับถือร้อยละ 70 คือ ศาสนาพุทธ (นิกายมหายาน) นอกนั้นนับถือลัทธิอื่นๆ เช่น ขงจื้อ เต๋า โรมันคาทอลิก ภาษาที่ใช้เป็นภาษาราชการและดำเนินธุรกิจส่วนใหญ่เป็นภาษาเวียดนาม และใช้ภาษาอื่น ๆ บ้างในบางกรณี เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส จีน

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันของประเทศเวียดนาม มูลค่าผลผลิตมวลรวมของประเทศหรือรายได้ของประเทศเวียดนามประมาณ 24,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเวียดนามมีความแตกต่างกันมาก โดยรายได้เฉลี่ยต่อหัวของคนที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองเท่ากับ 240.36 ดอลลาร์สหรัฐฯ คนในชนบทมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 103.08 ดอลลาร์สหรัฐฯ ขณะที่คนที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่โดยเฉพาะเมืองสำคัญจะมีรายได้มากกว่ารายได้เฉลี่ยในอัตราที่สูง เช่น ในกรุง

ฮานอย มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร 600 เหรียญสหรัฐฯ ในขณะที่โฮจิมินห์ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 800 เหรียญสหรัฐฯต่อปี

อัตราเงินเฟ้อของเวียดนามมีอัตราเงินเฟ้อร้อยละ 10.00 ลดลงจากปีที่ผ่านมา มีอัตราเงินเฟ้อ 12.70 การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเวียดนามในปี 2539 มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 10.0 เพิ่มขึ้นจากปี 2538 ซึ่งมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจร้อยละ 9.5 ส่วนอัตราแลกเปลี่ยนเงินคองของเวียดนามในปี 2544 เท่ากับ 14,990 คอง (Dong) ต่อ 1 เหรียญสหรัฐฯ

ระบบการเงินการธนาคาร

เงินคอง (Dong) เป็นสกุลเงินตราของเวียดนาม แต่ได้รับการยอมรับน้อยกว่าเงินเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งเป็นเงินตราต่างประเทศที่มีการยอมรับและแพร่หลายมากที่สุด เนื่องจากเงินคองของเวียดนามมีความเสี่ยงในเรื่องอัตราแลกเปลี่ยนมากกว่า เคมีอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราในเวียดนามใช้ระบบอัตราเดียว (Single Exchange Rate) ทำให้ไม่สามารถสะท้อนค่าเงินคองที่แท้จริงในปี 2532 เวียดนามได้ประกาศลดค่าเงินคองถึงร้อยละ 85.9 และกำหนดให้ใช้อัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว (Floating Exchange Rate)

เวียดนามได้ทำการปรับเปลี่ยนนโยบายทางเศรษฐกิจ เพื่อจะเข้าสู่ตลาดเสรีโดยใช้นโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจ Doi Moi ซึ่งมีผลทำให้เวียดนามเองจะต้องทำการปฏิรูปการค้า การลงทุน และต้องทำการปฏิรูประบบการเงินการธนาคารควบคู่ไปด้วย ระบบการธนาคารของเวียดนามก่อนที่จะทำการปฏิรูปทางการเงินในปี 2531 ประกอบด้วยธนาคารกลางแห่งประเทศเวียดนาม (State Bank of Vietnam) ทำหน้าที่เป็นธนาคารกลางและธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการค้าต่างประเทศ (Bank for Foreign Trade of Vietnam) ทำหน้าที่ด้านการค้า การโอนเงิน การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และการบริหารเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ และธนาคารเพื่อการก่อสร้างและการลงทุน (Investment and Construction Bank) ให้การสนับสนุนด้านการก่อสร้าง และให้สินเชื่อแก่วิสาหกิจของรัฐบาล

หลังจากที่เวียดนามได้มีการปฏิรูประบบการเงินในปี 2531 ธนาคารแห่งรัฐได้รับการปรับเปลี่ยนให้ทำหน้าที่เป็นธนาคารกลางมากขึ้น และกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์เดิมขึ้นกับธนาคารเพื่อการพัฒนาการเกษตร (Agricultural and Development Bank) และธนาคารเพื่อการพาณิชย์และอุตสาหกรรม (Industrial and Commercial Bank) รวมทั้งมีการอนุมัติให้มีการจัดตั้งธนาคารร่วมทุน ธนาคารท้องถิ่น และตั้งสหกรณ์สินเชื่อขึ้นใหม่ด้วย

การออกกฎหมายธนาคารฉบับใหม่ในปี 2533 ส่งผลให้ธนาคารและสถาบันการเงินต่างๆ มีบทบาทในการดำเนินงานมากขึ้น และธนาคารที่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินธุรกิจต่างประเทศซึ่งจากเดิมมีแห่งเดียวคือธนาคารเพื่อการค้าต่างประเทศ ได้แก่ Vietnam's central Bank, The Bank for

Foreign Trade of Vietnam (Vietcombank), The Export-Import Bank, The Industrial and Commercial Bank of Vietnam และสาขานาการพาณิชย์ต่างประเทศ

โครงสร้างของระบบสถาบันการเงินของเวียดนามในปัจจุบันมี 2 กลุ่มใหญ่ คือ ในธนาคารพาณิชย์และองค์กรที่ประกอบธุรกิจด้านการเงินอื่น ๆ ขอบเขตของการดำเนินธุรกิจของธนาคารต่างประเทศในเวียดนามจะต้องเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเงินตราต่างประเทศทั้งหมดหรือบางส่วน เช่น รับฝากเงิน ให้สินเชื่อ ลงทุนทางการเงิน ซื้อหรือขายพันธบัตร ชำระเงินค่าสินค้า นำเข้า-ส่งออก การออกหนังสือค้ำประกันเกี่ยวข้องกับธุรกิจที่เป็นเงินตราต่างประเทศ ทำการปริวรรตเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น ขณะที่ในกรณีของเงินคอง สาขานาการต่างประเทศจะได้รับอนุญาตให้ดำเนินธุรกิจทั้งหมดหรือบางส่วนตามที่ธนาคารชาติอนุมัติ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในการศึกษาถึงศักยภาพและแนวโน้มการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยทำการศึกษาสภาพของการค้าชายแดนในพื้นที่ 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี และสุรินทร์ ซึ่งประกอบไปด้วย 9 ด่านศุลกากร 9 จุดผ่านแดนถาวร และ 15 จุดผ่อนปรนทางการค้า และจากการสัมภาษณ์นายด่านศุลกากร ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ของทั้ง 6 จังหวัด เกี่ยวกับสภาพทางการค้าชายแดน ได้แก่ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด และประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ศึกษา ผลของการศึกษาสามารถแยกออกเป็นบทบาทการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัญหาและอุปสรรคของการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การบริหารและการจัดการปัญหาการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แนวโน้มการค้าชายแดนและแนวทางการพัฒนา ซึ่งจะกล่าวผลของการศึกษาในลำดับต่อไป

4.1 บทบาทการค้าชายแดนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในการศึกษาถึงบทบาทการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้น ผลการศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ บทบาทต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทย บทบาทต่อชุมชนการค้าชายแดน และบทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคู่ค้า รายละเอียดในประเด็นดังกล่าวอธิบายผลของการศึกษาได้ดังนี้

4.1.1 บทบาทต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

การค้าระหว่างประเทศในปัจจุบันจะมี 2 รูปแบบ คือ การค้าระหว่างประเทศ และการค้าชายแดน โดยที่การค้าระหว่างประเทศเป็นการค้าที่กระทำในนามนิติบุคคล ซึ่งผู้ที่จะทำการค้าจะต้องจดทะเบียนเป็นผู้ประกอบการค้ากับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ซึ่งสินค้าที่ส่งออกและนำเข้าจะผ่านพิธีการศุลกากร ณ ด่านศุลกากรในพื้นที่หรือผ่านพิธีการศุลกากรมาจากกรุงเทพมหานคร หรือด่านศุลกากรในพื้นที่อื่น ๆ แต่มาปล่อยสินค้าที่ด่านศุลกากรตามบริเวณจังหวัดชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนการค้าชายแดนเป็นการซื้อขายและแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างประชาชน ซึ่งมีได้กระทำในนามนิติบุคคล อย่างไรก็ตามการค้าทั้ง 2 รูปแบบเป็นที่มาของรายได้ของประเทศไทย โดยการค้าระหว่างประเทศจะมีการจดบันทึกเป็นข้อมูลทางสถิติของกรมศุลกากรซึ่งมีมูลค่าสูงมาก ดังตารางที่ 4.1 ซึ่งเป็นข้อมูลจากสำนักงานศุลกากรภาคที่ 2

ตารางที่ 4.1 แสดงสถิติมูลค่าสินค้าส่งออก-นำเข้า ของด้านศุลกากรในสังกัดสำนักงานศุลกากรภาคที่ 2 ปีงบประมาณ 2540-2543

หน่วย : ล้านบาท

ด้านศุลกากร	ปีงบประมาณ 2540			ปีงบประมาณ 2541			ปีงบประมาณ 2542			ปีงบประมาณ 2543		
	นำเข้า	ส่งออก	ผลต่าง	นำเข้า	ส่งออก	ผลต่าง	นำเข้า	ส่งออก	ผลต่าง	นำเข้า	ส่งออก	ผลต่าง
หนองคาย	382.123	4,172.485	3,790.362	306.113	6,259.000	5,952.887	367.266	5,517.147	5,149.881	429.079	3,765.344	3,336.265
ศรีเชียงใหม่	-	16.243	16.243	-	-	-	-	-	-	-	-	-
บึงกาฬ	46.835	107.796	60.961	39.529	545.785	506.256	122.973	1,424.104	1,301.131	137.703	1,043.412	905.709
ท่าอุเทน	-	17.214	17.214	1.131	1.456	0.325	2.051	25.191	23.140	-	-	-
ธาตุพนม	0.099	-	(0.099)	0.110	-	(0.110)	0.609	-	(0.609)	-	-	-
นครพนม	696.006	766.624	70.618	532.392	671.375	138.983	878.746	732.656	(146.090)	981.040	691.398	(289.642)
มุกดาหาร	242.758	2,395.026	2,152.268	158.897	4,999.523	4,840.626	515.131	6,938.775	6,423.644	1,247.872	2,579.186	1,331.314
ท่าลี่	22.816	30.574	7.758	7.931	48.170	40.239	19.058	200.570	181.512	35.000	140.181	105.181
เวียงจันทน์	46.782	5.327	(41.455)	45.916	6.464	(39.452)	52.991	5.965	(47.026)	52.860	51.714	(1.146)
พิบูลย์มังสาหาร	537.160	612.309	75.149	234.947	1,593.811	1,358.864	224.915	1,155.135	930.220	475.213	740.167	264.954
เขมราฐ	3.456	18.402	14.946	5.446	29.681	24.235	12.800	28.746	15.946	4.083	58.552	54.469
รวมส่งไปลาว	1,978.035	8,142.000	6,163.965	1,332.412	14,155.265	12,822.853	2,196.540	16,028.289	13,831.749	3,362.850	9,069.954	5,707.104
ร่องจอม*	63.353	-	(63.353)	28.040	-	(28.040)	12.845	-	(12.845)	27.270	92.221	64.951
รวมส่งไปกัมพูชา	63.353	-	(63.353)	28.040	-	(28.040)	12.845	-	(12.845)	27.240	92.221	64.951
รวมทั้งหมด	2,041.388	8,142.000	6,100.612	1,360.452	14,155.265	12,794.813	2,209.385	16,028.289	13,818.904	3,390.120	9,162.175	5,772.055

ที่มา: สำนักงานด้านศุลกากรภาคที่ 2

หมายเหตุ: * ด้านฯ ร่องจอม ส่งออก/นำเข้าทางกัมพูชา

และจากตารางดังกล่าวพบว่าในปีงบประมาณ 2540-2543 มูลค่าการส่งออกโดยผ่านพิธีการศุลกากรเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่ 8,000-16,000 ล้านบาท และมูลค่าการนำเข้าในช่วงปีเดียวกันตั้งแต่ 1,300-3,400 ล้านบาท ตัวเลขดังกล่าวเป็นมูลค่าการนำเข้าและส่งออกของประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นส่วนใหญ่ และถือว่าเป็นรายได้จากการส่งสินค้าและนำเข้าสินค้าตามบริเวณชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยถือเป็นการค้าระหว่างประเทศ

สำหรับการค้าชายแดนตามบริเวณชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นน่าสนใจมาก กล่าวคือ การค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนต่าง ๆ ใน 6 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ หนองผือ นานาเหว นาน่า นากาเซ็ง บ้านแปงจาน บ้านบุงค้ำ บ้านแพง ท่าอุเทน ชาติพนม ช่องดาอู บ้านด่านใหม่ ช่องอานม้า บ้านสองคอน เขมราฐ และช่องจอม มีมูลค่าการซื้อขายเกิดขึ้นเป็นมูลค่าสูงมาก แต่น่าเสียดายที่ไม่มีการจัดเก็บตัวเลขทางสถิติไว้ จุดผ่อนปรนดังกล่าวจะเปิดการซื้อขายเป็นบางวันในแต่ละสัปดาห์ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าจุดผ่อนปรนส่วนใหญ่มักเปิดดำเนินการในวันพระของแต่ละสัปดาห์ อย่างไรก็ตามมีตัวเลขการส่งออกและการนำเข้าตามบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าชายแดนอย่างไม่เป็นทางการของจุดผ่อนปรนบ้านบุงค้ำ อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย ซึ่งเปิดจุดผ่อนปรน 2 วันในแต่ละสัปดาห์ คือวันอังคาร และวันศุกร์ โดยตั้งแต่เดือนตุลาคม 2542 – กันยายน 2543 มีมูลค่าการค้าชายแดน ณ จุดผ่อนปรนนี้ และมูลค่าการส่งออกในช่วงดังกล่าวสูงถึง 22.3 ล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าเพียง 22,378 บาท เท่านั้น จากการสำรวจสภาพการตลาดการค้าชายแดนตามจุดผ่อนปรนต่าง ๆ มีการซื้อขายกันอย่างคึกคัก แต่ขาดการจดบันทึกข้อมูลทางสถิติจริง ๆ เท่านั้น

นอกจากการค้าชายแดนของประเทศไทยทางบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศไทยแล้ว ยังกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น จุดถาวรสะพานมิตรภาพไทย-ลาว และท่าเสด็จ ในจังหวัดหนองคาย จุดผ่อนปรนชาติพนมในจังหวัดนครพนม จุดผ่านแดนถาวรในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร หรือรู้จักกันทั่วไปว่าตลาดอินโดจีนนั่นเอง จุดผ่านแดนถาวรช่องเม็ก อำเภอพิบูลย์มังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น บริเวณพื้นที่ดังกล่าวนี้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ การคมนาคมขนส่งไปยังพื้นที่ดังกล่าวมีความสะดวกและคล่องตัว ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น เป็นการส่งเสริมให้เกิดรายได้ในพื้นที่ดังกล่าวอีกด้วย นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมการค้าในระดับท้องถิ่นและประเทศ

4.1.2 บทบาทต่อชุมชนการค้าชายแดน

การค้าชายแดนมีบทบาทต่อเศรษฐกิจของประเทศทางด้านความเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญซึ่งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ส่วนการมีบทบาทต่อชุมชนบริเวณชายแดนของประเทศนั้นก็นับว่ามีความสำคัญ กล่าวคือ ตามบริเวณชุมชนการค้าชายแดนทำให้เกิดการจ้างงาน ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน

บริเวณจุดที่มีการค้าขายชายแดนจะมีงานทำและมีรายได้ที่ต่ำกว่าการทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักของจังหวัดชายแดนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น อาชีพรับเรือหางยาวและอาชีพรับจ้างแบกหาม เป็นต้น โดยเฉพาะการข้ามเรือมายังฝั่งไทยเพื่อซื้อสินค้านั้นจะต้องเสียค่าโดยสารประมาณคนละ 10-15 บาทต่อ 1 ครั้ง หรือถ้าข้ามโดยใช้แพไม้เช่นที่จุดผ่อนปรนนาแห้วในจังหวัดเลย เสียค่าข้ามคนละ 1 บาทในฤดูฝน ในวันหนึ่ง ๆ จะมีประชาชนจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวข้ามมาซื้อขายสินค้าฝั่งไทยตามจุดผ่อนปรนต่าง ๆ ประมาณ 50-100 คน ซึ่งเป็นช่วงปกติ แต่บางช่วงเป็นวันที่เปิดจุดผ่อนปรนตามเวลาที่ด่านศุลกากรประกาศอย่างเป็นทางการ วันนั้นเจ้าของเรือจะมีรายได้สูงกว่าปกติประมาณ 2,000 บาทต่อวัน ซึ่งเป็นอาชีพที่ตีมากอาชีพหนึ่ง

ส่วนอาชีพรับจ้างแบกหามก็เป็นอาชีพที่เกิดขึ้นบริเวณชุมชนการค้าชายแดน เช่น ณ จุดถาวรปากห้วย ด่านศุลกากรท่าลี่ ผู้ที่มีอาชีพแบกหามสินค้าขึ้น-ลง จะมีรายได้ 200-600 บาทต่อวัน ยกเว้นในฤดูแล้งจะมีรายได้ไม่สูงนักเพราะประชาชนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะสามารถเดินข้ามน้ำคือแม่น้ำเหืองมาได้

นอกจากนี้การค้าชายแดนยังทำให้ธุรกิจการค้าอาหาร เครื่องดื่ม เป็นไปอย่างคึกคักอีกด้วย ตลอดจนเป็นการส่งเสริมการค้าในระดับท้องถิ่นของแต่ละประเทศตามบริเวณชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.1.3 บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคู่ค้า

ประเทศคู่ค้าทางการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยคือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยนั้น จะมีการติดต่อทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นประจำ และตลอดเวลายาวต่อเนื่อง กล่าวคือจะมีเจ้าหน้าที่ของทั้ง 2 ประเทศ เดินทางข้ามไปมาอยู่อย่างสม่ำเสมอ เพราะเนื่องจากการคมนาคมมีความสะดวกและเอื้ออำนวย เช่น งานกาชาดของจังหวัดเลยซึ่งถือว่าเป็นงานประจำปีที่สำคัญนั้น เจ้าเมืองต่าง ๆ ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จะข้ามมาร่วมงานอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นและมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน

นอกจากนี้ประเด็นที่สำคัญคือประชาชนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และกัมพูชาประชาธิปไตยที่มีชุมชนที่พักอาศัยอยู่ห่างไกลจากเมืองหลวงหรือเมืองหลักของประเทศไม่สามารถเดินทางไปซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต เพราะเนื่องจากประเทศเพื่อนบ้านทั้งสองมีเส้นทางคมนาคมและการติดต่อสื่อสารไม่สะดวก ดังนั้นประชาชนกลุ่มนี้ที่อยู่ตามบริเวณพื้นที่ชายแดนที่ติดต่อกับฝั่งประเทศไทยจึงมีความสะดวกที่จะข้ามมาซื้อสินค้าดังกล่าวในเขตแดนของประเทศไทย ซึ่งแสดงถึงความมีมนุษยธรรมที่ดีของประเทศไทย

ภาพของการมีมนุษยธรรมดังกล่าวปรากฏออกมาอย่างเด่นชัดและยังผลให้ชุมชนการค้าชายแดนไทยมีเศรษฐกิจชุมชนที่ดี เนื่องจากเป็นที่มาของรายได้และยังทำให้บริเวณชุมชนชายแดนดังกล่าวมีการส่งเสริมกิจการทางการขนส่ง เพื่อให้การคมนาคมสะดวกยิ่งขึ้น

4.2 ปัญหาและอุปสรรคของการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ปัญหาและอุปสรรคของการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถแยกออกเป็น 2 ด้านดังต่อไปนี้

4.2.1 ปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดนไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

จากการสำรวจสภาพพื้นที่และจากการค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ สามารถสรุปประเด็นปัญหาได้ดังนี้

1. การดำเนินธุรกิจของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) ของนักธุรกิจไม่มั่นคง รัฐบาล สปป. ลาว ไม่สามารถสร้างความมั่นใจในด้านการลงทุนไม่ว่าจะเป็นกฎระเบียบต่าง ๆ ทางด้านการค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย อัตราภาษีที่ไม่แน่นอนมีความแตกต่างกันในแต่ละแขวง
2. ความผันผวนของค่าเงินกีบทำให้เงินกีบไม่เป็นที่ยอมรับของนักธุรกิจไทย ส่งผลให้ภาพพจน์ของไทยในสายตาของ สปป. ลาวไม่ดี เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ที่ทำการค้ากับ สปป. ลาว เช่น เวียดนาม จีน ซึ่งยอมรับการชำระค่าสินค้าด้วยเงินกีบ
3. โครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในการดำเนินธุรกิจของ สปป. ลาวมีไม่เพียงพอ เช่น การคมนาคมและสถาบันการเงินรองรับ เป็นต้น
4. การเดินทางและการขนส่งสินค้าไป สปป. ลาวมีค่าใช้จ่ายสูง ขั้นตอนยุ่งยากและการขนส่งสินค้าใน สปป. ลาวมีลักษณะผูกขาด
5. การที่ สปป. ลาวขาดดุลการค้ากับไทยมาก ทำให้ สปป. ลาวพยายามลดอัตราการขาดดุลการค้าโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การที่จะนำสินค้าไทยเข้าไปใน สปป. ลาวจะต้องส่งออกสินค้า สปป. ลาวกลับมาด้วย โดยสามารถนำเข้าได้ในอัตราร้อยละ 60 ของการส่งออก การจำกัดวงเงินของประชาชนใน สปป. ลาวที่นำติดตัวมาซื้อสินค้าในฝั่งไทย
6. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ดีพอ ทางรัฐบาล สปป. ลาวยังไม่มั่นใจและมีความเห็นว่าไทยยังไม่แสดงความจริงใจในการแก้ปัญหาการค้าต่าง ๆ อย่างชัดเจน ข้อตกลงบางอย่างที่มีร่วมกันยังไม่ีผลในทางปฏิบัติอย่างชัดเจน

7. ขั้นตอนระเบียบของทางราชการ การติดต่อกันยุ่งยาก ชับซ้อน การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนมีความล่าช้า ทำให้เสียเวลาและต้องจ่ายค่าล่วงเวลาให้กับเจ้าหน้าที่ของ สปป. ลาว อีกด้วย

8. การเก็บค่าธรรมเนียมการค้าของข้าราชการไทยในบางพื้นที่จะเก็บในอัตราที่สูงกว่าที่แจ้งในใบเสร็จที่ออกให้

9. การเปิดดำเนินการค้าชายแดนมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น เกิดปัญหาการค้ายาเสพติด โจรกรรม แหล่งพนัน ธุรกิจได้ดินต่าง ๆ เป็นต้น จำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอทำให้เกิดปัญหาด้านความมั่นคงภายในประเทศ

10. วิกฤตเศรษฐกิจในปัจจุบันมีผลกระทบต่อการค้าชายแดน กำลังซื้อของประเทศน้อยลง ทำให้ผู้นำเข้าของ สปป. ลาว ลดการสั่งซื้อสินค้าจากไทยลงบางส่วน เพราะภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวและไม่มีเงินทุนเพียงพอที่จะซื้อสินค้าเก็บสต็อกไว้เป็นจำนวนมากได้ เนื่องจากเกรงว่าจะขาดทุนจากความผันผวนของค่าเงิน

11. มีการค้านอกระบบมาก ซึ่งเกิดความยุ่งยากในระเบียบขั้นตอนการติดต่อกับทางราชการ ตลอดจน อัตราภาษีที่สูง นอกจากนี้การค้านอกระบบส่งผลกระทบต่อตัวแทนจำหน่ายสินค้าของไทยที่อยู่ใน สปป. ลาว เนื่องจากสินค้าที่ลักลอบนำเข้ามีต้นทุนต่ำกว่าสินค้าที่ตัวแทนจำหน่ายนำเข้าอย่างถูกต้องตามระบบ ทำให้ผู้ทำการค้าไม่สนใจเป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้าจากไทย เพราะไม่สามารถแข่งขันได้

12. นักธุรกิจขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน และมักเกิดการเสียภาษี โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายใหญ่ที่มีอิทธิพล จะไม่ขออนุญาตจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล และทำการค้าโดยการซื้อใบอนุญาตค้าชายแดนจากพ่อค้ารายย่อยบางส่วน หรือผู้ประกอบการรายย่อยนำเข้าและส่งออกสินค้าที่ไม่มีใบอนุญาตต้องอาศัยการนำเข้าและส่งออกโดยผ่านบริษัทที่มีใบอนุญาต โดยเสียค่านายหน้าทำให้มีต้นทุนการตลาดสูง

13. สินค้าจากประเทศไทยต้องประสบปัญหาการแข่งขันสูง โดยถูกแย่งส่วนแบ่งตลาดจากเวียดนามและจีนที่ผลิตสินค้าราคาถูกกว่า เพราะเนื่องจากต้นทุนการผลิตต่ำ แต่คุณภาพใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ยังต้องเผชิญกับการแข่งขันกับสินค้าที่ผลิตภายใน สปป. ลาว เพราะรัฐบาลของ สปป. ลาว ให้การสนับสนุนการผลิตสินค้าภายในประเทศ เพื่อสกัดกั้นไม่ให้เงินตราออกนอกประเทศ

4.2.2 ปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดนไทยและประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย

การจัดจำหน่ายสินค้าตามแนวชายแดนของไทยไปยังประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยนั้น ส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน โดยผู้นำเข้าของประเทศกัมพูชา

ประชาธิปไตยจะนำสินค้าไทยเข้าไปกระจายตามจังหวัดต่าง ๆ ประมาณร้อยละ 30 และนำเข้าไปยังกรุงเทพมหานครเพื่อกระจายให้กับผู้ค้าส่งและผู้ค้าปลีกประมาณร้อยละ 35 ส่วนที่เหลือประมาณร้อยละ 35 จะนำเข้าเพื่อจำหน่ายต่อไปยังประเทศเวียดนาม อย่างไรก็ตาม การค้าชายแดนตามบริเวณชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ บริเวณด่านช่องจอม อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ตรงข้ามกับด่านโสมมีคของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ประสบกับปัญหาและอุปสรรคดังต่อไปนี้²

1. ขาดเสถียรภาพทางการเมือง ตลอดจนความปลอดภัยของคนต่างชาติยังไม่ดีพอ
2. ขาดเงินตราต่างประเทศ และยังต้องการความช่วยเหลือเพื่อบูรณะประเทศ
3. ระบบการคมนาคมและสาธารณูปโภคยังไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้การติดต่อสื่อสารล่าช้า
4. มีการลักลอบทำการค้าผิดกฎหมาย เช่น การนำเข้าอัญมณี ไม้ และรถยนต์ที่ถูกลักขโมย
5. ขาดดุลการค้าในลักษณะของจุดผ่านแดนถาวร ทำให้การค้าระหว่างกันไม่สามารถดำเนินการได้โดยสะดวก

4.3 การบริหารและการจัดการปัญหาการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากความสำคัญของการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตลอดจนสภาพทั่วไปและบทบาทการค้าชายแดนในจังหวัดเลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี และสุรินทร์ นอกจากนี้จากหัวข้อที่ผ่านมาเกี่ยวกับบทบาทการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ ชุมชนการค้าชายแดนและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคู่ค้า ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและกัมพูชาประชาธิปไตย ดังที่ได้อธิบายมาในข้างต้นนั้น สามารถดำเนินการบริหารและการจัดการปัญหาการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ดังต่อไปนี้

4.3.1 การบริหารและการจัดการจากภาครัฐ

จากปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังได้กล่าวถึงแล้วในหัวข้อที่ 4.2 ซึ่งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ดังกล่าวมีอยู่อย่างมากมาย และจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข ผู้ที่มีบทบาทอย่างมากในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวคือ ภาครัฐหรือหน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐจากส่วนกลางหรือส่วนท้องถิ่น การบริหารและการจัดการจากภาครัฐ ได้แก่

² สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี, ข้อมูลการตลาดจังหวัดอุบลราชธานีประจำปี 2542, อุบลราชธานี :

สำนักงานพาณิชย์จังหวัด, 2543, หน้า 99.

1. รัฐบาลไทยทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นควรจัดการเจรจาเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาการค้าระหว่างกันกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และ ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานของรัฐในส่วนภูมิภาคของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีพื้นที่ติดต่อกับบริเวณชายแดนของทั้งสองประเทศ จะช่วยส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนในทุกกระดับเพื่อกระชับความสัมพันธ์ได้ดียิ่งขึ้น

2. รัฐบาลไทยควรเร่งเจรจาปัญหาเรื่องการตรวจสอบสินค้าก่อนนำเข้าไปในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยเร็ว เพื่อลดปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อภาวะการค้าชายแดนของไทยในระยะยาว และรัฐบาลไทยควรเปิดเสรีให้กับบริษัทเอกชนเข้าดำเนินการ เพื่อให้เกิดภาวะการแข่งขันและมีความคล่องตัวเพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันควรเชื่อมความสัมพันธ์ไมตรีในระหว่างกลุ่มประเทศอินโดจีน เพื่อช่วยทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนของกลุ่มประเทศอินโดจีนดังกล่าว

3. รัฐบาลไทยควรจัดตั้งหน่วยงานในการทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนทางด้านการให้คำแนะนำปรึกษาแก่ภาคเอกชนในการเข้าไปทำธุรกิจในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและกัมพูชาประชาธิปไตยเพื่อลดความเสี่ยง นอกจากนี้รัฐบาลควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการชักชวนประเทศที่สามหรือมูลนิธิของต่างประเทศเพื่อเข้าไปพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานในทั้งสองประเทศได้แก่ ธนาคารโลก (World Bank) หรือธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank : ADB) ซึ่งโครงการดังกล่าวจะทำให้ระบบการคมนาคมขนส่งการค้าชายแดนได้รับความสะดวกและรวดเร็วขึ้น ตลอดจนช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายทางการตลาดได้อีกด้วย

4. รัฐบาลควรมีการสนับสนุนและประสานการดำเนินการในการกำหนดเขตพื้นที่ทั้งภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมให้ชัดเจนเพื่อสนับสนุนการค้าชายแดน เช่น การสนับสนุนอุตสาหกรรมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในจังหวัดตามบริเวณชายแดน เช่น การสนับสนุนอุตสาหกรรมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในจังหวัดตามบริเวณชายแดน เพื่อรองรับการส่งออกในภูมิภาคอินโดจีนซึ่งนับวันจะขยายตัวมากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่นอีกด้วย

5. รัฐบาลควรพิจารณาการดำเนินการด้านการค้าชายแดนอย่างจริงจัง โดยมีนโยบายและมาตรการที่ชัดเจน ตลอดจนควรมีการประสานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนของไทยในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ถึงแม้จะมีคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาการค้าชายแดน ซึ่งจัดตั้งโดยคณะกรรมการเพื่อสนับสนุนการค้าชายแดนแล้วก็ตาม นอกจากนี้ควรกำหนดหน่วยงานระดับท้องถิ่นให้มีบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบดูแลการค้าชายแดนให้ชัดเจนและเป็นมาตรฐานสากล และควรกำหนดให้สำนักงานศุลกากรในจังหวัดชายแดนทุกจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการรวบรวมข้อมูลปริมาณและมูลค่าการค้าชายแดนตามบริเวณ

จุดอ่อนปรนหรือจุดผ่านแดนชั่วคราว ซึ่งปัจจุบันนี้ยังไม่มี การดำเนินการในด้านนี้อย่างจริงจัง ซึ่งจะ สามารถนำตัวเลขที่เป็นข้อมูลดังกล่าวมาวางแผนในการพัฒนาการค้าชายแดนในระยะยาวได้ต่อไป

4.3.2 การบริหารและการจัดการจากสถาบันการเงิน

ภายใต้ระบบการบริหารปัจจุบัน ราชการส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชายแดนใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังไม่สามารถสนับสนุนเงินทุนให้แก่ตนเองได้ เนื่องจากรายรับที่จัดเก็บได้ ในท้องถิ่นไม่สามารถเป็นรายได้หลัก และการลงทุนส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล กลาง ทำให้ราชการส่วนท้องถิ่นไม่สามารถที่จะรองรับแม้กระทั่งค่าใช้จ่ายขั้นพื้นฐาน ดังนั้น สถาบัน การเงินภาคเอกชนควรให้การสนับสนุนทางด้านแหล่งเงินทุนระยะยาวแก่ผู้ส่งออกในท้องถิ่น ตลอดจนควรบริการให้คำปรึกษาทางการลงทุนประกอบธุรกิจทางการค้าชายแดน อีกด้วย

4.3.3 การบริหารและการจัดการภาคเอกชน

1. ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ของธุรกิจการค้าชายแดนที่จะดำเนินการอย่าง จริงจังก่อนเริ่มดำเนินการ
2. ภาคเอกชนที่ดำเนินกิจการทางการค้าชายแดนควรมีจิตสำนึกในการทำธุรกิจ การค้าชายแดน โดยไม่ควรทำการค้ำอกระบบ
3. ภาคเอกชนควรพยายามลดต้นทุนทางการผลิตและการตลาดของสินค้าที่จะ ส่งออกไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และกัมพูชาประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การลดต้นทุนทางการตลาด เพื่อให้สามารถแข่งขันได้มากยิ่งขึ้น

4.4 แนวโน้มการค้าชายแดนและแนวทางการพัฒนา

4.4.1 แนวโน้มการค้าชายแดน

สำหรับแนวโน้มการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จาก การศึกษาและสำรวจสภาพความเป็นจริงในจังหวัดเลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี และสุรินทร์ ซึ่งมีบริเวณชายแดนติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศ กัมพูชาประชาธิปไตย แต่แนวความยาวที่เป็นเขตชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้น สามารถแบ่งผลของการศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้ม การค้าชายแดนออกเป็น 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. แนวโน้มการค้าชายแดนที่ผ่านพิธีการศุลกากรหรือเป็นการค้าชายแดนที่ถูกต้อง ตามกฎหมายนั้น พิจารณาจากตารางที่ 4.2 ซึ่งเป็นตารางที่แสดงถึงการค้าระหว่างประเทศไทยกับ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) โดยที่การค้าชายแดนไทย-สปป. ลาว เป็นส่วนหนึ่งของการค้าระหว่างประเทศไทย-สปป. ลาว โดยตามสภาพความเป็นจริง การค้ากับ สปป. ลาว นั้น จะมีจุดปล่อยสินค้าตามจุดผ่านแดนถาวร ณ จังหวัดชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ ด่านศุลกากรท่าลี่ อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย มีด่านพรมแดนปากห้วยเป็นจุดปล่อย สินค้า หรือด่านศุลกากรเชียงคานในอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ก็มีด่านพรมแดนเชียงคานและด่าน พรมแดนบ้านคกไฟเป็นจุดปล่อยสินค้า เป็นต้น (รายละเอียดเกี่ยวกับด่านศุลกากรต่าง ๆ และจุดปล่อย สินค้าตามด่านพรมแดนต่าง ๆ ได้อธิบายไว้ในบทที่ 1 และบทที่ 3) ถ้าหากจะวิเคราะห์ถึงแนวโน้ม พบว่าอัตราการเพิ่มในมูลค่าการค้าระหว่างประเทศ จากปี พ.ศ. 2540-2545 เฉลี่ยต่อปีร้อยละ 10.7 โดยมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีของมูลค่าการส่งออกและมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 9.2 และ 20.2 ตามลำดับ และการเกินดุลการค้าจะมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 7.1

แต่ถ้าหากจะวิเคราะห์ถึงบทบาทการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับ สปป. ลาว ที่มีจุดปล่อยสินค้าในจังหวัดชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่าอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีของ มูลค่าการค้าร้อยละ 17.7 โดยมูลค่าการส่งออกและการนำเข้ามีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 15.9 และ 26.8 ตามลำดับ และยังคงมีดุลการค้าเกินดุลเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 13.1

จากอัตราการเพิ่มดังกล่าวในตารางที่ 4.2 พอจะสรุปได้ว่า แนวโน้มการค้าชายแดนที่ ผ่านพิธีการศุลกากรนั้นมีแนวโน้มดีขึ้นตลอดเวลา และการวิเคราะห์แนวโน้มจากข้อมูลดังกล่าว ไม่ได้รวมถึงการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคสำหรับใช้ในชีวิตรประจำวันของประชากรใน สปป. ลาว ตามบริเวณจุดผ่อนปรนที่เป็นรายย่อยซึ่งไม่มีการจดบันทึกข้อมูลอย่างเป็นทางการ ถ้าหากมีการ รวบรวมตัวเลขในส่วนนี้จะเห็นผลของแนวโน้มที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 4.2 แสดงการค้าระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

รายการ	ปี พ.ศ.				อัตราการเพิ่ม เฉลี่ยต่อปีร้อยละ
	2540	2541	2542	2543	
ไทย-สปป. ลาว					
มูลค่าการค้า	13,458.2	16,561.7	17,706.3	18,395.5	10.7
มูลค่าการส่งออก	11,814.0	15,264.2	15,565.8	15,381.9	9.2
มูลค่าการนำเข้า	1,734.2	1,297.6	2,140.5	3,013.6	20.2
ดุลการค้า	10,079.7	13,966.6	13,425.3	12,368.3	7.1
การค้าชายแดนไทย-สปป. ลาว					
มูลค่าการค้า	12,893.6	16,483.5	18,750.6	21,042.2	17.7
มูลค่าการส่งออก	10,893.8	15,000.2	15,928.0	16,960.6	15.9
มูลค่าการนำเข้า	1,999.8	1,483.3	2,822.6	4,081.6	26.8
ดุลการค้า	8,894.0	13,516.9	13,105.4	12,879.0	13.1

ที่มา : http://www.dft.moc.go.th/document/foreign_trade_policy/service/horizon/laos/laos_8.htm

และจากการคำนวณหาอัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี โดยใช้การหาแบบ Exponential Projection

สำหรับการนำเข้าสินค้าจาก สปป. ลาว ไม่ว่าจะในรูปแบบของการค้าระหว่างประเทศหรือการค้าชายแดนตามตารางที่ 4.2 จะพบว่าเมื่ออัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีที่ค่อนข้างสูง และมูลค่าการนำเข้าเป็นตัวเลขที่ไม่สูงนัก จึงไม่น่าเป็นห่วง เพราะสินค้านำเข้าส่วนใหญ่จะเป็นไม้มากกว่า หรือเป็นสินค้าเกษตรกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น

2. แนวโน้มการค้าชายแดนตามบริเวณจุดผ่อนปรน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการค้าชายแดนที่ไม่ผ่านพิธีการศุลกากร ซึ่งวัตถุประสงค์ของการเปิดจุดผ่อนปรนดังกล่าวได้อธิบายความหมายไว้ในบทที่ 1 ในส่วนที่เป็นนิยามศัพท์เฉพาะไว้แล้ว ได้แก่ บ้านหมืองแพร์ บ้านนาข่า บ้านนากระเซ็ง และบ้านหนองผือ (จังหวัดเลย) บ้านแปงงานและบ้านบุงคล้า (จังหวัดหนองคาย) บ้านแพง ท่าอุเทน และธาตุพนม (จังหวัดนครพนม) ช่องตาอุ บ้านด่านใหม่ ช่องอานม้า บ้านสองคอน และเขมราฐ (จังหวัดอุบลราชธานี) ด่านช่องจอม (จังหวัดสุรินทร์) ซึ่งจุดผ่อนปรนเหล่านี้เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่ไม่มีการเก็บข้อมูลที่เป็นตัวเลขทางสถิติไว้อย่างเป็นทางการ มีเพียง 1 แห่งเท่านั้นที่มีจดบันทึกไว้คือ บ้านบุงคล้า จังหวัดหนองคาย อยู่ในการกำกับดูแลของสำนักงานศุลกากรบึงกาฬ ข้อมูลดังกล่าวก็เพิ่งจะเริ่มจัดเก็บได้เพียง 1-2 ปีเท่านั้น จึงไม่สามารถแสดงแนวโน้ม

ออกมาเป็นตัวเลขอัตราการเพิ่มของปริมาณการค้าโดยเฉลี่ยต่อปีได้ แต่จากการสำรวจสภาพการค้าตามจุดผ่อนปรนเหล่านี้ซึ่งจะอนุญาตให้เปิดทำการค้าเพียงสัปดาห์ละ 1-2 วันเท่านั้น สภาพการค้าวันที่เปิดทำการตามเวลาดำหนดจะมีประชาชนจากฝั่ง สปป. ลาว ข้ามมาซื้อของตลอดเวลา ซึ่งถ้ามีการบันทึกตัวเลขก็จะเป็นยอดของมูลค่าที่สูงมาก นอกจากนี้ตามจุดผ่อนปรนเหล่านี้ในเวลาปกติที่ไม่มีการเปิดจุดผ่อนปรน ก็จะมีประชาชนจาก สปป. ลาว ข้ามมาซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคตามบริเวณชายแดนฝั่งประเทศไทยตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้การค้าชายแดนจึงมีแนวโน้มดีขึ้น เพราะประชาชนจาก สปป. ลาว ที่มีภูมิลำเนาอยู่ตามบริเวณชายแดนซึ่งมีเขตติดต่อกับประเทศไทยไม่สามารถเดินทางเป็นระยะไกลไปซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคในเมืองหรือชุมชนภายใน สปป. ลาว และกัมพูชาประชาธิปไตย ในขณะที่เส้นทางคมนาคมยังคงมีปัญหาอยู่ในปัจจุบัน แต่ก็มีข้อสังเกตว่าหากในอนาคตเส้นทางคมนาคมและการติดต่อสื่อสารใน สปป. ลาว ดีขึ้น แนวโน้มการค้าชายแดนตามจุดผ่อนปรนดังกล่าวยังคงอยู่หรือไม่ ขึ้นอยู่กับคุณภาพของสินค้าและบริการรองรับที่ดีจากประเทศไทยตามจุดผ่อนปรน นอกจากนี้ควรมีการแก้ปัญหาทางการค้าชายแดนที่เกิดขึ้นในปัจจุบันให้หมดไปด้วย

4.4.2 แนวทางการพัฒนา

จากการศึกษาถึงแนวโน้มของการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความน่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะโดยภาพรวมมีแนวโน้มสูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการค้าโดยผ่านพิธีการศุลกากรหรือตามจุดผ่านแดนชั่วคราว (จุดผ่อนปรน) ดังได้อธิบายมาแล้ว ดังนั้นเพื่อรักษาระดับของปริมาณการค้าชายแดนและการเพิ่มศักยภาพในปริมาณการค้าชายแดนในระยะยาว ควรมีแนวทางการพัฒนารองรับดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาค แนวทางที่เป็นไปได้คือ
 - ลดข้อจำกัดและอุปสรรคทางการค้าชายแดน โดยลดข้อจำกัดของกฎระเบียบ พิธีการทางการค้า การผ่านแดน และดำเนินนโยบายอย่างต่อเนื่อง
 - สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจทางการลงทุนในแนวพื้นที่ตามบริเวณชายแดน ซึ่งรัฐบาลกลางต้องให้การสนับสนุนทางการประสานงานกับสถาบันการเงินให้เอื้ออำนวยทางการสนับสนุนเงินทุนในท้องถิ่นตามบริเวณจังหวัดชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยกิจกรรมการลงทุนดังกล่าวให้ประโยชน์ต่อประเทศคู่ค้าตามชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการประสานกิจกรรมระหว่างชายแดนอย่างใกล้ชิด และควรปฏิบัติงานอย่างทุ่มเทและจริงจัง เพื่อให้เกิดความสัมพันธไมตรีที่ดีต่อกันระหว่างไทยกับ สปป. ลาว และประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย
- สนับสนุนให้มีการร่วมลงทุนระหว่างนักธุรกิจชาวไทยและ สปป. ลาว หรือกัมพูชาประชาธิปไตย โดยพิจารณาจากศักยภาพและโอกาสในการพัฒนากิจกรรมเศรษฐกิจบริเวณชายแดนทั้งด้านการค้าอุตสาหกรรม และบริการทั้งระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว

2. การพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืน แนวทางที่เป็นไปได้คือ

- ควรมีการระดมแนวความคิดเพื่อกำหนดแนวทางในการลงทุนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ โดยกำหนดเป็นกลยุทธ์การพัฒนา ซึ่งรวมถึงการพัฒนาอุตสาหกรรม และการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และไม่ยุ่งยากต่อการนำไปปฏิบัติ
- ควรมีการลงทุนก่อสร้างพื้นฐานเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มศักยภาพทางด้านการค้าชายแดน และการท่องเที่ยว เช่น โครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเหือง อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย ซึ่งถ้าโครงการนี้เกิดขึ้นจะทำให้การคมนาคมสะดวกยิ่งขึ้นในช่วงฤดูฝน และสามารถลดต้นทุนทางการตลาดได้
- เสริมสร้างขีดความสามารถในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจให้กับชุมชนตามบริเวณชายแดน หรือราชการส่วนท้องถิ่น เพื่อทำให้เกิดธุรกิจระหว่างประเทศ และเป็นการเสริมสร้างรายได้ให้กับประชาชนตามแนวชายแดน ตลอดจนช่วยแก้ปัญหาการว่างงาน
- ควรมีการจัดตั้งสถาบันการเงินเพื่อรองรับการค้าตามบริเวณพื้นที่ชายแดนเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับพ่อค้าส่งออกและนำเข้า ซึ่งปัจจุบันมีความยุ่งยากมาก เนื่องจากอยู่ห่างไกลจากชุมชนเมือง เช่น ที่อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย ปัจจุบันไม่มีธนาคารพาณิชย์

3. การเร่งรัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวทางที่เป็นไปได้คือ

- ควรจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายแดนของแต่ละจังหวัดโดยเฉพาะ เพื่อจะได้ร่วมมือกันแก้ไขปัญหา และวางแนวทางการพัฒนาในการทำธุรกิจการค้าชายแดนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอย่าง

รวดเร็ว และคณะกรรมการชุดนี้ควรจัดการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

ควรมีการกระจายการบริหารและการจัดการไปสู่ท้องถิ่น โดยเฉพาะ องค์การบริหารส่วนตำบลที่อยู่ตามบริเวณชายแดน ควรเข้าไปมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น โดยส่วนราชการควรทำการฝึกอบรมเพื่อพัฒนา ทักษะและขีดความสามารถให้ และทำให้ประเทศได้ประโยชน์ เช่น มีส่วนร่วมในการประสานงานการเก็บรวบรวมข้อมูลการค้าตาม จุดผ่านแดนชั่วคราว หรือจุดผ่อนปรน เป็นต้น

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

ประเทศไทยเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้น สามารถทำการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อ 4 ประเทศ คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พม่า กัมพูชาประชาธิปไตย และมาเลเซีย ซึ่งอยู่ติดกับชายแดนประเทศไทย โดยมีการค้าชายแดนตามจุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่อนปรน สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ส่วนใหญ่ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) โดยมีชายแดนบางส่วนของจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดสุรินทร์อยู่ติดกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย และเกิดกิจกรรมการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งสองประเทศมาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยในอดีตมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างท้องถิ่นเพื่อการยังชีพมากกว่าจะเป็นการค้าขายอย่างเป็นทางการ เมื่อมีการเปิดเสรีทางการค้ามากขึ้นในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านทั้งสองได้มีการพัฒนาระบบเศรษฐกิจทำให้ประเทศไทยมีโอกาสทางการค้ามากยิ่งขึ้น และลักษณะการค้ายังเชื่อมโยงออกสู่ทะเลในภาคกลาง เวียดนาม และจีน ซึ่งส่งผลให้การค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีบทบาทความสำคัญเพิ่มขึ้น

การศึกษาถึงศักยภาพและแนวโน้มการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มการค้าชายแดน บทบาทการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัญหาการค้าชายแดน การบริหารและการจัดการการค้าชายแดน ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาการค้าชายแดน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งแบบปฐมภูมิ (primary data) และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ทำการสำรวจสภาพพื้นที่และภาวะเศรษฐกิจการค้าชายแดนภายใต้การกำกับดูแลของด่านศุลกากร 10 ด่าน ใน 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี และสุรินทร์ นอกจากนี้ยังทำการสัมภาษณ์และสอบถามข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากส่วนราชการในท้องถิ่น ได้แก่ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด และนายด่านศุลกากรตามพื้นที่ทำการศึกษาดูงานประชาชนทั่วไป จากข้อมูลดังกล่าวนำมาทำการวิเคราะห์แบบเชิงพรรณนา (descriptive method) เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

1. สถานการณ์ทั่วไปของการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ปัจจุบันภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) และประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย โดยจังหวัดที่อยู่ตามแนวชายแดนดังกล่าวมีจำนวนทั้งสิ้น 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี

และสุรินทร์ โดยมี 10 ด้านศุลกากรคือ ด้านศุลกากรท่าลี่ ด้านศุลกากรเชียงคาน ด้านศุลกากรหนองคาย ด้านศุลกากรศรีเชียงใหม่ ด้านศุลกากรบึงกาฬ ด้านศุลกากรนครพนม ด้านศุลกากรมุกดาหาร ด้านศุลกากรเขมราฐ และด้านศุลกากรช่องจอม

จาก 10 ด้านศุลกากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้กำกับดูแลจุดผ่านแดนถาวร 9 แห่ง ได้แก่ ปากห้วย เชียงคาน ปากชม ช่องเม็ก ปากแซง สะพานมิตรภาพไทย-ลาว ท่าเสด็จ เมืองนครพนมและเมืองมุกดาหาร นอกจากนี้ยังมีจุดผ่อนปรน 14 แห่ง ได้แก่ หนองผือ นาแก้ว นาข่านากาเซ็ง ช่องตาอู บ้านด่านใหม่ ช่องอานม้า บ้านสองคอน ช่องจอม บ้านเป่งจาน บ้านบุงคล้า ท่าอุเทน บ้านแพงและธาตุพนม

สินค้าส่งออกที่สำคัญที่ส่งไป สปป. ลาว ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องไฟฟ้า รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ วัสดุก่อสร้าง อะไหล่และอุปกรณ์รถจักรยานยนต์ เหล็กและเหล็กเส้น สำหรับสินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ไม้แปรรูป ไม้ซุง ไม้ท่อน ไม้ปาร์เก้ ผลิตภัณฑ์จากไม้และผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น โดยมูลค่าการส่งออกของการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือใน พ.ศ. 2543 ประมาณ 17,000 ล้านบาท และมูลค่าการนำเข้าประมาณ 4,000 ล้านบาท มูลค่าการส่งออกและการนำเข้าดังกล่าวเป็นตัวเลขทางสถิติที่ผ่านพิธีการศุลกากรและปล่อยสินค้าทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งตัวเลขนี้ไม่รวมถึงมูลค่าการค้าตามจุดผ่อนปรนต่าง ๆ ซึ่งไม่มีการเก็บบันทึกข้อมูลและเป็นตัวเลขที่สูงมากที่สุด

2. บทบาทการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีบทบาทความสำคัญต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ ต่อชุมชนการค้าชายแดน และมีบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคู่ค้า กล่าวคือ เป็นแหล่งรายได้สำคัญจากการส่งออกที่ผ่านพิธีการศุลกากรเฉลี่ยต่อปี 8,000-16,000 ล้านบาท (เป็นยอดตามปีงบประมาณในช่วงปี 2540-2543) และถ้าหากมีการรวมถึงการค้าชายแดนตามจุดผ่อนปรนทางการค้าซึ่งไม่มีการจดบันทึกอย่างเป็นทางการก็จะมีมูลค่าเพิ่มขึ้นสูงมาก นอกจากนี้การนำเข้าสินค้าจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งถึงแม้มีมูลค่าเฉลี่ยต่อปี 1,300-3,400 บาท (ตามปีงบประมาณเดียวกัน) ซึ่งเป็นมูลค่าไม่สูงนัก แต่ก็นับว่ามีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ กล่าวคือ สินค้านำเข้าส่วนใหญ่จะเป็นไม้ท่อนและไม้แปรรูป ซึ่งนำเข้ามาใช้ในการพัฒนาการผลิตสินค้าภายในประเทศ ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีนโยบายปิดป่าการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือนอกจากจะสร้างรายได้จากการส่งออกสินค้าแล้วยังสร้างงานให้ประชาชนตามบริเวณพื้นที่ชายแดนให้มีรายได้จากอาชีพรับจ้างขนย้ายสินค้า เช่น ในด่านพรมแดน หรือจุดผ่านแดนถาวรบ้านปากห้วยนั้น กิจกรรมการค้าชายแดนบริเวณดังกล่าวทำให้ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยต่อคน 200-600 บาทต่อวัน และรายได้จากอาชีพรับเรือรับจ้างต่อคนประมาณ 500-1,000 บาทต่อวัน ถ้าหากในช่วงเวลาที่เปิดจุดผ่อนปรนในฤดูฝน อาชีพรับเรือรับจ้าง

จะมีรายได้ต่อคนประมาณ 2,000 บาทต่อวัน เช่นกรณีจากการสอบถามในพื้นที่บ้านหนองผือ อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย เป็นต้น สำหรับบทบาทการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคู่ค้าเนื่องจากประชาชนที่อยู่อาศัยบริเวณชายแดนของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและกัมพูชาประชาธิปไตยอยู่ติดกับประเทศไทยทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำเป็นต้องพึ่งพาสินค้าอุปโภคบริโภคจากประเทศไทย เนื่องจากการเดินทางไปซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคที่ใช้ในชีวิตประจำวันจากตัวจังหวัดหรือตัวเมืองของประเทศทั้งสองไม่มีความสะดวก เนื่องจากปัญหาเส้นทางคมนาคมไม่เอื้ออำนวย นอกจากนี้ประชาชนตามบริเวณชายแดนของประเทศทั้งสองยังนำสินค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ เข้ามาขายในจุดผ่อนปรนและจุดผ่านแดนถาวรที่กำหนดวันและเวลาทำการ ทำให้มีรายได้เพื่อไว้ในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ และมนุษยธรรมที่ดี

3. ปัญหาและอุปสรรคของการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยถึงแม้ว่าจะมีบทบาทความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ ชุมชนชายแดนและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคู่ค้าก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามก็ยังเกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาการค้าชายแดนอยู่ในปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวได้แก่ ความไม่มั่นคงในการทำธุรกิจ ความผันผวนของค่าเงิน โครงสร้างพื้นฐานใน สปป.ลาว การจำกัดวงเงินของประชาชนใน สปป. ลาว ที่นำติดตัวมาซื้อสินค้าในฝั่งไทย ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยังไม่ดีพอ ขั้นตอนและระเบียบของทางราชการยุ่งยากซับซ้อน วิกฤตเศรษฐกิจ การถดถอยทำการค้าแบบนอกระบบ นักธุรกิจขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน ตลอดจนมีการแข่งขันสูง รายละเอียดของปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้อธิบายในหัวข้อ 4.2 ในบทที่ 4 ที่ผ่านมา

4. การบริหารและการจัดการปัญหาการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในการบริหารและการจัดการปัญหาการค้าชายแดนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน โดยควรมีการเจรจาต่อรองเพื่อร่วมแก้ปัญหาการค้าระหว่างกันกับ สปป.ลาว และกัมพูชาประชาธิปไตย อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง การลดขั้นตอนการส่งออกไม่ให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมภาวะการแข่งขันและทำให้เกิดความคล่องตัว นอกจากนี้ควรจัดตั้งหน่วยงานเพื่อให้คำแนะนำในด้านการลงทุนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และกัมพูชาประชาธิปไตย และร่วมกันพิจารณาโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการค้าชายแดนอย่างจริงจังเพื่อสนับสนุนการค้าชายแดน ประเด็นที่สำคัญที่สุดสถาบันการเงินของรัฐและเอกชนควรให้การสนับสนุนทางด้านแหล่งเงินทุนแก่นักธุรกิจในท้องถิ่นในระยะยาว

5. แนวโน้มการค้าชายแดนและแนวทางการพัฒนา

การค้าชายแดนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวโน้มที่ดีมาก เนื่องจากมีมูลค่าการค้าชายแดนในปี พ.ศ. 2540 เท่ากับ 12,893.6 ล้านบาท และเพิ่มเป็น 21,042.2 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2543 ดังนั้น จึงมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 17.7 โดยมีอัตราการเพิ่มของการส่งออกและการนำเข้าการค้าชายแดนระหว่างไทยและ สปป.ลาว เฉลี่ยต่อปีร้อยละ 15.9 และ 26.8 ตามลำดับ ซึ่งอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีของมูลค่าการค้า มูลค่าการส่งออก และมูลค่าการนำเข้าของการค้าชายแดนในช่วงปี พ.ศ. 2540-2543 ต่ำกว่าอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีของการค้าระหว่างประเทศไทยและ สปป.ลาว ซึ่งมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 10.7 9.2 และ 20.2 ตามลำดับเช่นกัน และถ้าหากวิเคราะห์แนวโน้มการค้าชายแดนตามจุดผ่อนปรนการค้าก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับการค้าตามจุดผ่านแดนถาวร ดังนั้นแนวโน้มการพัฒนาจึงควรเน้น 3 รูปแบบ คือ การพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาค การพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืน และการเร่งรัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

5.2 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาถึงศักยภาพและแนวโน้มการค้าชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากพื้นที่ชายแดนระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ซึ่งครอบคลุมจังหวัดเสย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี และสุรินทร์ มีข้อเสนอแนะจากการศึกษาดังต่อไปนี้

1. การศึกษาถึงศักยภาพและแนวโน้มการค้าชายแดนมีจุดอ่อนคือไม่ได้ทำการศึกษาถึงศักยภาพและแนวโน้มการค้าชายแดนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นการมองภาพจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพราะจะทำให้มุมมองภาพได้กว้างและชัดเจนยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาถึงแนวทางการเก็บข้อมูลปริมาณและมูลค่าการค้าชายแดนตามบริเวณจุดผ่อนปรนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อที่ประเทศไทยจะมีข้อมูลข่าวสารที่สมบูรณ์มากพอที่จะนำไปวางแผนพัฒนาในอนาคตได้ต่อไป เพราะการศึกษาในครั้งนี้มีข้อจำกัดทางด้านเวลาและงบประมาณ จึงไม่สามารถทำการศึกษาในส่วนนี้ได้อย่างสมบูรณ์

บรรณานุกรม

- กรรมธิการ มานะกิจ และอารีย์ กัลป้า. 2539. การส่งเสริมธุรกิจระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ขอนแก่น: รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กรมการค้าต่างประเทศ. 2544. การค้าระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. [On line]. ได้จาก http://www.dft.moc.go.th/document/foreign_trade_policy/service/horizon/laos/laos_8.htm.
- ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข. 2539. เศรษฐศาสตร์. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
- คณิงกรณ์ วงเวียน. 2543. ความสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวไทย-ลาว : ศึกษากรณีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ณัฐนันท์ วิจิตรอักษร. 2542. “ลาว : ว่าที่แหล่งพลังงานหลักของเอเชีย”. วารสาร โลกการค้า. 5(47): 34-36.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2544. ภาคีสานกับการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม [On line]. ได้จาก <http://www.bot.or.th/BOTHomepage/Library/print2.asp>.
- ฝ่ายข้อมูลและติดตามประเมินผล. 2543. บรรยายสรุปจังหวัดสุรินทร์. สุรินทร์ : สำนักงานจังหวัดสุรินทร์.
- พชร ตินสวัสดิ์. 2542. “การพัฒนาการค้าชายแดนระหว่างไทยกับพม่าทางอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก” วารสารสุทธการ. 12, 72 (พฤษภาคม-มิถุนายน) : 103-111.
- พิชิต เชนีรนาท. 2540. “สาย 9 สายสัมพันธ์ไทย ลาว เวียดนาม” วารสารส่งเสริมการลงทุน. 8, 12 (ธันวาคม) : 77-79.
- พิชิต เชนีรนาท. 2542. “เศรษฐกิจสัมพันธ์ไทย-ลาว” วารสารส่งเสริมการลงทุน. 10, 5 (พฤษภาคม): 50-53.
- พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ และคณะ. 2538. การศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจากการเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว. ขอนแก่น : โครงการวิจัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไพฑูรย์ วิบูลชุตินุกุลและคณะ. 2541. โครงการศึกษาการให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่กลุ่มประเทศอินโดจีน (ลาว เวียดนาม กัมพูชา) และพม่า. กรุงเทพมหานคร : รายงานการวิจัยเสนอต่อกรมการค้าต่างประเทศ, คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มงคล ศิริรัตนรังษี. 2542. “แม่ทัพหน้าการค้าไทย-ลาว”. วารสาร โลกการค้า. 5(47) : 38-43.
- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 2542. “ศึกษาผลกระทบนโยบายการเงินมาเลย์ต่อการค้าในเขต IMT-GE” สารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 8, 6 (สิงหาคม-กันยายน) : 4-5.

- สมศักดิ์ ศรีวรรณะ. 2533. นโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า บทวิเคราะห์ด้านสังคมจิตวิทยา ศึกษาเฉพาะกรณีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, กรุงเทพมหานคร : เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- สุดาภรณ์ สุขทรัพย์สร้าง. 2542. “อุปสรรคธานีแหล่งการลงทุนที่น่าจับตามอง” วารสารส่งเสริมการลงทุน. 10-11 (พฤศจิกายน) : 64-67.
- สุนันท์ ไชยวิชิต. 2543. ค้าขายช่องเม็กยอดหด เหตุ ‘พิษเศรษฐกิจลาว-เงินกีบดิ่ง’ [On line]
- สุรพันธ์ สนิทวงศ์. 2544. มุมมองมือโปรแห่งคุ่มแม่น้ำโขง. ในเอกสารการฝึกอบรมเรื่องโอกาสของธุรกิจการค้าชายแดนของอีสานเหนือ (หน้า 39-43). เลย : กรมส่งเสริมการส่งออก.
- สำนักงานศุลกากรภาคที่ 2. (มกราคม 2544). สถานการณ์การค้าชายแดน. ในการประชุมนายด่านศุลกากร ครั้งที่ 1/2544. หนองคาย : สำนักงานศุลกากรภาคที่ 2.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเลย. 2543. ข้อมูลการค้าจังหวัดเลยประจำปี 2542. เลย : สำนักงานพาณิชย์จังหวัด.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเลย. 2543. การค้าชายแดนไทย-สปป. ลาว จังหวัดเลย. เลย : สำนักงานพาณิชย์จังหวัด.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดนครพนม. 2542. รายงานการศึกษาการค้าชายแดนจังหวัดนครพนม-แขวงคำม่วน-แขวงบริคำไซ-จังหวัดฮาดินห์-จังหวัดงอน. นครพนม : สำนักงานพาณิชย์จังหวัด.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดนครพนม. 2543. ข้อมูลการค้าประจำปี 2542. นครพนม : สำนักงานพาณิชย์จังหวัด.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดนครพนม. 2543. สรุปการค้าชายแดน-สปป. ลาว ด้านจังหวัดนครพนม. นครพนม : สำนักงานพาณิชย์จังหวัด.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดมุกดาหาร. 2543. ข้อมูลการค้าประจำปี 2542. มุกดาหาร : สำนักงานพาณิชย์จังหวัด.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดมุกดาหาร. 2544. สรุปภาวะการค้าชายแดนไทย-สปป. ลาว. มุกดาหาร : สำนักงานพาณิชย์จังหวัด.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุรินทร์. 2543. การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ด้านจังหวัดสุรินทร์ ปี 2543. สุรินทร์ : โรงพิมพ์รุ่งโรจน์เกียรติออฟเซ็ท.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดหนองคาย. 2539. สรุปภาวะการค้าชายแดนไทย-สปป. ลาว. หนองคาย : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดหนองคาย.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดหนองคาย. 2541. สรุปภาวะการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านระหว่างไทย-สปป. ลาว ปี 2536-40. หนองคาย : สำนักงานพาณิชย์จังหวัด.

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดหนองคาย. 2543. ภาวะการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว ในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2543. หนองคาย : สำนักงานพาณิชย์จังหวัด.

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดหนองคาย. 2543. ข้อมูลการค้าจังหวัดหนองคายประจำปี 2542. หนองคาย: สำนักงานพาณิชย์จังหวัด.

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี. 2542. ข้อมูลการค้าชายแดนของจังหวัดอุบลราชธานี อุบลราชธานี : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี.

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี. 2543. ข้อมูลการค้าจังหวัดอุบลราชธานีประจำปี 2542. อุบลราชธานี : สำนักงานพาณิชย์จังหวัด.

อาคม ใจแก้ว. 2542. “โครงสร้างการบริหารที่เหมาะสมของเทศบาลชายแดน “สารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 8,8 (กุมภาพันธ์ – มีนาคม) : 18.

อุทิศ เมืองแวง. 2533. การค้าแนวชายแดนไทย-ลาว : ศึกษากรณีจังหวัดมุกดาหาร. มหาสารคาม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

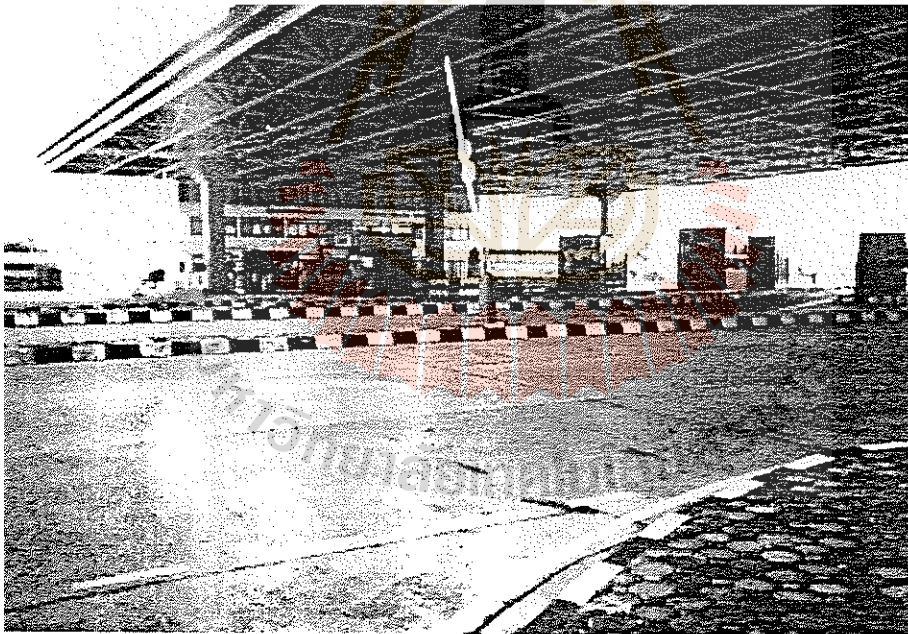
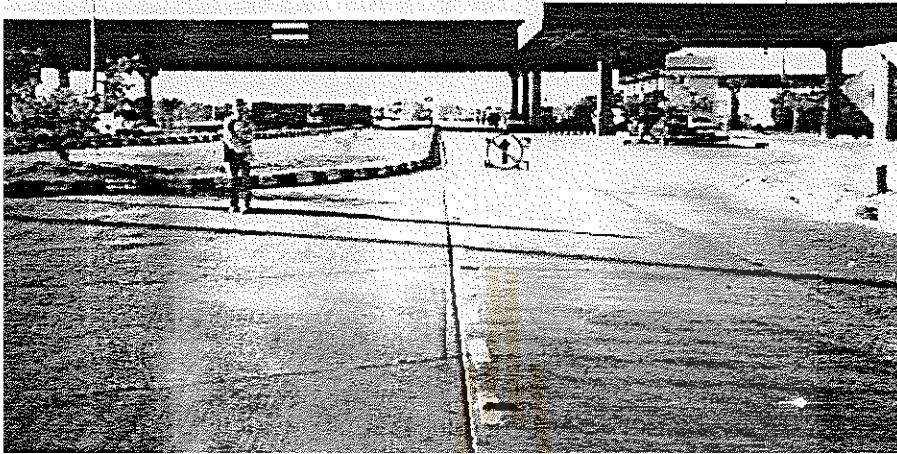

1. รูปภาพแสดงสภาพการค้าขายแดนตามบริเวณจุดผ่านแดนถาวรซึ่งเปิดทุกวัน

2. รูปภาพแสดงสภาพการค้าขายแดนตามบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้า
ซึ่งเปิดอย่างเป็นทางการ 1-2 วันต่อสัปดาห์

3. รูปภาพแสดงการคมนาคมการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. รูปภาพแสดงการคมนาคมทางเรือโดยสารข้ามแม่น้ำห้อง และแม่น้ำโขง

5. รูปภาพแสดงการคมนาคมในช่วงฤดูแล้งด้วยการเดินเท้า

6. รูปภาพแสดงการคมนาคมในช่วงฤดูแล้งด้วยการนำรถวิ่งข้ามแม่น้ำเหือง ที่อำเภอท่าดี จังหวัดเลย

7. รูปภาพแสดงการใช้แพขนานยนต์สำหรับทำธุรกิจการค้าชายแดน

ประวัติ

ชื่อ: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข
 วัน-เดือน-ปี-เกิด: 11 สิงหาคม พ.ศ. 2502
 ภูมิลำเนา: กรุงเทพมหานคร
 ที่อยู่ปัจจุบัน: 111 ถนนมหาวิทยาลัย ตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000 โทรศัพท์ (044)224258
 สถานที่ทำงาน: สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000 โทรศัพท์ (044)224258, 224207

ประวัติการศึกษา

ระดับการศึกษา	วุฒิการศึกษา	สถาบันการศึกษา	ปีที่จบการศึกษา
ปริญญาตรี	เศรษฐศาสตรบัณฑิต (สาขาเศรษฐศาสตร์เชิงปริมาณ)	มหาวิทยาลัยรามคำแหง	พ.ศ. 2524
ปริญญาโท	วท.ม. (เศรษฐศาสตร์)	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	พ.ศ. 2527
ปริญญาเอก	วท.ด. (เศรษฐศาสตร์เกษตร)	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	พ.ศ. 2540

ประวัติการทำงาน

ปี พ.ศ.	ตำแหน่ง	หน่วยงาน
2527-2532	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ผังเมือง	กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
2533-2537	เศรษฐกร (ลาศึกษาต่อระดับปริญญาเอก เป็นระยะเวลา 2 ปี 8 เดือน)	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
2538-2540	อาจารย์พิเศษ	คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา
2538-2542	อาจารย์พิเศษ	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
22 ธ.ค. 2542- 13 พ.ย. 2543	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายพัฒนา	สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
14 พ.ย. 2543 – 2 ก.ย. 2544	รักษาการแทนผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายพัฒนา	สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
2538-ปัจจุบัน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาเศรษฐศาสตร์	สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ผลงานการวิจัย 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2540 – 2544)

1. การผลิตและการส่งออกกุ้งแช่เย็นแช่แข็ง
(The Production and Export of Forzen Shrim in Thailand)
ตำแหน่ง หัวหน้าโครงการวิจัย ปีที่พิมพ์ 2540
2. ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบางรายวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ตำแหน่ง ผู้ร่วมวิจัย ปีที่พิมพ์ 2540
3. การศึกษาเพื่อพัฒนาหัตถกรรมในครัวเรือนชนบทสู่ระบบการค้าเชิงพาณิชย์
(A Study of the Development of Household Handicraft Industries for Commercial Purpose
in the Rural Area of Northeastern)
ตำแหน่ง หัวหน้าโครงการวิจัย ปีที่พิมพ์ 2542
4. การรับรู้ข่าวสารด้านเศรษฐกิจการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
(How Information about Agricultural Economics is Obtained by Farm Household in
Northeastern, Thailand.)
ตำแหน่ง หัวหน้าโครงการวิจัย ปีที่พิมพ์ 2543
5. การประเมินศักยภาพการผลิตพืชสมุนไพรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อใช้เป็นอาหารเพื่อ
สุขภาพและสารให้กลิ่นรสพิเศษในอาหาร
ตำแหน่ง ผู้ร่วมวิจัย ปีที่พิมพ์ 2543